

'Én ndaà-lə Nainá xi kjoà ts'ē Cristo koni s'ín kiskiì San Mateo

*Xita jchíng-a-la Jesucristo
(Lucas 3:23-38)*

¹ Jè xojon xi oxkit'aà 'ín-lə na'èn-jchá kjiìn-lə Jesucristo, xi ya inchrobàt'aà-ne tje-lə David ko ts'ē Abraham.

² Jè Abraham, jè komà na'èn-lə xi Isaac ki'mì; ko jè Isaac, jè komà na'èn-lə xi Jacob ki'mì; ko jè Jacob, jè komà na'èn-lə xi Judá ki'mì, ko jñà xítə 'ndse.

³ Judá, jè komà na'èn-lə xi Fares ko Zara ki'mì. Ko jè nea-lə, Tamar ki'mì. Jè Fares, jè komà na'èn-lə xi Esrom ki'mì; ko jè Esrom, jè komà na'èn-lə xi Aram ki'mì; ⁴ ko jè Aram, jè komà na'èn-lə xi Aminadab ki'mì; ko jè Aminadab, jè komà na'èn-lə xi Naasón ki'mì; ko jè Naasón, jè komà na'èn-lə xi Salmón ki'mì; ⁵ ko jè Salmón, jè komà na'èn-lə xi Booz ki'mì; ko jè nea-lə Booz, Rahab ki'mì. Ko jè Booz, jè komà na'èn-lə xi Obed ki'mì; ko jè nea-lə Obed, Rut ki'mì. Ko jè Obed, jè komà na'èn-lə xi Isaí ki'mì; ⁶ ko jè Isaí, jè komà na'èn-lə xi David ki'mì xi xitaxá ítjòn tsibijna; koà jè David, jè komà na'èn-lə xi Salomón ki'mì; ko jè nea-lə Salomón, jè xi komà chjoón-lə Uriás nga sa ítjòn.

⁷ Jè Salomón, jè komà na'èn-lə xi Roboam ki'mì; ko jè Roboam, jè komà na'èn-lə xi Abías ki'mì; ko jè Abías, jè komà na'èn-lə xi Asa ki'mì; ⁸ ko jè Asa, jè komà na'èn-lə xi Josafat ki'mì; ko jè

Josafat, jè komà na'èn-lə xi Joram ki'mì; ko jè Joram, jè komà na'èn-lə xi Uzías ki'mì; ⁹ ko jè Uzías, jè komà na'èn-lə xi Jotam ki'mì; ko jè Jotam, jè komà na'èn-lə xi Acaz ki'mì; ko jè Acaz, jè komà na'èn-lə xi Ezequías ki'mì; ¹⁰ ko jè Ezequías, jè komà na'èn-lə xi Manasés ki'mì; ko jè Manasés, jè komà na'èn-lə xi Amón ki'mì; ko jè Amón, jè komà na'èn-lə xi Josías ki'mì; ¹¹ ko jè Josías, jè komà na'èn-lə xi Jeconías ki'mì, ko jñà xítə 'ndse, k'ę nga kiìko kjo'in xítə Israel ján i'nde ñánda 'mì Babilonia.

¹² Xi komà iskan k'ę nga jye kiìko kjo'in xita ján Babilonia, jè Jeconías, jè komà na'èn-lə xi Salatiel ki'mì; ko jè Salatiel, jè komà na'èn-lə xi Zorobabel ki'mì; ¹³ jè Zorobabel, jè komà na'èn-lə xi Abiud ki'mì; ko jè Abiud, jè komà na'èn-lə xi Eliaquim ki'mì; ko jè Eliaquim, jè komà na'èn-lə xi Azor ki'mì; ¹⁴ ko jè Azor, jè komà na'èn-lə xi Sadoc ki'mì; ko jè Sadoc, jè komà na'èn-lə xi Aquim ki'mì; ko jè Aquim, jè komà na'èn-lə xi Eliud ki'mì; ¹⁵ ko jè Eliud, jè komà na'èn-lə xi Eleazar ki'mì; ko jè Eleazar, jè komà na'èn-lə xi Matán ki'mì; ko jè Matán, jè komà na'èn-lə xi Jacob ki'mì; ¹⁶ ko jè Jacob, jè komà na'èn-lə José. Ko José, jè xi x'in-lə komà María; ko jè María, nea-lá komà Jesús xi Cristo, [xítə xi xó kisikasén-ne Nainá].

¹⁷ Ngats'iì xítə jchínga-lə Jesús, teñijòn sko ma-ne xi inchrobàt'aà-ne ts'e Abraham skanda David. Ko jñà xítə jchínga-lə Jesús xi inchrobàt'aà-ne ts'e David skanda k'ę nga kiìko kjo'in jñà xítə Israel ján i'nde ñánda 'mì Babilonia, tikoqá teñijòn sko ma-ne. Ko nguì teñijòn sko ma-ne skanda k'ę kits'iìn xi Cristo, [xítə xi xó kisikasén-ne Nainá].

*Kíí komà k'ę nga kits'iìn Jesucristo
(Lucas 2:1-7)*

18 K'ę nga kits'iìn Jesucristo kiís'ín komà: María xi nea-lə Jesús kə José jñà títsajna'ñó-lə xíkjín nga kixan. K'ę nga tikj'eè bítsajnakə xíkjín, María ki'ya-lə nga ki'ndí 'ya xi it'aà ts'ę nga'ñó-lə Inimə Tsjeè-lə Nainá. **19** José, xi x'in-lə komà, nga xítə kixi-né, majin-lə nga kjosobà tsjá-lə jè María, kisikitsjeèn nga tà siikjína-ne chjoón jè, kə mì yá xítə kji'nchré. **20** K'ę nga k'oqas'ín tísikitsjeèn jñà kjoaq koi, jngoo àkjale-lə Nainá tsohókə inga nijñá. Kitsò-lə:

—José, xi ya nchrobàt'aà-ne tje-lə David, kì tsakjoòn-jèn nga bijnakoi María xi chjoón-lè komà, jè ki'ndí xi 'ya, nga'ñó ts'ę Inimə Tsjeè-lə Nainá-né. **21** S'ée jngoo-lə ki'ndí x'in, kə 'ín-lə Jesús k'oín. Koií k'oqas'ín k'oín-ne nga jè kochrjetjì naxandá-lə xi kjoaq ts'ę jé-lə.

22 Ngats'iì kjoaq koi, k'oqá s'ín tsitasòn koni s'ín kitsò Nainá xi it'aà ts'ę xítə xi kiìchja ngajo-lə Nainá kjótseé nga kitsò:

23 Jngoo chjoón xongó, ki'ndí k'oqə kə k'oqè jngoo ki'ndí x'in

xi Emanuel k'oín 'ín-lə.

Jè 'ín xi Emanuel tsò, Nainá tijnakə-ná tsòyaá-ne.

24 K'ę nga jaá-lə José, k'oqá s'ín kis'iìn koni s'ín kitsò-lə àkjale-lə Nainá, kiskoétjò María kə chixàn-kə. **25** Tanga mìkiì tsoyijòkə xíkjín skanda k'ę-né nga kits'iìn ki'ndítjòn-lə María. Kə k'oqá s'ín tsibít'aà 'ín-lə nga Jesús ki'mì.

2

*Kiús'ín komà nga ijchò katsejèn-la Jesúś jñà xítaxi
'ñó tjín-lá kjoachjíne*

¹ Jesúś kits'iìn ya naxandá xi 'mì Belén, nanguí xi chja-ne Judea, k'e nga xitaxá ítjòn tíjna xi 'mì Herodes ya i'nde jè. Ijchò jáñ Jerusalén, xi naxandá sko-lá Judea, xítaxi 'ñó tjín-lá kjoachjíne, xi inchrobà-ne ñánda bitjokàtji-ne ts'oí ² nga kjònangui. Kitsò:

—¿Ñánda tíjna xitaxá ítjòn-lá ts'e xítaxi judío xi jye kits'iìn? Ki'yaá jngoo-jen ni'ñó jáñ ñánda bitjokàtji-ne ts'oí xi tsakó nga jye kits'iìn. Ko ngajen koií xá kjoí-najen nga jchäxkón-jen.

³ K'e nga kíl'nchré Herodes xi xitaxá ítjòn tíjna, tà kitsakjòn-né ko ngats'iì xítaxi naxandá Jerusalén.

⁴ Jè xitaxá ítjòn xi 'mì Herodes, kílchja-lá ngats'iì xítaxi sko-lá no'míi ko xítaxi xi okoya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskiù Moisés; kiskònangui-lá ñánda jts'in xi Cristo, [jè xítaxi xi xó sìikasén-ne Nainá]. ⁵ Jñà xítaxi koi kitsò-lá:

—Yáá Belén, naxandá xi chja-ne Judea. K'oáá s'in tichja xojon xi kiskiù jñà xítaxi xi kílchja ngajo-lá Nainá nga kitsò:

⁶ Jñò xi xítaxi Belén 'mì-nò, xi nanguí Judá nokjoà-nò,

ngásòn chjí-lá naxandá-nò koni jñà naxandá ítjòn-lá nanguí Judá,

nga yaá kitjojiùn jngoo xitaxá ítjòn xi sìikinda naxandá-ná Israel.

⁷ Jè xitaxá ítjòn xi 'mì Herodes, kílchja'ma-lá jñà xítaxi xi 'ñó tjín-lá kjoachjíne nga kiskònangui-lá mé

nachrjein-ne nga kijtseè ni'ñó. ⁸ K'ęé kisìkasén ján Belén; kitsò-la:

—Tanguío ján, koaq ndaà chjinanguio xi it'aà ts'e ki'ndí jè. K'ę nga sakò-nò, tiki'nchré-ná mé-ne tikoaq kjián katsejèn-la nga skoexkoán koaq jeya siikíjna.

⁹ K'ę nga jye kii'nchré xita xi 'ñó tjín-la kjoachjine koni s'in kitsò Herodes, k'ęé kii xita koi koq jè ni'ñó xi kijtseè ñanda bitjokàtji-ne ts'oí k'oqá s'in kii ítjòn-la skanda ijchò ñanda tíjna ki'ndí jè, koq yaá tsasijna jè ni'ñó. ¹⁰ Jñà xita xi 'ñó tjín-la kjoachjine k'ę nga kijtseè ni'ñó jè, taxki tsjaá komà-la. ¹¹ K'ę nga jahas'en ni'ya jñà xita koi, kijtseè ki'ndí ko neq-la María. K'ęé chincha-xkó'nchit'aà-la jè ki'ndí ko kijtseèxkón; jeya kisikíjna. Ikjoàn kiskix'a kaxaq-la koq kitsjaà-la ton oro, koq chrjongó-la Nainá koq xkiì xi 'ñó ndaà jne xi 'mì mirra. ¹² Nga komà iskan kits'iì-la nijñá xita xi 'ñó tjín-la kjoachjine nga mì ti k'oqá s'in ndiyá kjoq-ne ñanda tíjna Herodes. Xìn ndiyá kii-ne nangui-la.

K'ę nga jñà xita jchíng-a-la Jesú斯 kìlkó ján nangui Egipto

¹³ K'ę nga jye kii-ne jñà xita xi 'ñó tjín-la kjoachjine, jngoo àkjale-la Nainá kisìnijñá-la José, kitsò-la:

—Tisítjiin; chjoí jè ki'ndí ko neq-la; t'in ján nangui Egipto; yaá tijni skanda k'ę 'an koxán-lè. Nga jè Herodes xi xitaxá ítjòn tíjna, kohótsji ki'ndí jè nga mejèn-la nga siik'en.

¹⁴ K'ęé tsasítjen José, k'ę nga nitjen kiskoé jè ki'ndí ko neq-la nga kii ján nangui Egipto. ¹⁵ Yaá tsibitsajna skanda k'ę nga k'en Herodes. K'oqá s'in

tsitasòn koni s'ín kitsò Nainá xi it'aà ts'e xítä xi kiìchjä ngajo-lä Nainá nga kitsò: “Yä nangui Egipto kichjä-lä ki'ndí-na.”

K'ë nga kinik'en ndí ixti x'in

¹⁶ K'ë nga kijtseeè jè Herodes nga jñà xítä xi 'ñó tjín-lä kjoachjine kiskoònächan-lä, tsí jti komà-lä. Ikjoàn kitsjaà okixi nga siìk'en yiye ndí ixti x'in xi jò nó tjín-lä ko ngats'iì xi ìsa ki'ndí ìsa kóhökji jáñ naxàndá Belén, ko ya naxàndá indiì-lä koni s'ín jye kisijiùn-lä mé nàchrjein-ne nga kijtseeè ni'ñó jñà xítä xi 'ñó tjín-lä kjoachjine. ¹⁷ K'oqá s'ín tsitasòn 'én xi kitsò Jeremías, xítä xi kiìchjä ngajo-lä Nainá, nga kitsò:

¹⁸ Ya i'nde Ramá kina'yà jngoò-lä xita xi tísíkájno ko 'ñó tíkjindáya ko títsiné; jè chjoón Raquel xi tíkjindáyakeè ndí ixti-la, nga mìkiì majehikon iníma-lä nga jye k'en ixti-la.

¹⁹ K'ë nga jye k'en Herodes, xi xítaxá ítjòn tíjna, jngoò ákjale-lä Nainá kisìnijñá-lä José jáñ Egipto. Kitsò-lä:

²⁰ —Tisítjiin, chjoí ki'ndí jè ko nea-lä. T'in ijngòò k'a-ne nangui Israel. Jyeé k'en jñà xítä xi tjín-ne nga mejèn-lä siìk'en ki'ndí jè.

²¹ K'ëé tsasítjen José, kiìko-ne ki'ndí jè ko nea-lä ya nangui Israel. ²² Tanga k'ë nga kìì'nchré José nga jè tíhotíxoma jè xi 'mì Arquelaو ya nangui Judea, nga jè tíjna ngajo-lä na'èn-lä Herodes, José kit-sakjòn-né; mì k'oqá s'ín kiì. Ján kiì i'nde ñanda 'mì Galilea nga k'oqá s'ín kis'enojmíya-lä inga nijñá. ²³ K'ë nga ijchò i'nde jè, yaá tsibitsajna ya naxàndá xi 'mì Nazaret. K'oqá s'ín komà mé-ne nga tsitasòn

koni s'ín kitsò jñà xítá xi kiìchjá ngajo-lá Nainá, nga jè Jesús xítá Nazaret k'oín.

3

*'Én xi kiìchjá Juan xi kis'iìn bautizar xita
(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-9, 15-17; Juan 1:19-28)*

¹ Jñà náchrjein koi j'íi Juan xi kis'iìn bautizar xítá ya i'nde it'aà xìn ñánda nangui kixì choòn, nangui xi chjá-ne Judea, nga kisika'bí 'én-lá Nainá, ² kitsò:

—Tikájno jé-nò, kì tì jé binchaàtsji-nò nga jyeé kjochrañat'aà-nò náchrjein nga jchäa kó s'ín otíxoma jè xi ngajmii nchrobá-ne.

³ Jè Isaías, xítá xi kiìchjá ngajo-lá Nainá, k'oqá s'ín kiskiì xojon-lá xi it'aà ts'e Juan nga kitsò:

Na'yà-lá jtä-lá jngoo xítá xi 'ñó chjá ya i'nde it'aà xìn ñánda nangui kixì choòn, nga tsò:
“Tjandaà ndiyá-lá Nainá ya ijìin inimá-nò;
kixi tikíjna koni jngoo ndiyá ñánda kojmeèya Na'èn-ná.”

⁴ Nikje xi tsohòkjá Juan, tsja-lá cho camello-né; ko jngoo sincho chrjoa tsibíkjá ndáyá-lá. Koa jñà tsojmì xi kiskine, cho langosta-né ko tsjén-lá cho cera xi tjín ijìin ijñá. ⁵ Ijchò 'nchré-la xítá xi inchrobà-ne Jerusalén, ko nga kijndà nangui Judea ko ngats'iì naxandá xi ya chrañat'aà-lá xajngá nandá Jordán. ⁶ K'è nga jye tsafátakòn jé-lá jñà xítá, Juan, ikjoàn kis'iìn bautizar ya xajngá nandá Jordán.

⁷ K'è nga kijtseè Juan nga kjìn xítá fariseo ko xítá saduceo j'íi nga kóma bautizar, kitsò-lá:

—Jñò, k'oqá s'ín ngaya-nò koni tsà tje-lá ye!
—Yá xi okitsò-nò nga kinchat'aàxìn-lá jè kjo'in

xi nchrobá machrañàt'aà-nò? ⁸ Ndaà tjín kjoà xi t'een nga ndaà kàta'ya-nò nga jyeé kinikájno jé-nò nga mì ti jé binchaàtsji-nò. ⁹ Kì k'oqá s'ín nìkítsjeèn ijiùn iníma-nò nga bixón: “Ngajen, [mìkiì s'e-najen kjo'in nga] yaá inchrobàt'aà-najen tje-lä Abraham.” K'oqá xan-nò, Nainá, skanda jñia ndajo koma-lä sìlkjatjìya-lä nga ixti-lä Abraham koma. ¹⁰ Jè kichayá jyeé kjijnandaà nga kótesòn yá; ngats'iì yá xi 'mì ndaà toò ojà-lä, skanda ko imá-lä, jtísòn-né, ikjoàn sinchájiùn ni'ín nga kiti. ¹¹ Xi okixi, 'an koó nandá s'iin-nò bautizar, mé-ne nga sìkájnoò jé-nò ko mì ti jé kinchátsji-nò. Tanga jè xi nchrobátjingui-na s'iin-nò bautizar ko Iníma Tsjeè-lä Nainá koà ko ni'ín. Isqá tjín-lä nga'ñó mì k'oqá-ne 'an. Skanda mìkiì tjí'nde-na nga 'an kjíkoqa xojté-lä. ¹² Jyeé kjinaya tsja jè pala nga siìtsjeè tjé-lä trigo. Kinchàxkó trigo ya iya ni'nga; ko jè tjé paja kinchájiùn ni'ín ñánda nga mìkiì bits'o niñä mé naçhrjein-ne.

*K'oqá s'ín komà nga komà bautizar Jesús
(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)*

¹³ Jesús j'iì-ne Galilea ya xajngá nandá Jordán nga mejèn-lä nga jè Juan s'iin bautizar Jesús. ¹⁴ Tanga jè Juan k'ë nga sa ítjòn mìkiì kòkjeínlä, kitsò-lä Jesús:

—Aán xi mochjeén-na nga jií s'een-ná bautizar, tanga ngaji, ta saá 'an f'iìchòn-ná.

¹⁵ K'ëé kitsò Jesús:

—Tjiì-lè kjondaà, t'een-ná bautizar mé-ne nga k'oqás'ín sìkitasoán kjotíxoma-lä Nainá.

K'ëé kòkjeínlä Juan. ¹⁶ K'ë nga jye komà bautizar Jesús, k'ë nga jye itjojìin-ne nandá, ikjoàn

kitáx'a-la ngajmiì, ko jè Jesús kijtseè Injimà Tsjeè-la Nainá xi inchrobàjen-ne ngajmiì, koní kji nise paloma kji; yaá kiskaàsòn-la Jesús. ¹⁷ K'eeé kina'yà jngòò-la 'én xi ngajmiì inchrobà-ne xi kitsò:

—Jè jèè xi ki'ndí-nà xan-là xi 'ñó matsjake; tsja tjín-la takoàn it'aà ts'e.

4

*K'è nga jè xítà nejí kiskoòt'aà Jesús
(Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)*

¹ Jè Injimà Tsjeè-la Nainá kiìkò Jesús jngòò i'nde it'aà xìn nga jè xítà nejí skót'aà nga mején-là nga kàtátsji jé.

² Ichán nàchrjein ko ichán njitjen tsibìjnachjan Jesús ko k'è nga komá iskan jye kjòhojò-la. ³ Jè xítà nejí xi ma-là konachan ijchò kasit'aà chrañà-la ñánda tijna Jesús, kitsò-la:

—Tsà kixií kjoà nga ngaji xi Ki'ndí-la Nainá 'mì-lè, tjii-là okixi jñà ndajo koi nga inchrajín kàtama.

⁴ Tanga Jesús kitsò-la:

—Tjít'aà Xojon-la Nainá, nga tsò: “Mìtsà tà koi tsojmì xi ma chine kítsakon-ne xítà, tikoáá kítsakon-ne nga yije 'én xi chjá Nainá.”

⁵ Jè xítà nejí kiìkò Jesús ya Naxàndá-la Nainá xi xó kitjaàjiìn-ne [ñánda 'mì Jerusalén]; kisikíjnasòn ingo ítjòn ñánda lsà 'nga kji. ⁶ Kitsò-la:

—Tsà kixií kjoà nga ji xi Ki'ndí-la Nainá 'mì-lè, tikatjengui yijo-lè, nga k'oqá s'ín tjít'aà Xojon-la Nainá nga tsò:

Nainá koií xá-là àkjale-la it'aà tsiji,
nga ko tsja tsoba'ñó-lè,

mé-ne nga nijngóò ndajo satíngui-ne ndsokoìì.

⁷ Jesús kitsò-lá:

—Tikoáá tjít'aà Xojon-lá Nainá, nga tsò: “Ki k'oqá s'ín chít'iì Na'èn-ná xi Nainá.”

⁸ Íjngóò k'a jè xítá nejí kiikó Jesús isòn nindoò xi 'ñó 'nga kji, koä tsakó yije-lá ngats'iì naxandá xi tjín isò'nde kó kjoajeya-lá jñà naxandá. ⁹ Kitsò-lá:

—Nga jií tsjaà yije-lé naxandá koi, tsà kosixkó'nchit'aà-ná ko jeya sìkjna-ná.

¹⁰ K'eeé kitsò Jesús:

—Tixín xítá nejí, tísit'aàxìn-ná. Nga k'oqá s'ín tjít'aà Xojon-lá Nainá nga tsò: “Jeya tikíjni Na'èn-ná xi Nainá 'mì-lá; tà jè tajngóò tikitasòn-lá.”

¹¹ K'eeé kii jè xítá nejí, tsasit'aàxìn-lá Jesús. Ikjoàn ijchò àkjale-lá Nainá xi kisìs'in-lá Jesús.

*Kí komà nga kii síxájiìn-lá xítá Galilea Jesús
(Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)*

¹² K'e nga kii'nchré Jesús nga jè Juan xi kis'iìn bautizar xítá ndayá tíjna'ya, kii íjngóò k'a-ne ya í'nde-lá ñánda 'mì Galilea. ¹³ Tanga mì ya tsibijna ñánda 'mì Nazaret; ján kii kíjna ñánda 'mì Caper-naum, jngóò naxandá xi kijnandiì ndáchikon ya í'nde xi chjá-ne Zabulón kó Neftalí. ¹⁴ K'oqá s'ín komà mé-ne nga tsitasòn-ne 'én xi kiskiì Isaías xítá xi kiichjá ngajo-lá Nainá nga kitsò:

¹⁵ Jè nangui xi ts'e Zabulón kó jè nangui xi ts'e Neftalí,

ya ndiyá xi fi indiì ndáchikon, ján xijngoaà xajngá nandá Jordán ya nangui Galilea,

ñánda tjín xi mìtsà xítá judío.

¹⁶ Jñà xítá naxandá koi xi tjíjñò kjohítsjeèn-lá,

kijtseè jngòò ni'ín xi 'ñó tse kji,
koq jñà xítq xi ya tjímaya ndiyá-lä kjoabiyaà,
kjòhiseèn kjohítsjeèn-la.

¹⁷ K'eqé tsibíts'iä Jesúś nga kiìchjaya 'én ndaà-lä Nainá. Kitsò:

—Tikájno jé-nò, kì ti jé binchaàtsji-nò nga jyeé kjòchrañàt'aà-nò nàchrjein nga jchäa kós'ín otíxoma jè xi ngajmìi nchrobá-ne.

Kíí kis'iìn Jesúś nga ñijòn xítq kiìchjä-lä xi ma-la sít'en tjin

(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

¹⁸ K'eqé nga tífa Jesúś ya indiì ndáchikon ts'e Galilea, kijtseè jò xítq xi 'ndse ma, jngòò xi 'mì Simón ko tijè-ne xi 'mì Pedro, ko xi jngòò, jè xi 'mì Andrés. Jñà xítq koi xi sít'en tjin. K'eqé nga nchisíkatjen-jiìn-ndá na'ya-la, ¹⁹ Jesúś kitsò-lä:

—Nchrohotjingui-ná, 'aán tsjaà-nò xá nga kíxkóya xítq xi 'an kjit'aà-na koni s'ín maxkóya tjin.

²⁰ Jñà xítq koi nitoón kisikájna na'ya-la nga kiütjingui-lä Jesúś.

²¹ Isa xijngoaà isa Jesúś kijtseè ngui jò xítq xi tikoq 'ndse ma-ne; jngòò xi 'mì Jacobo, ko xi jngòò, Juan 'mì; ixti-la Zebedeo. Yaá títsaya chitso ko na'én-la. Nchibíndaàya jñà na'ya-la. Jesúś kiìchjä-lä nga jñà kojmeiikö. ²² Xítq koi nitoón kisikájna chitso-lä ko na'én-la nga kiütjingui-lä Jesúś.

Kíí kis'iìn Jesúś nga kjìn xítq tsakóya-la
(Lucas 6:17-19)

²³ Jesúś tsajmeè kóhökji nangui Galilea, tsakóya 'én-lä Nainá ya ni'ya ingo sinagoga nga íjngó íjngó naçandá. Kiìchjaya 'én ndaà-lä Nainá koni s'ín

otíxoma Nainá; t_{ikoq} kisindaà-ne ngats'ìì ch'in xi tjín-l_a x_{itq} nga x_{kj} xi ján ijòjno ijòt'aà yijo-l_a. ²⁴ Kina'yà-l_a Jesús kóhökji y_a i'nde ñánda 'mì Siria, koq j'ìlk_o-l_a x_{itq} xk'én xi kjìn skaya ch'in tjín-l_a, jñà xi ijòjno ijòt'aà yijo-l_a ko x_{itq} xi ch'in neíí tijin inimq-l_a, koq tjín xi ch'in biyaàxín tjín-l_a, ko x_{itq} xi mì kì ndaà ma s_{hin}iyá yijo-l_a. Jesús kisindaà-ne ngats'ìì x_{itq} koi. ²⁵ Kjìn x_{itq} xi y_a i'nde-l_a Galilea kütjingui-l_a, ko jñà x_{itq} naxandá xi te ma-ne (xi 'mì Decápolis), ko jñà x_{itq} naxandá Jerusalén koq naxandá xi i'nga xi y_a chja-ne nangui Judea, ko xi chja-ne xijngoaà xajngá nandá Jordán.

5

Kií kitsò Jesús nga kiichjaya ya isò'nga nindoò

¹ Jesús, k'e nga kijtseè ngats'ìì x_{itq} xi kjìn ma-ne, kùmijin-jno y_a isò'nga nindoò koq yaá tsibijna. Jñà x_{itq} xi kota'yàt'aà-l_a ijchò kinchat'aà-l_a. ² Jesús k'eé tsakóya-l_a kitsò-l_a:

Kjondaà xi sakó-l_a jñà x_{itq} k'e nga mé kjoa títsajììn

(Lucas 6:20-23)

³ —Mé tà ndaà-l_a jñà x_{itq} xi machiya-l_a nga mochjeén-l_a kjondaà-l_a Nainá; x_{itq} koi, jyeé ts'e ngats'ìì kjondaà xi tjín y_a ñánda tíhotíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne.

⁴ 'Mé tà ndaà-l_a jñà x_{itq} xi kjindáya; Nainá siìjetakòn-né.

⁵ 'Mé tà ndaà-l_a jñà x_{itq} xi indaàjiìn tjín inimq-l_a; jñà tjoé-l_a nangui xi Nainá jye k'oas'ín kitsò nga jñà tsjá kjotjò-l_a.

6 'Mé tà ndaà-lä jñà xítä xi 'ñó mejèn-lä nga kítasòn xi kjoä kixi xi Nainá síjé; Nainá kósíkó nga kítasòn kjoä koi.

7 'Mé tà ndaà-lä jñà xítä xi mahimäkeè xítä xi k'ejí; Nainá kohimäkeè ngajo-ne jñà xítä koi.

8 'Mé tà ndaà-lä jñà xítä xi tsjeè tjín iníma-lä; jñà xítä koi, jñà-né xi skoëxkon Nainá.

9 'Mé tà ndaà-lä jñà xítä xi síkijna'nchán kjoa; Nainá ki'ndí-läá kítso-lä.

10 'Mé tà ndaà-lä jñà xítä xi kjo'in tjín-lä nga fitjingui kondrä-lä xítä, koi kjoä-lä nga ndaà síkitasòn xi kjoäkixi. Xítä koi, jyeé ts'e ngats'iì kjöndaà xi tjín ya ñánda tíhotíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne.

11 'Mé tà ndaà-nò k'e nga jñà xítä ch'o kitso-nò nga kótít'aà-nò ko k'e nga ch'o sìlkó-nò, ko k'e nga 'én ndiso tsját'in-nò xi kjoä ts'an. **12** Tsja t'è-là iníma-nò, koä tsja t'è-là takòn. Jñò, tseé kjöndaà tjoé-nò jáñ ngajmiì. Mìtsà tà jñò xi otínikó-nò. K'oäá tjs'ín kinikó jñà xítä xi kiìchjä ngajo-lä Nainá xi chinchima ítjòn-nò.

*Kiís'ín kochjeén naxä kó ni'ín xi tjín isò'nde
(Marcos 9:50; Lucas 14:34-35)*

13 Jñò, k'oäá s'ín ngaya-nò koni tsà naxä xi mochjeén-lä xítä isò'nde. Tanga tsà jè naxä mì ti kii sìjjnchra-ne tsojmì, ¿kó tjs'ín kochjeén-ne? Mì ti mé chjí-lä; xíxteèn-ne ko yaá kinchanè xita.

14 Jñò, k'oäá s'ín ngaya-nò koni tsà ni'ín xi mochjeén-lä xítä isò'nde. Tsà jingoò naxandá xi isò'nga nindoò kijna, mìkiì kóma kíjna'ma. **15** K'e nga jingoò ni'ín sit'a'í, mìtsà ya sìjnangui kaxä. Yaá sìjna ñánda 'nga choòn, mé-ne nga kohiseèn yije-lä

xítä xi títsajnaya ni'ya. ¹⁶ Koni ni'ín xi síhiseèn-lä xítä, k'oqá s'ín ndaà tijchá yijo-nò nguixkön xítä xi kj'eíí, mé-ne jñà xítä koi, jeya sìlkíjna Ná'èn-nò xi Nainá xi tíjna ngajmiì k'ë nga skoë-nò nga ndaà titsa'nè.

Kiís'ín tsakóya Jesúś it'aà ts'ë kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisés

¹⁷ Jñò, kì k'oqá s'ín nìkítsjeèn: mìtsà koi xá j'i-na 'an nga kochrjekàngua jè kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisés ko jè xi tsakóya xítä xi kiìchjä ngajo-lä Nainá. Tà saá j'i sìjingoò-ná 'én xi tjít'aà kjotíxoma. ¹⁸ Okixií xi xan-nò, koni tjín nàchrjein kíjna-ìsa ìsò'nde ko ngajmiì, njímé xi tjáxin-lä jè kjotíxoma, njingoò punto ko njingoò letra tjáxin-lä, skanda kóni nga kojngoò yiye kjoa xi tjít'aà kjotíxoma. ¹⁹ Jè xítä xi mìkiì síkitasòn koni s'ín tichjä kjotíxoma, nas'ín 'ñó chiba tichjä, ko k'oqá s'ín okóya-lä xítä, k'oqá tjs'ín 'ñó chiba jcha-lä ya ijìùn nàxàndá xi jè otíxoma-lä xi ngajmiì nchrobá-ne. Ko jè xítä xi síkitasòn kjotíxoma-lä Nainá ko k'oqás'ín okóya-la xita xi kj'eíí, jè xita jè, jè xi 'ñó 'nga kíjna ya ijìùn nàxàndá xi jè otíxoma-lä xi ngajmiì nchrobá-ne. ²⁰ Okixií xi xan-nò, tsà mìkiì lsä ndaà sìkitasòn kjoakixi koni jñà xítä fariseo ko xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisés, mìkiì kijás'en-jñoò ñánda tíhotíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne.

*Kiís'ín tjín it'aà ts'ë kjoajti
(Lucas 12:57-59)*

²¹ Jñò jye kina'yà koni s'ín ki'mì-lä jñà xítä jchíngá-nò: "Kì xítä nìk'eèn; nítä yá-ne xi xítä sìlk'en, kjo'in s'e-lä." ²² Tanga 'an k'oqá xan-nò, tsà

jingoò xítá xi kojtkieè 'ndse, s'ee-lä kjo'in. Jè xi ch'o kítsqo-lä 'ndse, xítaxá tsjá-lä kjo'in. Ko jè xi 'ndse kítsqo-lä: "Ngaji nímé chjí-lè", ok'ìn-lä nga jáñ kjoí ijíñ ni'ín ts'e i'nde kjo'in.

²³ 'Tsà k'e nga kíkoij tsojmì kjotjò-lè nga Nainá k'oi-lä ya i'nde tsjee-lä, koaq ya kojitsjeen-lè nga jè 'ndsi tjín-lä kondra tsiji, ²⁴ tikítsajnei tsojmì kjotjò-lè ya i'nde tsjee, ikjoàn tikitsi'ba-lä 'ndsi koaq k'ee komá sìlkítsajnei tsojmì-lè.

²⁵ 'Tsà tjín xítá xi kohòngui-lè nga kjíko-lè ni'ya osen, k'e nga tjaàaya ndiyá, nitoón jchibàndaà-nò, mé-ne nga mì ya kjíko-lè nguixkon xítaxá, ko jè xítaxá mì ya tsjá-lä kindä jñá policía nga mì ndayá kjíko-lè. ²⁶ Okixií xi xan-lè, mì tì kii komá kitjoo-ne ndayá skanda k'e nga kíchjítji yijo-lè nga yije xi sìjjé-lè xítaxá.

Kiís'ín tjín ts'e kjoa chijngui

²⁷ 'Jñò, jye kina'yà koni s'ín ki'mì-nò kjótseé: "Kì kjoaq chijngui 'nè." ²⁸ Tænga 'an k'oqá xan-nò, nítá yá-ne xi kotsejèn-jno jingoò chjoón nga fahajiìn-lä, jye kjoaq chijngui tís'ín koni titso inimq-lä.

²⁹ 'Tsà jñá xkoòn kixi ótsji jé-nò, tìnachrjeè; kjiìn tikatsjoò. Isaqá ndaà-ne tsà chija jingoò xkoòn mì k'oqá-ne tsà ya kixojiìn yije yijo-nò ya ijíñ ni'ín ya i'nde kjo'in. ³⁰ Tsà jñá ndsejj kixi ótsji jé-nò, tichátjòn; kjiìn tikatsjoò. Isaqá ndaà-ne tsà chija jingoò ndsejj mì k'oqá-ne tsà jáñ kjoí yijo-nò ijíñ ni'ín ya i'nde kjo'in.

Kiís'ín kjotíxoma it'aà ts'e xítá xi tsjeiìn xíkjín (Mateo 19:9; Marcos 10:11-12; Lucas 16:18)

³¹ K'oqá t̄is'ín kis'enojmí kjòtseé, n̄ita yá x̄ita-ne xi mejèn-l̄ tsjín chjoón-l̄, ítjòn tjámìi'nga xojon xi tsjeiín-ne xíkjín x̄ita. ³² T̄anga 'an k'oqá xan-nò: tsà jngòò x̄ita x̄in xi tsjín chjoón-l̄, tsà m̄itsà kjoa chijngui t̄is'ín jè chjoón, jè x̄in-l̄ t̄ibít'in-l̄ nga kjoa chijngui kàtas'ín chjoón. Jè chjoón, k'ē nga kixan ijngoò k'a-ne, jè x̄in xi kixan-k̄o, t̄ikoqá jye kjoa chijngui t̄is'ín.

Kiís'ín tjín it'aà ts'e 'én xi nokjoá nga Nainá t̄ibeè

³³ T̄ikoqá jye kina'yà koni s'ín ki'mì-l̄ jñà x̄ita jchínga-ná: "K'ē nga bixón: t̄ibeè Nainá, kì chonachan-jèn, t̄ikitason 'én-nò." ³⁴ T̄anga 'an k'oqá xan-nò: K'ē nga 'bioò 'én-nò, jngòò k'aá kì yá xi nìkíjna ítjòn. Kì k'oqás'ín bixón: "T̄ibeè ngajmiì." Nga jè ngajmiì, jè ixile kjotíxoma-l̄ Nainá. ³⁵ T̄ikoqá kì bixón-jèn: "T̄ibeè isò'nde", nga jè nangui, yqá nchasòn ndsokó Nainá. T̄ikoqá kì bixón-jèn: "T̄ibeè naxandá Jerusalén", nga jè naxandá jè, ts'eé Xitaxá Ítjòn xi Nainá. ³⁶ T̄ikoqá kì skoò nìkíjna ítjòn k'ē nga mé 'én xi 'bioò. Nga mìkiù komá-nò nga sijmà o sichroba jngòò tsja skoò. ³⁷ Tà k'oqá s'ín t̄inókjoaa "jon", o xi "majìn". Jñà 'én xi kjisòn, yqá nchrobá-ne it'aà ts'e x̄ita nejí.

Kiís'ín tikoo jñà x̄ita xi ch'o sítq-nò (Lucas 6:29-30)

³⁸ 'Jye kina'yà koni s'ín ki'mì-nò kjòtseé: "Tsà yá xi kochrje jngòò xkoiìn, t̄inachrjeè ngajo-ne ts'e. Ko tsà yá xi skoetoòn-lè nga skónájen jngòò ni'ñoi, chjínájen ngajo-ne ts'e." ³⁹ T̄anga 'an, k'oqá xan-nò: T̄ikjeiín-là x̄ita ts'en. Tsà jngòò x̄ita xi sijts'iìn-t'aà kjiòòn kixi, t̄ikoqá tjiì-là x̄i ngobà nga kàt'eé-l̄.

40 Tsà jngòò xítä kohòngui-nò nga mejèn-lä skoé nachroq-nò, tikoä tjii-lä náchrokisòn-nò nga kàtakjoé. **41** Tsà jngòò xítä xi kjò'ñó s'in-nò nga siíkajen jngòò hora-nò ch'á-lä nga onguíkø-lä, jò hora isä kjiiñ tanguíkø-lä. **42** Tsà yá xítä xi síjé-nò tsojmì, tjii-lä; kò tsà jngòò xítä xi mejèn-lä skíñat'aà-nò tsojmì, kì 'mì-lä: mìkiù kôma.

*Kó s'ín sikoo jñà xítä xi majtikeè-nò
(Lucas 6:27-28, 32-36)*

43 'Tikoäá jye kina'yà koni ki'mì-nò kjótseé: "Titsjacha xítä xinguiqo kò tijticha kondra-nò." **44** Tänga 'an k'oäá xan-nò: Titsjacha jñà xi kondra-nò, tichikon-t'ioòn jñà xi chja'on-kø-nò, ndaà tikoä jñà xi jtilekeè-nò, titsi'batjiò jñà xi ch'o tsò-nò kò jñà xi ch'o síkø-nò. **45** Tsà k'oä's'ín s'eén, ki'ndí-lä Nainá xi tijna ngajmiì kôma; Nainá síhiseèn-lä ndobá-lä ts'oí xítä xi ndaà kò xi mì kì ndaà; tikoäá Nainá sík'a-lä jtsí jñà xítä kixi kò xi mìtsà xítä kixi. **46** Jñò, tsà tà jñà matsjacha xítä xi matsjakeè-nò, ni mé kjondaà xi s'e-nò; nga k'oäá tjs'ín jñà xítä xi sík'ichjítì tsojmì ts'e Roma. **47** Tsà tà jñà xítä xinguiqo xi 'ndsè chiba sixat'aà, ña k'oäá ma-nò nga 'ñó ndaà titsa'nè?; nga tikoäá jñà xítä xi mìkiù beèxkon Nainá, k'oäá tjs'ín. **48** Jñò, ngui kjoäkixií t'een, koni jè Na'en-ná xi tijna ngajmiì nga ngui kjoäkixií s'ín.

6

Kiís'ín t'een k'ë nga k'oí-lä kjondaà xita

1 'K'ë nga ndaà tjín kjoä xi 'nè, tijkindäkø-nò yijo-nò; kì tà k'ëé k'oä 'nè k'ë nga nguixkçon xítä, tsà tà jè xi mejèn-nò nga skoë-nò xítä xi kj'eí.

Tsà k'oas'ín s'een, Na'èn-ná xi tijna ngajmiì mìkiì siìchikon-t'in-nò. ² K'e nga jngoo kjondaà k'oii-là xítä ima, kì kii bënojmí-là ngats'iì xítä xi kj'eíí, koni s'ín xítä xi jò isén tjín-lä ya ni'ya ingo sinagoga ko ya ndiyá nga tsjá kjotjò-lä tsojmì xítä; tà jé xi mejèn-lä nga skoe yije xítä. Tanga okixií xi xan-nò, jñà xítä xi k'oas'ín s'ín, jyeé tjín-lä chjí-lä [nga nguixkon xítä. Mì ti mé siìchikon-t'in-ne Nainá.] ³ K'e nga tsà tsojmì k'oi kjotjò-lä xítä ima, mochjeén-né nga mì yá xítä xi skoe; ni jè skoe xi 'ñó amigo chibá. ⁴ Tjà'ma-là jè kjondaà-nò; k'e nga jè Na'èn-ná skoe jè xi kjoa'ma, jè tsjá-nò chjí-nò.

*Kiís'ín t'een k'e nga bìtsi'ba-lá Nainá
(Lucas 11:2-4)*

⁵ K'e nga bìtsi'ba, kì k'oaa 'nè koni s'ín xítä xi jò isén tjín-lä. Jñà xítä koi, k'e nga bìtsi'ba-lä Nainá, ts-jakeè-né nga bincha kixi ya ni'ya ingo sinagoga ko ya chrjangui-lä nditsin ñanda kjìn xítä kotsejèn-lä nga Nainá bìtsi'ba-lä. Xi okixi k'oaa xan-nò, jñà xítä koi, jyeé tjín-lä chjí-lä [nga nguixkon xítä. Mì ti mé siìchikon-t'in-ne Nainá.] ⁶ Tanga k'e nga mejèn-lè nga kítsi'ba-lä Na'èn-ná, titjás'íin ni'ya-lè, tichjòi xotjoa-lä ni'ya-lè, ikjoàn tijé-lä kjondaà-lä Na'èn-ná xi ya tajngoo tijna'mako-lè. Jè Na'èn-ná tsjá-lè chjí-lè nga jè tibeè xi kjoa'ma.

⁷ K'e nga bìtsi'ba, kì taxkì kjìn 'én nokjoà, koni s'ín xítä xi mìkiì beèxkon Nainá. K'oaa s'ín síkítsjeèn nga kjìn 'én kichjä-lä Nainá, isäá ndaaà kji'nchré-lä. ⁸ Kì k'oaa 'nè koni s'ín jñà xítä koi; jè Na'èn-ná jye tijiìn-lä mé xi mochjeén-nò k'e nga tìkj'eè njét'aà-lä. ⁹ K'e nga bìtsi'ba, kiís'ín tìnókjoaa: Na'èn-najen xi tijni ngajmiì,

kàtayaxkón-lä kjoajeya-lè nga tsjeè tijni.

10 Kàtjanchrobá kjotíxoma-lè,
k'oas'ín kàtama ijt'aà nangui koni s'ín mejèn-lè nga
komá,

koni s'ín ma ján ngajmiì.

11 Tjiì-nájen i'ndeí jè niñø xi mochjeén-najen nga
nàchrjein inchijòn.

12 Tijchàat'aà-nájen jé-najen koni s'ín
níjchàat'aà-lajen jñà xítä xi ch'o síko-najen.

13 Kì kii biì'ndi yá xi mejèn-lä nga kot'aà-najen nga
kinchátsji jé-jen.

Tíkkinda-nájen xi it'aà ts'e xítä neií.

Nga tsijií kjotíxoma, tsijií nga'ñó ko tsijií kjoajeya
nítä kjé-ne. K'oas'ín kàtama.

14 'Tsà jñò sijchàat'aà-lä jé-lä xítä xi kj'eíí, tikoáá
jè Na'èn-ná xi tijna ngajmiì sijchàat'aà-nò jé-nò.

15 Tanga tsà jñò mìkiì sijchàat'aà-lä jé-lä xítä, tikoáá
Na'èn-ná mìkiì sijchàat'aà-nò jé-nò.

Kiís'ín t'een k'e nga bitsajnachjan

16 'K'e nga bitsajnachjan, kì k'oáá 'nè koni s'ín
jñà xítä xi jò isén tjín-lä nga síkjatjìya isén-lä,
mé-ne nga skoe-ne xítä nga ba tjín-lä nga
títsajnachjan. Xi okixi, k'oáá xan-nò, jñà xítä
koi, jyeé kitjoé-lä chjí-lä [nga nguixkon xítä. Mì ti
mé sìlchikon-t'in-ne Nainá.] **17** Tanga jñò, k'e nga
bitsajnachjan, kì k'oáá 'nè. Tä saá tñanjnoò isén-nò
ko täsi'a tsjaskoò, **18** mé-ne nga mìkiì skoe-nò xítä
tsà títsajnachjan, ko jè Na'èn-ná xi tijna'mako-nò,
tä jè xi tíbee. Jè sìlchikon-t'in-nò.

Kjoaq nchiná xi tjín ján ngajmiì (Lucas 12:33-34)

19 'Jñò, kì tsojmì kjìn binchatjò i isò'nde; bits'on-né kó makixo-né kó jñà xítá síchijé. **20** Ta saá jáñ ngajmiì tjinchatjò tsojmì. Ján ngajmiì mìkiì bits'on kó mìkiì makixo tsojmì; tikoqá tsjìn xítá chijé. **21** Ya ñánda kíñchatjò tsojmì-nò, tikoqá yaá siikitsjeèn inimá-nò.

*Kós'ín mochjeén xkoáán
(Lucas 11:34-36)*

22 'Jñà xkoáán, jè ma ni'ín xi sítiseèn-lá yijo-ná. Koií kjoaq-lá k'e nga ndaà tsejèn-ná, iseèn choòn yije-lá yijo-ná; **23** tanga tsà mìkiì ndaà tsejèn-lá xkoiìn, tikoqá kóhokji yijo-lé, tà jñò choòn-lá. Nga tjíjñò-lá kjoahítsjeèn-lé tikoqá ngui tà jñò choòn-lá yijo-lé.

*Yá xi kóma nei-lá xítá xi 'ñó matsjakeè ton
(Lucas 16:13)*

24 'Nijngoo xítá xi jò kóma nei-lá nga siixá-lá. Tsà jò kóma nei-lá, jngoo kojlikeè koá jngoo kotsjakeè; jngoo ndaà kjit'aà-lá koá ch'o siikó xi ijngoo. Jñò, tsà kjoaq nchiná siis'in-lá, mìkiì kóq'sin-lá kjoaq ts'e Nainá.

*Kós'ín sítindá Nainá jñà xi ixti-lá ma
(Lucas 12:22-31)*

25 'K'oqá xan-nò, kì makájno-nò mé tsojmì xi chjinée, xi s'iøo, nga sijchá yijo-nò, kó mé nikje xi chíkjá. ¿A mì 'ya-jén k'e nga titsajnakoaán i isò'nde tjín-isa kjoaq xi ìsa 'ñó chjí-lá mì k'oq-ne koni tsojmì xi ma chine? Tikoqá yijo-ná, tjín-isa kjoaq xi ìsa 'ñó chjí-lá mì k'oq-ne koni jè nikje xi chíkjá. **26** Chítsejèn-lá níse xi tjíma ijüin isén; mì jnoó 'beé; mì níjin majchá-lá koá mì ni'nga tjín-lá ñánda bincháxkó níjin-lá; tanga jè Na'èn-ná xi tína

ngajmiì tsjá-lə tsojmì xi kine; koaq jñò, ìsaá chjí-nò mì k'oq-ne jñà nise. ²⁷ Jñò, nás'ín tákó 'ñó síkájnoò, ni itsé komá síkatonè-là náchrjein-nò koní s'ín tjíndaà-lə Nainá.

²⁸ ¿Mé-ne níkájno-nò xi it'aà ts'e nikje xi chikjá? Chítsejèn-là naxó lirio xi majchá ijìln ijñá; mikiù síxá koq mikiù ma-lə faña nikje. ²⁹ Tanga 'an, k'oqá xan-nò, ndaà tsà jè Salomón xi xítaxá ítjòn tsibijna nga 'ñó xítq jeya, mì k'oqá kjoàn nikje xi tsohòkjá koní kjoàn jñà naxó nga ndaà kjoàn. ³⁰ Nainá, k'oqá s'ín ndaà kjoàn s'ín xkə ijñá, xi jingoò náchrjein títsajnakon ko xi ma nchijòn kot-sjòjiìn ni'ín. Jñò xi xítq 'mì-nò xi mikiù ndaà mokjeiín-nò, ¿a mitsà ìsa nítón tsjá-nò Nainá nikje xi mochjeén-nò nga chikjá? ³¹ Kì makájno-nò, kì bixón-jèn: “¿Mé xi chjineé?, koq ¿mé xi s'ioqá? koq ¿mé nikje xi chikjá?” ³² Nga yiye tsojmì koi, k'oqá tjín xi ótsji jñà xítq xi mikiù mokjeiín-lə it'aà ts'e Nainá. Tanga jñò tíjnaá-nò Na'èn xi tíjna ngajmiì xi jyeé tijiìn-lə nga mochjeén-nò ngats'iì tsojmì koi. ³³ Ítjòn tinchátsjioò kjoaq ts'e Nainá koní s'ín otíxoma koq kjoakixi-lə; ngats'iì tsojmì xi mochjeén-nò tà tjoésòn-nò. ³⁴ Kì makájno-nò mé kjoaq xi s'e nchijòn-lè; nga nchijòn-lè, s'qé-nò kjoaq xi kókájno-nò; tà koií kjoaq tikájno xi tjín náchrjein i'ndei.

7

*Mì kiì komá jñá síkindaá jé-lə xítq xinguiqá
(Lucas 6:37-38, 41-42)*

¹ Kì kjo'in 'biì-là xítq xinguiqo kjoaq ts'e jé-lə mé-ne nga mì kjo'in tjoé-nò kjoaq ts'e jé-nò. ² Koni

s'ín k'oí-là kjo'in xítá xi kj'eíí, k'oáá tís'ín tjoé ngajo-nò kjo'in. Jè chíbá xi síc'híbaya-là xinguoo, tjjé kochíbá ngajo-nò. ³ [¿Mé-ne jé-lá xinguui níkindá-ne koá tsiji mìkií níkindij?] ¿Mé-ne chítsejèn-lá jè tjé xi kjinangui xkon xinguui, ko jè yá chíso xi kjinangui xkoíin mìkií chítsejèn-lá? ⁴ Tsà yá chíso kjinangui xkoíin, ¿a komá k'oín-lá xítá xinguui: "Tjiú'nde-ná nga kochrjekàngua tjé xi kjinangui xkoíin"? ⁵ Ngaji xi jò ma isén-lè, ítjòn tìnachrjekàngui chíso xi kjinangui xkoíin mé-ne nga ndaà kótsejèn-lè, ikjoàn tìnachrjekàngui tjé xi kjinangui xkon xinguui.

⁶ 'Tsojmì tsjeè xi ts'e Nainá, kì nañá 'biì-lá mé-ne nga mì ya siìkáfat'aà-lè ko ya skiné-lè. Koá jè ndáton chjí xi nikjiín, kì chinga níkatjen-lá mé-ne nga mì ndsókó kinchanè-ne.

*Kó s'ín sijé-lá Nainá k'ę nga mé xi mejèn-ná
(Lucas 11:9-13; 6:31)*

⁷ 'Tijé mé xi mejèn-nò, jè Nainá tsjá-nò; tìnchátsjioò Nainá, sakó-nò; tìnókjoat'aà-lá Nainá mé xi mejèn-nò mé-ne skíx'a'nde-nò koni jngoo xotjoa. ⁸ Ngats'iì xítá xi sijé, tjoé-lá, jè xi ótsji, sakó-lá ko jè xi chjat'aà-lá Nainá, táx'a'nde-lá koni jngoo xotjoa.

⁹ 'Jñò xi xítá jchínga 'mì-nò, tsà inchrajín siìjé-nò ixti-nò, ¿a ndajoo k'oí-là? Majìn. ¹⁰ Koá tsà tìn siìjé-nò, ¿a yeé k'oí-là? Majìn. ¹¹ Jñò nas'ín xítá xi ch'o 'nè, ma-nò 'biì-lá ixti-nò tsojmì xi ndaà kjoàn. Jè Na'èn-nò xi tijna ngajmií, isáá nítón siìs'in-nò nga tsjá-nò tsojmì xi ndaà kjoàn tsà jñò sijét'aà-lá.

¹² 'Nítá mé kjondaà xi mejèn-nò nga siìko-nò xítá, k'oáá tís'ín tiko ngajo-nò. K'oáá s'ín tichja

kjotíxoma-lə Nainá xi kiskiì Moisés kō xojon-lə xítə
xi kiìchjə ngajo-lə Nainá.

*Kó kji xotjoaq xi kitjás'ēén
(Lucas 13:24)*

¹³ 'Titjás'iqòn jè xotjoaq xi 'nchrèya kji. Jè xotjoaq kō jè ndiyá xi 'ñó tiyà, ndiyá-lə kjo'in-né. Kjìn xítə xi ya fahas'en. ¹⁴ Kō jè xotjoaq kō ndiyá xi 'nchrèya choòn, ndiyá-lə kjoabinachon-né, kō chiba xítə matsji-lə.

*Kó s'ín jchaxkoáán xítə it'aà ts'ē xá xi s'ín.
(Lucas 6:43-44)*

¹⁵ 'Ndaà tijkindaa yijo-nò it'aà ts'ē xítə ndiso xi tsò nga 'én-lə Nainá síka'bí. K'ē nga f'iikón-nò jñà xítə koi, imaq kjoaqá s'ín koni orrè tænga inima-lə, tsején ts'ēén 'ya. ¹⁶ Jñò jchaxkoòn xítə koi it'aà ts'ē xá xi s'ín. Koqá ngaya-lə koni jngoo yá xi ndaà toò ojà-lə. Jè toò uva, mìtsà jè majchá-lə yá na'yá. Tikoáá jè toò iko, mìtsà jè majchá-lə yá na'yá. ¹⁷ Ngats'iì yá xi ndaà kjoàn, ndaà toò ojà-lə. Tænga jè yá xi mìkiì ndaà kjoàn, mìkiì ndaà toò xi ojà-lə. ¹⁸ Jngoo yá xi ndaà kji, mìtsà ch'o kjoàn toò xi ojà-lə. Koa jè yá xi ch'o kji, mìkiì ojà-lə toò xi ndaà kjoàn. ¹⁹ Nga yije yá xi mìkiì ojà-lə toò xi ndaà, satèsòn-lə ikjoàn sinchájiìn ni'ín nga kiti. ²⁰ Koqá s'ín jchaxkoòn xítə koi it'aà ts'ē xá xi s'ín.

*Yá xítə xi kjoahas'en-jiìn ñánda nga Nainá tihotíxoma
(Lucas 13:25-27)*

²¹ 'Mitsà tà ngats'iì xítə xi tsò-na: "Na'èn, Na'èn", kjoas'en-jiìn jè kjotíxoma-lə ngajmiì. Tà jñà xítə xi kjoas'en-jiìn xi síkitasòn koni s'ín mejèn-lə Na'èn-na xi tijna ngajmiì. ²² K'ē nga kijchò

nachrjein, kjìn xítä kitso-na: “Ná'èn, Ná'èn, ngajen kinokjoàya-nájén 'én-lè xi jt'aà tsiji. Nga koó 'ín-lè kinachrjekajiìn-nájén iníma ch'o-lä neií xi mìkiì ndaà; tikoá kjìn kjoxkón ki'nè-jén xi ndaà tjín.” ²³ K'ee k'oä xán-la: “Mikiì bexkon-nò. Tinchat'aàxìn-ná jñò xi ch'o ki'nè.”

Mé xi ngaya-la jñà xítä xi síkitasòn 'én-la Jesús ko xi mìkiì síkitasòn.

(Lucas 6:47-49; Marcos 1:22)

²⁴ Jè xi 'nchré koä síkitasòn 'én-nä koni xan-la, k'oäá s'ín ngaya-la koni jngòò xítä xi tjín-la kjohítsjeèn; yaá býndaàsòn ni'ya-lä ñánda naxi choòn. ²⁵ 'Ba jtsí; 'ba tjoxkón; f'iì xajngá nandá xi fahanè ni'ya; nì mé xi ma-lä nga ndaà tjíndaà jè ni'ya, yaá kijnasòn ñánda naxi choòn. ²⁶ Tanga njítä yá-ne xi 'nchré 'én-nä ko mìkiì síkitasòn, k'oäá ngaya-la koni jngòò xítä xi tsjìn-la kjohítsjeèn; yaá býndaàsòn ni'ya ñánda jncha tsomì. ²⁷ 'Ba jtsí; 'ba tjoxkón; f'iì xajngá nandá yaá bixòña ni'ya jè; mì tà k'oäá kji kjoä xi ma k'e nga bixòña.

²⁸ K'e nga jye kiìchjä Jesús, ngats'iì xítä xi títsajna, tà k'oäá komà-la koni tsò 'én xi tsakóya. ²⁹ K'oäá s'ín tsakóya koni jngòò xítä xi 'ñó tjín-la kjotíxoma, mitsà k'oä's'ín tsakóya koni xítä xi okóya kjotíxoma-la Nainá xi kiskiì Moisés.

8

Kií komà nga kjònðaà jngòò-ne xítä xi tibindojno chrjoä yijo-la

(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

¹ K'ë nga itjojen-ne Jesús ya isò'nga nindoò, kjìn xítä j'iitjìngui-lä. ² Jngoò xítä xi tíbindojno chrjoä yijo-lä ijchòkon koä tsasixkó'nchit'aà-lä, kitsò-lä:

—Na'èn, tsà mejèn-lè, tìtsjeè-ná ch'in xi tjín-na.

³ Jesús, k'ëé tsijmeeé tsja nga tsohot'aà-lä yijo-lä xítä jè, kitsò-lä:

—Mejèn-na, kàtandaà-ne yijo-lè.

K'ë nga okitsò Jesús, nitoón kjònndaà-ne. ⁴ K'ëé kitsò-lä Jesús:

—Tiná'yí, kì yá xítä xi bènojmí-lä. T'in ñánda tijna no'mii, takó-lä yijo-lè nga jyeé kjònndaà-ne; koä jch'ii kjotjò-lè, tsojmì xi síjé kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiù Moisés, mé-ne nga kàteè-ne jñà xítä nga jyeé kjònndaà-ne ch'in-lè.

Ki komà nga kjònndaà-ne chí'nda-lä xi xítä sko-la soldado

(Lucas 7:1-10)

⁵ K'ë nga jahas'en Jesús ya naxàndá Capernaum, jngoò xítä sko-lä soldado ts'e Roma ijchòkon, kisijé-lä kjònndaà. ⁶ Kitsò-lä:

—Na'èn, xítä chí'nda-nä kijna-né ján ni'ya-nä. Tsí 'ñó xk'én koä tífa kjö'in nga mìkiù ma sìhiniyá yijo-lä.

⁷ Jesús kitsò-lä:

—Koma kjísindaà-na.

⁸ Jè xítä sko-lä soldado kitsò:

—Na'èn, mìkiù ok'in-na nga ngaji k'oín sobì ni'ya-nä, ta saá tjiì okixi nga kàtandaà-ne, koä kònndaà-ne chí'nda-nä. ⁹ 'An, tjiìn-na nga tjín-lè kjotíxoma. Tikoqá 'an, tjín-na xítä ítjòn xi otíxoma-na, tìkoqá tjín-na soldado xi 'an otiixoma-lä, k'ë nga xan jngoò-lä: “T'in”, fi-né;

xan-lə xi ñjingoò: “Nchroboí”, nchrobá-né; koə k'ē nga xan-lə jè xi chí'nda-nə: “K'oə t'iin”, sítitasón-na.

¹⁰ K'ē nga kiù'nchré Jesús jñà 'én koi, tà kjòxkón-la. Kitsò-lə jñà xítə xi tjingui-lə:

—Okixií xi xan-nò, ya Israel ni saá jngoò xítə sakó-na xi k'oas'ín ndaà mokjeiín-lə koni jè xítə jè. ¹¹ K'oqá xan-nò, kjìn xítə kjoí-ne nga ñijòn chrjanguí-lə isò'nde xi kokjen-kə Abraham ko Isaac ko Jacob ya ngajmiì ñanda tíhotíxoma Nainá. ¹² Tænga jñá xítə xi tjín-ne nga ya kítsajna ñanda kotíxoma Nainá, kitjokàjiìn-né; jáñ kjoí nditsin ñanda jñò choòn, ko yaá skindàya koə sijjts'iìn ni'ñø.

¹³ K'ēé kitsò-lə Jesús jè xítə sko-lə soldado:

—T'in-ne ni'ya-lè; koni s'ín nga ndaà mokjeiín-lè, k'oqá s'ín kōma.

Jè chí'nda-lə tik'ēé kjònndaà-ne.

*Kíí kis'iìn Jesús nga kisindaà-ne nàchíya-la Pedro
(Marcos 1:29-31; Lucas 4:38-39)*

¹⁴ Jesús kiù ni'ya-lə Pedro koə kijtseè nàchíya-lə nga kijna xk'én; ch'in tjinga tjín-la. ¹⁵ Jesús tsohót'aà-lə tsja jè chjoón, nitoón kjònndaà-ne ch'in tjinga-lə, tsasítjen-ne jè chjoón, ikjoàn kisis'in-lə Jesús.

*Kíí kis'iìn Jesús k'ē nga kjìn xítə xk'én j'iikə-lə
(Marcos 1:32-34; Lucas 4:40-41)*

¹⁶ K'ē nga jye kòjñò, kjìn xítə xk'én j'iikə-lə Jesús xi inimə ch'o-lə neíí tjín-la. Jesús tà jngoò okixi kitsjaà nga tsatíxoma-lə mé-ne nga itjokàjiìn-ne inimə-lə jñà xítə ngats'iì inimə ch'o-lə neíí, koə kjònndaà yije-ne xítə xk'én. ¹⁷ Kjoə koi koni s'ín komà, koií tsitasón koni kitsò Isaías xítə xi kiichja

ngajo-lə Nainá k'ę nga kitsò: “Jè jaàxìn ch'in-ná kō jè kisikjeín kjɔ'in nga kjònndaà-ne ñánda kitsi'on yijo-ná.”

Mé xi sijé Jesús it'aà ts'e xítə xi mejèn-la fitjíngui-la

(Lucas 9:57-62)

¹⁸ K'ę nga kijtseèè Jesús nga kjìn ma-ne xítə xi kitseèndiì-lə, kitsjaà-lə okixi xítə xi kota'yàt'aà-lə nga kii jáñ xijngoaà ndáchikon. ¹⁹ K'ęé j'iì jngoò xítə xi okóya kjotíxoma-lə Nainá xi kiskiù Moisés, ijchòkon Jesús, kitsò-lə:

—Maestro, kjítjíngui-lè nítə ñánda nga k'oín.

²⁰ Jesús kitsò-lə:

—Jñà njində tjín-lə nguijo ñánda oyijo, koä jñà nise tjín-la tjé, tanga 'an xi Ki'ndí-lə Xítə xan-la yijo-nə, tsjìn-na j'nde ñánda síkjáya.

²¹ Ìjngooò xítə xi kota'yàt'aà-lə kitsò-lə:

—Na'en, tjìi'nde-ná nga ítjòn kjián kihijñaa ña'en-na.

²² Jesús kitsò-lə:

—Ji, nchrobátjíngui-ná, jñà mik'en kàtihiјin mik'en-lə.

Kíí kis'iìn Jesús nga kisikýnajyò tjoxkón ya ijììn ndáchikon

(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

²³ Jahas'en Jesús jè chitso; kjihijtako jñà xítə xi kota'yàt'aà-la. ²⁴ Tà nitoón tsatsejèn jngoò tjoxkón kō jtsí ya ijììn ndáchikon, kō jè ndáchikon t̄axki komà-né, mejèn bítsa'ma jè chitso. T̄angá jè Jesús kjinafé-né. ²⁵ Jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə k'ęé kiìkon nga kisikjaá-lə Jesús, kitsò-lə:

—Na'en, t̄ikində-nájen. Jye titsabixònguindá.

26 Kiìchjá Jesúś kitsò:

—¿Mé-ne tsakjoòn-nò? 'Nó chiba mokjeíñ-nò xi it'aà ts'ān.

K'eé tsasítjen Jesúś, tsohótikó tjoxkón kó ndáchikon koá niþoón kisijyò-ne tjo koá kjònðaàya-ne. **27** Koá jñà xítá xi kota'yàt'aà-lá tà kjòxkón-lá, kitsò:

—Yá xítá-ne jè skanda jè tjo kó ndáchikon síkitasòn-lá.

Kíí kis'iìn Jesúś nga tsachrjekàjiìn iníma ch'o-la neií xi tjín-lá xítá Gadara

(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

28 K'e nga ijchò Jesúś jáñ xijngoaà ndáchikon ya nanguí Gadara, jò xítá ijchò kinchat'aà-lá xi ya itjo-ne ya ñánda sihijìñ mik'en. Iníma ch'o-lá neií tjín-lá. 'Nó jchán ts'en, kjaán-kó-ne tsà yá xi ya kjoahaya ndiyá. **29** 'Nó kiìchjá nga kitsò:

—¿Mé xi mejèn-lé kó ngajen, ji xi Ki'ndí-lá Nainá 'mì-lé? ¿A koií xá kòfí-ne nga jchátoòn-nájen k'e nga tikj'eè bijchó náchrjein-lá kjo'in?

30 Ya chrañàt'aà-lá kjìn jchán chingá nchikjèn-jno, **31** koá jñà iníma ch'o-lá neií tsibítsi'ba-lá Jesúś, kitsò-lá:

—Tsà kinachrjekàjiìn-nájen, tjiìl'nde-nájen nga kijás'en-jiùn-jen yijo-lá chingá koi.

32 Jesúś kitsò-lá:

—Ndaà tjín, tanguió.

Ikjoàñ itjojiìn yijo-lá jñà xítá koi, k'eé jahas'en-jiùn yijo-lá jñà chingá, koá ngats'iì chingá tsatíkjájen-jno ya naxi skanda jjìñ ndáchikon kó yaá k'en.

33 Jñà xítä xi ko'ndà chinga tsanga; k'ë nga ijchò ijìin naxandá, tsibénojmí yije kjoä xi komà kó kjoä xi komàt'in jñà xítä xi inimä ch'o-lä neíí tíjìn inimä-lä. **34** K'ëé ijchò ngats'iì xítä naxandá ñanda tijna Jesús; k'ë nga kijtseèxkon tsibítsi'ba-lä nga xìn nangui kàtjì.

9

Kíí kis'iìn Jesús nga kisindaà jngooò-ne xítä xi mì kí ma síhiníyá yijo-lä

(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

1 K'ë nga jahas'en Jesús jè chitso, jahatot'aà xingoaaà ndáchikon koä ijchò-ne naxandá-lä. **2** Yä ijchòkó jngooò-lä xítä xi mìkìì ma síhiníyá yijo-lä; kjinasòn-lä nachan-yá. K'ë nga kijtseè Jesús nga jñà xítä koi mokjeiin-lä it'aà ts'e, kitsò-lä jè xítä xk'én:

—Jí ndí na'èn, tjìi-lä nga'ñó yijo-lè; jé-lè jye kichàat'aà-lè.

3 Jñà xítä xi okoya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisés, tjín i'nga xi kitsò kjohítsjeèn-lä: “Xítä jè, Nainá chajno-lä.” **4** Jesús nitóón kijtseèya-lä koni s'ín nchisíkítsjeèn, kitsò-lä:

—¿Mé-ne ko'tsò-ne kjohítsjeèn-lä inimä-nò nga ch'o tsò-ne? **5** ¿Mé xi ìsa chiba 'in tjín, tsà xán-lä jè xítä xi xk'én: “Jé-lè jye kichàat'aà-lè”, kó tsà xán-lä: “Tisítjiin koä titjeí”? **6** Kokooò-nò nga 'an xi Ki'ndí-lä Xita xan-lä yijo-na, tjí'nde-na nga sìjchàat'aà-lä jé-lä xítä i isò'nde.

K'ëé kitsò-lä jè xítä xk'én:

—Tisítjiin, chjoí nachan-lè, t'in-ne ni'ya-lè.

7 K'ëé tsasítjen jè xítä xk'én, kìi-ne ni'ya-lä. **8** K'ë nga kijtseè jñà xítä nga tsasítjen-ne jè xítä xk'én,

tà k'oqá komá-lá; k'ęé jeya kisikíjna Nainá nga k'oqas'ín tse nga'ñó tsjá-lá xítä isò'nde.

*Mé kjoa xi komà k'ę nga jè Jesús kiùchja-lá Mateo
(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)*

⁹ Jesús kiù-ne i'nde jè. K'ę nga tífi, kijtseè jngóò xítä xi 'mì Mateo xi tíjnat'aà ímixä ya ñánda síkíchjítjì tsojmì, ton xi fi Roma; kitsò-lá:

—Nchrobátjingui-ná.

K'ęé tsasítjen Mateo, kiütjingui-lá Jesús.

¹⁰ K'ę nga tíjnat'aà ímixä Jesús nga tíkjèn ya ni'ya-lá Mateo, kjìn xítä j'iì xi tikoä tsojmì síkíchjítjì ko xítä xi jé tjín-lá. Tikoä tsibitsajnat'aà ímixä, tsakjèn-ko Jesús ko jñà xítä xi kota'yàt'aà-lá.
¹¹ Tanga jñà xítä fariseo, k'ę nga kijtseè xítä koi, kiskònanguilá xítä xi kota'yàt'aà-lá Jesús, kitsò-lá:

—¿Mé-ne k'oqas'ín-ne maestro-nò nga xítä xi síkíchjítjì tsojmì ko xítä jé kjèn-ko-ne?

¹² Kiù'nchré Jesús, k'ęé kitsò-lá:

—Jñà xítä xi mì ch'in tjín-lá, mì chjinexkiì mochjeén-lá, jñà-né xítä xi xk'én xi mochjeén-lá chjinexkiì. ¹³ Tanguió chíta'yà isä kó tsöya-ne Xojon-lá Nainá xi tsò: “An mejèn-na nga kàtas'e-nò kjohimatakòn; kì ta tsjaà cho nìk'eèn kjotjò xi 'an 'biì-ná.” Mitsà koi xá j'i-na 'an nga j'ikjaàjñaà xítä kixi, jñà-né xítä xi tjín-lá jé nga kàtasíkáno jé-lá nga mì ti jé kohótsji-ne.

Kó kitsò Jesús k'ę nga kitjònanguilá mé-ne mì bìtsaqjnachjan-ne xita-la
(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

¹⁴ Jè Juan xi kis'iìn bautizar xítä, jñà xítä xi kota'yàt'aà-lá j'iìkon Jesús ñánda tíjna koä kiskònanguilá, kitsò:

—Ngajen ko xita fariseo kjit'aà nachrjein
bitsajnachjan-jen. ¿Mé-ne jñà xita tsiji mikiì
bitsajnachjan-ne?

15 Jesús kitsò-la:

—¿A baá bitsajna xita k'e nga s'eí tjín k'e nga
títsajna osen xi kòbixan? Tanga kijchò nachrjein
k'e nga tjáxìn-laq xin xi kòbixan, k'e-né nga
kitsajnachjan xita.

16 'Jngoon nikje ibaà mikiì ma sijto-ne ko
nikje xitse; nga jè nikje xitse, kjeèn-yó-né koaq
kotejnda-né jè nikje ibaà. Isq tse koma ñanda
kixajndà kji. 17 Tikoaqá mikiì ma sinchá xán ixìì
jè chrjoaq jchínga, jè xán ixìì kotijnda-né jè chrjoaq
jchínga koaq xíxteèn jè xán. Tikoaqá chija jè chrjoaq.
Jè xán ixìì, chrjoaq xitseé sinchá. K'oaqá s'ín ndaà
sinchá ingajò.

*Tsòti-la Jairo ko chjoón xi kitsobà nikje-la Jesús
(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)*

18 Tik'eé-ne nga tichja Jesús, ijchò jngoon xita
sko-la jñà xita judío, tsasixkó'nchit'aà-la, kitsò-la:

—Ndí tsòti-na, sa kò jye k'en; tanga tsà ji k'oín ko
tsà kjòt'aà-la ndseii, kijnakon ijngoon k'a-ne.

19 Tsasítjen Jesús, kilko jè xita sko-la ko jñà xita
xi kota'yàt'aà-la. 20 K'e nga nchifi, jngoon chjoón
ijchòtjingui-la; chjoón jè, jyeé ko tejò nò xk'én
nga tixixteèn-la jni. Kil kasit'aà chrañà-la Jesús ya
ijton íts'in nga kitsobà'ñó itjòn nikje-la. 21 K'oaqá
s'ín tihóko inimá-la: “Tsà tà jè sikoaa nikje-la,
kondaá-na.” 22 Jè Jesús kisikáfaya, kijtseeè chjoón jè,
kitsò-la:

—Ndí neq, tjii-la nga'ñó yijo-lè. Kòmandaà-ne
koií-né nga mokjeiñ-lè it'aà ts'an.

Tijè-ne hora kjònndaà-ne chjoón jè.

²³ K'è nga ijchò Jesús ya ni'ya-lə jè xítə sko-lə xítə judío, kijtseè música xi nchisíkjane nga jye kihijiìn mik'en koa kijtseè nga fijen fikjá xítə nga 'ñó nchikjindáya. ²⁴ Kitsò-lə:

—Títjoo ni'ya; jè tsòti mìtsà kòbiyaà, tà kjinafé-né.

Jñà xítə, tà tsijnòkeè-né k'è nga okitsò Jesús. ²⁵ Tanga Jesús tsachrje ni'ya ngats'iì xítə xi titṣajna; k'ee jahas'en ni'ya, kiskoé tsja jè tsòti, koa jè tsòti tsasítjen. ²⁶ Nga kijndà i'nde jè, tsabísòn 'én it'aà ts'e kjoa xi koma.

Kó s'ín komàt'in xítə xi jò ma-ne xi mìkiì tsejèn-lə

²⁷ K'è nga itjo-ne Jesús i'nde jè, jò xítə xi mìkiì tsejèn-lə kíltjingui-lə; 'ñó kíichja, kitsò-lə:

—Jchahimatakòn-nájen, ngaji xi ya nchrobàt'aà-ne tje-lə xitaxá ítjòn David [nga ji tijna ngajo-lə]!

²⁸ K'è nga jahas'en ni'ya Jesús, jñà xítə xi mìkiì tsejèn-lə ijchòkon. Jesús, kiskònangui-lə, kitsò-lə:

—¿A mokjeiín-nò nga koma-na sìndaà-nò?

K'ee kitsò jñà xítə xi mìkiì tsejèn-lə:

—Jon, Na'èn. Komaá-lè.

²⁹ Jesús k'ee kisiko jñà xkòn, kitsò-lə:

—Jñò, koni s'ín mokjeiín-nò, k'oas'ín katandaà-nò.

³⁰ Jñà xítə xi mìkiì tsejèn-lə, kitáx'a-ne xkòn koa kjònndaà-ne. Jesús 'ñó tsibínè-lə nga kitsò-lə:

—Ndaà t'een kində nga mì yá xítə xi skoë kjoa koi.

31 Tāŋga jñà xítq koi, k'ē nga itjo-ne ni'ya, tīk'ēé tsibíts'iä nga tsibénojmí nga kijndà j'nde jè, kós'ín kis'iìn Jesús.

Kó s'ín komà nga kjònðaà-ne jngòò xítq xi mìkiì ma chja

32 K'ē nga jye nchifi-ne jñà xítq xi mìkiì tsejèn-lä, j'iikø jngòò-lä Jesús xítq xi mìkiì ma chja nga iníma ch'o-lä neií tíjiìn iníma-lä. **33** Jesús k'ē nga jye tsachrjekàjìùn iníma ch'o-lä neií xi tíjiìn iníma-lä jè xítq xi mìkiì ma chja, tīk'ēé komà kiìchja-ne. Ngats'iì xítq xi ya títsajna tà kjòxkón-lä. Kitsò:

—Kj'eè kìi 'yaá kjoaq xi k'oqas'ín ma i i'nde Israel.

34 Tāŋga jñà xítq fariseo kitsò:

—Jè sobà xítq sko-lä xítq neií tsjá-lä nga 'ñó nga ma-lä ochrjekàjìùn iníma ch'o-lä neií xi tjín-lä xítq.

Kó kitsò Jesús k'ē nga kjòhímakeè xítq xi kjìn ma-ne

35 Jesús tsajmeèjìùn ñánda naxandá iì ko naxandá jtobá nga tsakóya 'én-lä Nainá ya ni'ya ingo sin-agoga ts'e naxandá koi. Kiìchjaya 'én ndaà-lä Nainá koni s'ín otíxoma Nainá; tīkoaq kisindaà-ne ngats'iì ch'in xi tjín-lä xítq nga xkì xi ján ijòjno ijòt'aà yijo-lä. **36** K'ē nga kijtseè Jesús nga kjìn ma xítq, kjòhímakeè nga 'ñó makájno-lä ko mi yá xi osiko nga jye títsjohoya k'oqá ngaya-lä koni orrè xi tsjìn-lä paxtò xi ko'ndà. **37** K'eeé kitsò-lä xítq xi kota'yàt'aà-lä:

—Xi okixi, 'ñó tse xá tjín xi jt'aà ts'e 'Én-lä Nainá koni s'ín ma k'ē nga kjìn tsojmì majchá tāŋga jñà xítq chi'nda xi síxá, chiba ma-ne; **38** títsi'ba-lä jè Nei-lä xá, kàtasíkasén-ìsa xítq chi'nda xi kojìxkó tsojmì koi.

10

*Kó 'mì 'ín-la xítə-la Jesús xi tejò ma-ne
(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)*

¹ Nga kōma ıskan Jesús kiìchjá-lə xítə-lə xi tejò ma-ne xi kota'yàt'aà-lə, kitsjaà-lə kjotíxoma nga kōma kochrjekàjiùn inímä ch'o-lə neijí xi tjín-lə xítə koa kōma-lə siìndaà-nè nítə mé ch'in-ne nga ijòjno ijòt'aà yijo-lə xita.

² Jñà 'ín-la xítə xi tejò jaàjiùn Jesús nga tsibíxáya-lə: jè tijna ítjòn, Simón xi tikoä Pedro ki'mì, ko Andrés xi 'ndse ma Pedro; Jacobo ko 'ndse Juan xi ixti-lə Zebedeo; ³ Felipe, Bartolomé, Tomás, ko Mateo jè xi kisikichjítjì tsojmì ts'e Roma; Jacobo, ti-lə Alfeo; Lebeo xi tikoä Tadeo ki'mì; ⁴ Simón, xítə xi ya fit'aà-lə xítə cananista; ko Judas Iscariote jè xi kisingatsja kondrà-lə Jesús.

*Kós'ín tsatíxoma-la Jesús xítə-la xi tejò ma-ne xi kisikasén nga kisika'bí 'én-la Nainá
(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)*

⁵ Jesús kisikasén nga tejò xítə xi kota'yàt'aà-lə nga kisika'bí 'én-la Nainá koa kitsjaà-lə kjotíxoma, kitsò-lə:

—Mìkiì onguió ya j'nde-lə jñà xi mìtsà xítə judío; tikoä mìkiì bitjaàs'en-jñoò ya naçandá-lə xítə Samaria. ⁶ Yaá tanguíchòn jñà xítə naçandá Israel koni orrè xi kichijà. ⁷ K'e nga onguió tinókjoaya koa tixón: “Jye kjòchrañat'aà-nò naçhrjein nga jchäa kó s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne.” ⁸ Tindaà-nò xítə xi xk'én; tìtsjeè xi tibindojno chrjoa yijo-lə; tìkjaáya-lə xi jye k'en; naçhrjekàjñoò inímä ch'o-lə neijí xi tijin inímä-lə xítə. Tà kjotjò

kitjoé-nò nga'ñó koi, tikoáá tà kjotjò tjì ngajo-là jñà xítá.

⁹ 'Nímé tòn ch'aà. ¹⁰ Kì na'ya ch'aà xi it'aà ts'e ndiyá. Mìkìì tsà jò nachro ch'aà. Tikoáá mìkìì xoxté tsjayaà. Tikoáá kì yá garrote ch'aà. Nga jè xítá xi sítá, mochjeén-né nga k'oí-là tsojmì xi skine.

¹¹ 'K'ë nga kijchoò naxandá iì, o xi naxandá jtoば tinchátsjio jngò ni'ya xi ndaà xítá nei-là, yaá titsajnakoo skanda k'ë nga onguí-nò. ¹² K'ë nga kitjás'een ni'ya, tiixat'aà jñà xítá nei-là ni'ya. ¹³ Tsà jñà xítá nei-là ni'ya skoétjò-nò, tichikon-t'iòon nga s'e-là kjoa'nchán, tanga tsà mìkìì skoétjò-nò, tà saá jñò s'e-nò kjoa'nchán nga sílchikon-t'in-nò Nainá. ¹⁴ Tsà mìkìì skoétjò-nò, kò tsà majin-là kji'nchré 'én-nò, titjoo ni'ya jè, o naxandá jè, koá titsajneè chijo-là ndsokoò. ¹⁵ Okixií xi xan-nò, naxandá jè, ìsaá tse kjo'in s'e-là jè nachrjein k'ë nga sindaajiìn-là xítá, mì k'oáá-ne koni jñà xítá ts'e naxandá Sodoma kò Gomorra.

Kjo'in xi tjín k'ë nga 'én-là Nainá bënojmiá

¹⁶ 'Tiná'ya, 'an, k'oáá s'ín sìkasén-nò koni tsà orrè ya ijììn-là cho tsején. Jñò, titsajnandaà nítá mé kjoa-ne koni tsà ye xi 'ñó mañá tikoá indaàkjoa kàtama koni tsà nise paloma. ¹⁷ Ndaà tikindaa yijo-nò. Jñà xítá koi, ján skinít'aà-nò nguixkon xitaxá koá skqàn-koo-nò ya ni'ya ingo sinagoga. ¹⁸ Skanda ján kjiko-nò nguixkon xitaxá gobernador kò xitaxá ítjòn, tà koií kjoa-là it'aà ts'an. K'oáá s'ín kòma kinókjoa-là 'én xi ts'an jñà xitaxá kò jñà xi mìtsà xítá judío. ¹⁹ K'ë nga skinít'aà-nò ñanda títsajna xitaxá, kì makájno-nò kós'ín kinókjoaa, o kós'ín kixón. Nga tik'ee-ne, Nainá tsjá-nò 'én

xi kinókjoaqa. ²⁰ Nga mìtsà jñò xi kinókjoaqa; jè Inimá Tsjeè-là Nainá tsjá-nò kohítsjeèn nga ma kinókjoajíin-là jñà xítqa.

²¹ 'Tijè-ne 'ndse sìngatsja 'ndse xítqa nga sìk'en. Jè na'èn-là sìngatsja ki'ndí-là nga sìk'en xítqa. Jñà ixti-là sìngatsja na'èn-là nga kiyá. ²² Ngats'iù xítqa isò'nde kojtikeè-nò xi kjoaq ts'ān; tangga jè xítqa xi kixi kína skanda kjoéhet'aà-ne, jè-né xi kitjokàjiin kjo'in. ²³ Ke nga kijtjingui kondra-nò xítqa xi jngoo naxandá, tìyó, xìn naxandá tanguió. Okixií xi xan-nò, 'ān xi Ki'ndí-là Xítqa xan-là yijo-na, isá ítjòn kojiaq nga tik'ee onguió yije kohokji naxandá Israel.

²⁴ 'Jngoo xítqa xi kota'yà mìtsà isá tíjna ítjòn koni maestro-là; tikoá jngoo xítqa xi chi'nda tíjna mìtsà isá tíjna ítjòn-là nei-là. ²⁵ Jè xítqa xi kota'yà kojngoo ikon tsà k'oas'ín kijchò koni jè maestro-là ko jè xi chi'nda tíjna tsà tà k'oas'ín kína koni jè nei-là. Jè xi na'èn tíjna, xítqa nei tsò-là; jñà xi ixti-là, isá tsato ch'o kitso-là.

Yá xítqa xi kiskón-lá *(Lucas 12:2-9)*

²⁶ 'Kì xítqa tsakjoòn-là. Nga nì mé tjín xi tíjtsa'ma xi mìkiì kotsejèn; ngats'iù xi tjí'ma, jchaá-là. ²⁷ Jè kjoaq xi k'oq xan-nò k'e nga jñò choòn, k'oqá tixón k'e nga nàchrjein; koq jè xi kjoaq'ma xan-nò, jñò tinókjoaya kohokji isò'nga ni'ya. ²⁸ Kì tsakjoòn-là jè xi ma-là sík'en yijo-na, tangga inimá-ná mìkiì koma-là sìk'en. Jè xi tiskón-là xi ma-là sík'en yijo-na ko inimá-ná nga kinìjiin-ná ni'ín ts'ē kjo'in.

²⁹ 'Maá satíjna jò ndí nise nás'ín tà jngoo ma ton-na. Tangga nijngoo nise kiyá tsà mìkiì tsjá'nde

Nainá. ³⁰ Jñò, skanda tsjåskoò tíxkeya yije-lä Nainá. ³¹ Koií kjoaq-lä, kì tsakjoòn-jèn. Ìsáá tse chjí-nò mì k'oqá-ne nás'ín kjìn ma ndí njise.

*Jñà xítä xi tsò nga 'an fit'aà-na
(Lucas 12:8-9)*

³² 'Nítä yá-ne xi tsjá 'én nga nguixkon xítä nga 'an fit'aà-na, 'an k'oqá tì xán nga nguixkon Ná'èn-na xi tíjna ngajmiì nga xítä ts'an-ná. ³³ Tanga jè xi kjójna'mat'in-na nga nguixkon xítä, 'an k'oqá tís'ín kójna'mat'ian it'aà ts'e nga nguixkon Ná'èn-na xi tíjna ngajmiì.

*Kíí koma nga kojòya xítä xi kjoaq ts'e Cristo
(Lucas 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ 'Kì k'oqá s'ín níkítsjeén nga kjoaq'nchán j'iikoqa isò'nde. Mì kjoaq'nchán j'iikoqa, tì saá kjoajchán j'iikoqa. ³⁵ Koií xá j'i-na nga jñà xítä, tijè-ne ná'èn-lä koma-ne kondrä-lä; jè tsòti-lä, tijè koma-ne kondrä-lä nea-lä; ko jè kja'nda-lä, tijè nachíya-lä koma-ne kondrä-lä. ³⁶ Nga jngooò ijngooò xítä, tijñà-ne xítä ni'ya-lä koma kondrä-la.

³⁷ Jè xi ìsä tjòkeè ná'èn-lä ko nea-lä ko 'an mìkiì matsjakeè-na, mìkiì ok'in-lä nga xítä-nä xán-lä; ko jè xi ìsä tjòkeè ti-lä, o jè tsòti-lä, ko 'an mìkiì matsjakeè-na, mìkiì ok'in-lä nga xítä-nä xán-lä. ³⁸ Jè xi kjo'in tsakjón-lä nga majin-lä ojen krò-lä nga 'an kjinchrobà tjingui-na mìkiì ok'in-lä nga xítä ts'an xán-lä. ³⁹ Jè xítä xi ndaà ótsji kós'ín ma sìlkinda yijo-lä nga mì mé kjo'in sakò-lä, tà saá sìlchija-né ko kjo'in kíjnajiìn; tanga jè xi tíjnandaà nga tsjá yijo-lä nga kíyá xi kjoaq ts'an, sakò-lä kjoabinachon nga it'aà ts'an ndaà kíjna.

*Kjøndaà xi tjín-la xítá xi skoétjò xíkjín
(Marcos 9:41)*

⁴⁰ 'Jè xítá xi skoétjò-nò, 'an kjoétjò-na; ko jè xi skoétjò-na, jè kjoétjò xi kisikasén-na. ⁴¹ Jè xítá xi kjoétjò jngoò xítá xi chja ngajo-lä Nainá, koií kjoaq-lä nga 'én-lä Nainá chja, k'oaá tís'ín kochikon-t'in koni jè xítá xi chja ngajo-lä Nainá. Ko jè xítá xi skoétjò jngoò xítá kixi, koií kjoaq-lä nga ndaà s'ín, tikoáá tà ngásòn kochikon-t'in koni jè xítá kixi. ⁴² Nitá yá-ne xi tsjá jngoò chitsín-lä nandá 'nchán jngoò ndí xítá imaq-nä koií kjoaq-lä nga 'an kota'yàt'aà-na, okixi-né kochikon-t'in-né.

11

¹ K'e nga jye kitsjaà-lä okixi kós'ín siixá xítá-la xi tejò ma-ne xi kota'yàt'aà-lä Jesús, kíkkakóya ko kisika'bí 'én-lä Nainá ngats'iì naxandá xi tjín ya j'nde jè.

*Jesús, kií kitsò-lä xítá xi ijchò kjònanguí-lä it'aà ts'e Juan
(Lucas 7:18-35)*

² Juan, nga ndayá tíjna'ya, kií'lchré kjoaq xi tís'ín Cristo [xítá xi xó kisikasén-ne Nainá]. Kisikasén i'nga xítá xi kota'yàt'aà-lä ³ nga kií kjònanguí-lä. Kitsò-lä:

—¿A ji-né xi Cristo xi tjínè-lè nga kjoii a xi kj'eií chíña-lajen?

⁴ Jesúus kitsò-lä:

—Tanguío, tènojmí-lä Juan jñà kjoaq xi titsa'yaà ko xi titsana'ya. ⁵ Jñà xítá xi mìkiì tsejèn-lä, jyeé tsejèn-lä; jñà xi tsá'yá kjoàn, jyeé ma fi-ne; jñà xi tibindojno chrjoaq yijo-lä, tímatsjeejno-ne yijo-lä; jñà xítá xi jtayaà, jyeé 'nchré-ne; ko xítá xi jye k'en,

nchifaáyaá-lə; koaq jñà xítə ima, jyeé tís'enojmí-lə 'én ndaa-lə Nainá. ⁶ Mé tà ndaa-lə jè xítə xi ngui jngóò k'a ndaa mokjeiín-lə it'aà ts'an nga nì mé xi osijna-ikòn-lə.

⁷ K'e nga jye kiì-ne xítə xi kota'yàt'aà-lə Juan, tsibíts'iə Jesúś nga tsohóko xítə xi it'aà ts'e Juan, kitsò-lə:

—¿Mé xi tsanguì chítsejèn-là ya j'nde it'aà xìn ñánda nangui kixì choòn? ¿A jè tsanguì chítsejèn-là jngóò xítə xi yá ínaxo kji nga tsjìn-lə nga'ñó nga ma síjtìya-lə tjo? ⁸ Tsà majìn, ¿mé-nè xi tsanguì chítsejèn-là? ¿A jngóò xítə xi 'ñó ndaa kji nikje-lə? Jñà xítə xi 'ñó ndaa kjoàn nikje-lə, yaá títsajna ya ni'ya-lə xítəxá ítjòn. ⁹ ¿Mé xá xi tsanguì-nò? ¿A jè tsanguì chítsejèn-là jngóò xítə xi chja ngajo-lə Nainá? Okixi-né, k'oqá xan-nò, Juan, ìsaá tíjna ítjòn mi k'oqá-ne koni jngóò xítə xi chja ngajo-lə Nainá. ¹⁰ It'aà ts'e Juan, yaá tichja Xojon-lə Nainá nga tsò: 'Aán sìkasén ítjòn-lè xítə-nə xi kjiko 'én, jè xi kojìndaàya ítjòn-lè ndiyá-lè.

¹¹ Okixi-né, ngats'iì xítə xi tjín ijsò'nde, ni saá jngóò xítə bitjokàjiìn xi mangásòn koni jè Juan xi kis'iìn bautizar xítə; tænga ya ijìn naçxandá ñánda otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, jè xítə xi fehet'aà-ne, ìsaá jeya tíjna mi k'oqá-ne koni Juan.

¹² 'Tjen-ne nga j'i Juan xi kis'iìn bautizar xítə, jè kjotíxoma-la ngajmiì, tse kjoasìì tísakó-lə skanda nachrjein j'nde; jñà xítə ts'en mejèn-lə nga kàtachija kjotíxoma. ¹³ Ngats'iì xítə xi kiìchja ngajo-lə Nainá ko xojon ts'e kjotíxoma-la Nainá xi kiskiì Moisés, tà 'én j'ìlkø skanda k'e nga j'ìì Juan xi kis'iìn bautizar xítə. ¹⁴ Tsà mokjeiín-nò koni tsò

jè kjotíxoma ko xítá xi kiìchjaya tikoá kókjeiín-nò nga jè Juan, jè-né xítá xi 'mì Elías xi tjínè-lá nga kjoíi. ¹⁵ Ndaà tjiná'yaà koni xan-nò.

¹⁶ '¿Yá xi siìngásòn-koáa jñà xítá xi tjín nachrjein i'ndeí? Jñà kongásòn-kjoò jñà ixti xi bìtsajna ndítsin nga síská, chjá-lá xílkjín, tsò-lá: ¹⁷ "Kànìkjaneé-nòjen xobí tanga jñò, mìkiù kàchà; kàjndaá-nòjen sò xi ba tsò tanga jñò, mìkiù kàchìhindáyaà." ¹⁸ K'e nga j'íi Juan, mìtsà 'ñó tsakjèn, ní mì xán kits'iì, koá jñò bixón-nò: "Iníma ch'o-lá neíí tjín-lá." ¹⁹ Íkjoàñ j'iqa xi Ki'ndí-lá Xítá xan-lá yijo-na; ma-na kjeen, tikoá ma-na 'biqa; jñà xítá tsò-né: xítá chrjá'a-né, xítá ch'i-né, amigo-lá-né jñà xítá-lá xítaxá Roma xi síkíchjítji tsojmì ko jñà xi xítá jé. Tanga jè kjoachjine-lá Nainá, 'yaá-lá nga kíxi tjín k'e nga jye bitasòn.

Jesús, kií kitsò-lá jñà xítá naxandá xi mìkiù 'nchréñijon

(Lucas 10:13-15)

²⁰ Jesúz k'qué tsibíts'iá nga tsohótikó ngats'iì xítá naxandá ñánda nga kjìn kjoxxkón-ndaà kis'iìn, koií kjoá-lá nga jñà xítá xi ya i'nde-lá mìkiù kisíkájno jé-lá nga tákó jé nchihótsji. Kitsò-lá:

²¹ —¡Imá xó-nò jñò, xítá naxandá Corazín! ¡Imá xó-nò jñò, xítá naxandá Betsaida! Tsà ya-láne naxandá Tiro ko Sidón nga k'oqas'ín kis'iaàn kjoxxkón xi ndaà tjín xi komà ya ijíùn naxandá tsajòn, tsà jñà xítá Tiro ko Sidón kijtseè, jyeé-la nikje naxá íkjá ko chijo ni'ín kisíkaàjno skó koni seña nga jye kisíkájno kjoá ts'e jé-lá, mì tì jé ótsji-ne. ²² Tanga k'oqá xán-nò, k'e nga jè nachrjein nga sindaàjiìn, isaqá tse kjo'in s'e-nò mì k'oqá-ne koni

jñà xítá naxandá Tiro kó Sidón. **23** Koá jñò xi xítá naxandá Capernaum tsajòn, ¿a k'oqá s'ín mok-jeiín-nò nga jcházkón-nò jáñ ngajmiì? Majìn, yaá kítsajnajñoò i'nde ñánda tjín kjo'in. Tsà yaá-láne naxandá Sodoma k'oqás'ín komà kjozkón xi komà tsajòn, jè naxandá Sodoma tákó kijnaá-la skanda nachrjein i'ndei. **24** K'oqá xán-nò, k'e nga kijchò nachrjein nga sındaàjiìn, ìsaá tse kjo'in s'e-nò mí k'oqá-ne koni jñà xítá naxandá Sodoma.

*Ñánda sakó-ná kjoaq níkjáya ts'e iníma-ná
(Lucas 10:21-22)*

25 Jñà nachrjein koi Jesús kitsò:

—Na'èn xi tsiji ngajmiì kó tsiji isò'nde, jeya síkijna-lé nga jñà kjoaq koi tsibì'ma-lá jñà xítá xi tjín-lá kjoachjine kó xi 'ñó tjín-lá kjohítsjeèn nga jñà tsakoò-lá xi taxkí ndí xítá imá kjoaq. **26** Jon, Na'èn, nga k'oqá s'ín kjòmejèn-lé.

27 'Ngats'iì kjoaq ts'e kjotíxoma, 'aán kisìngatsja-na Na'èn-ná. Mìtsà yá xi beèxkon yá-né xi Ki'ndí-lá ma, tajngoò jè xi Na'èn ma; tìkoqá mìtsà yá xi beèxkon yá-né xi Na'èn ma, tajngoò jè xi Ki'ndí-lá beèxkon; kó jè Ki'ndí-lá kokò-lá jñà xítá xi jè mejèn-lá nga skoexkon, yá-né xi Na'èn ma.

28 Nchrobáchón-ná ngats'ioò xi jye ijta-nò nga nìxá kó nga kich'ájen ch'há-nò, 'aán síkjáya-nò.

29 Jch'ájen-kó-ná jè yá ibo xi 'an 'yajen mé-ne nga komá-nò kóq's'ín s'eén koni s'ín s'iaàn 'an. K'oqás'ín t'een koni 'an nga tjín-na kjoatsejta kó indaá kjoaq tjín iníma-ná. K'oqás'ín sakó-nò kjoaq níkjáya ts'e iníma-nó. **30** Jè yá ibo kó ch'há xi 'an sik'ájen-nò, jna-né, mìtsà 'ñó i'í.

12

*Yá xítq xi otíxoma-la jñà náchrjein níkjáya
(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)*

¹ Jè náchrjein níkjáya, Jesúś ko xítq xi kota'yát'aà-lä ya ja ya ñánda titjé trigo. Koä jñà xítq xi kota'yát'aà-lä Jesúś kjòhojò-lä. K'ëé tsate natín-lä trigo, ikjoàn kiskine. ² Jñà xítq fariseo k'ë nga kijtseè, kitsò-lä Jesúś:

—Chítsején-lä jñà xítq xi kota'yát'aà-lè, jè kjoä xi nchis'ín; mìkìl tjí'nde nga k'oas'ín kóma jè náchrjein níkjáya.

³ Jesúś kitsò-lä:

—Jñò, a mìtsà jye tójìn-nò koni s'ín táchja Xojon-lä Nainá koni kis'ín xítqaxá ítjòn xi ki'mì David ko jñà xítq-lä xi kijihjtako k'ë nga kjòhojò-lä?

⁴ Jahas'en ni'ya-lä Nainá koä tsakjèn inchrajín tsjeè-lä Nainá xi mìkìl tjí'nde-lä nga jè David kokjen ko xítq xi kijihjtako; ta jñà no'miù tjí'nde-lä nga kokjen. ⁵ ¿A tikoáá mìtsà jye tójìn-nò koni tsò kjotíxoma xi kiskiù Moisés? Nga jñà no'miù, ya iya ingo ítjòn, síxá-né nás'ín jè náchrjein níkjáya, ko nas'ín síxá mìtsà jé nchihótji. ⁶ An, k'oqá xan-nò, jingoò tójna ijndé xi isä jeya tójna mì k'oqá-ne koni jè ingo ítjòn. ⁷ Ngats'ioò jñò mìkìl machiya-nò kó tsöya-ne Xojon-lä Nainá nga tsò: “An, mejèn-na nga kàtas'e-nò kjohimatakòn, kì tå tsjaà cho ník'eèn kjotjò xi 'an 'biì-ná.” Tsà kochiya-nò, mì-la kiì kjo'in k'oij-lä xítq xi mìtsà jé tjin-lä. ⁸ K'oqá s'ín tjin, 'an xi Ki'ndí-lä Xítq xan-lä yijo-nä, 'aán otiìxoma-la náchrjein níkjáya.

*Mé kjoaq xi kisakò-la Jesús k'ę nga kisindaà jngooò-ne xitą náchrjein níkjáya
(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)*

⁹ Ilkjoàn kiì-ne Jesús ya ị'nde jè; jahas'en jngooò ni'ya ingo sinagoga. ¹⁰ Ya tíjna jngooò xitą xi kixit'aà jngooò tsja. Jñà xitą xi ya títsajna kiskònangui-la Jesús nga mejèn-la kohòngui, kitsò-la:

—¿A tjí'nde-né nga kjondaà-ne xitą k'ę nga jè náchrjein níkjáya?

¹¹ Jesús kitsò-la:

—Jñò, tsà tíjna jngooò-nò orrè kó tsà ya skaya ngajo, ɿa mìtsà konguínachrjeè nás'ín náchrjein níkjáya? ¹² Jyeé 'ya, ɻsáá 'ñó chjí-la jngooò xitą mi k'oqá-ne koni jngooò orrè. Koií kjoaq-la nga tjí'nde-né nga kosikoá xita nas'ín jè náchrjein níkjáya.

¹³ Jesús kitsò-la jè xitą xi kixit'aà jngooò tsja:

—Tjeéndojoì ndsejjí.

Xitą jè, tsijmeé tsja, nítóón kjondaà-ne; k'oqá tì kji komà-ne koni kji xi ijngooò. ¹⁴ Jñà xitą fariseo, k'ę nga itjo-ne ingo, ilkjoàn tsajoóya-ne nga mejèn-la sìlk'en Jesús.

K'oqá s'ín tsitasòn 'én xi kiìchjá Isaías xi it'aà ts'e Jesús

¹⁵ Jesús, k'ę nga kijtseeè nga jñà xitą fariseo mejèn-la sìlk'en, itjo ni'ya, kiì. Kjìn xitą kiitjingui-la. Jesús kisindaà-ne ngats'iì xitą xi xk'én. ¹⁶ Kitsjaà-la okixi jñà xitą nga mìkiù këènojmít'in yá-né jè. ¹⁷ K'oqá s'ín komà mé-ne nga tsitasòn-ne 'én xi kiìchjá Isaías, xitą xi kiìchjá ngajo-la Nainá, nga kitsò:

¹⁸ I tíjna jè chí'nda-na jè xi 'an jaàjñaa,

xi 'ñó matsjake,
 tjín-lä kjotsja iníma-nä xi jt'aà ts'ë.
 'Aán tsjaà-lä Iníma Tsjeè-nä
 nga jè kichjajìin-lä ngats'iì xítä isò'nde xi kjoakixi
 mé-ne nga komá sındaàjìin-lä.
 19 Mìtsà xítä skààn-kö, kö nì mé 'én xi 'ñó kichjä,
 kö mì kì kiná'ya-lä ya iya ndiyá 'én xi kichjä.
 20 Mìkiì skít'ö jngooò yá ínaxo xi jye mejèn tit'ò,
 tikoáa mìkiì sìjkits'o jngooò ni'ín xi ta ni'ndií tibitjo
 sa-lä.
 K'oas'ín s'iin skanda k'e nga kojindaàjìin xi
 kjoakixi.
 21 Jñà xítä naxandá xi tjín isò'nde xi mìtsà xítä
 judío,
 kokjeiín-lä nga skóña-lä kjondaà xi tsjá-lä.

*Mé xi komat'in jñà xítä xi chajno-la Iníma
 Tsjeè-la Nainá*

(Marcos 3:19-30; Lucas 11:14-23; 12:10)

22 J'ikö jngoo-lä xítä Jesús xi mìkiì tsejèn-lä,
 kö xi mìkiì ma chjä nga iníma ch'o-lä nejí tíjìn
 iníma-lä. Kisindaà-ne Jesús nga komà kichjä-ne
 koa kjótsejèn-lä. 23 Ngats'iì xítä, tà kjòxkón-lä. K'ëé
 kitsò:

—¿A jè jèxi ya nchrobát'aà-ne tje-lä xítaxá ítjòn
 David [nga jè kíjna ngajo-la]?

24 K'ë nga kii'nchré jñà xítä fariseo kitsò:

—Xítä jè, ma-lä ochrjekàjìin iníma ch'o-lä nejí xi
 tíjìn iníma-lä xítä, k'oíí-né nga jè síkjeén nga'ñó-lä
 Beelzebú xi sko-lä xítä nejí.

25 Jesús kijtseèya-lä koni s'ín nchihókö iníma-lä,
 kitsò-lä:

—Ngats'iì naxandá xi jòya tjín nga kondrä títsajna-lä xíkjín, ti yijo-lä tísíkixòña-ne; koä tsà jngoo naxandá kó tsà jngoo ni'ya xítä sijjòya xíkjín, mìkiì kóma ndaà kítsajna. ²⁶ Tsà jè xítä neii tijè tíhochrjejiìn-ne yijo-lä neii, jòya tís'ín xi tijè-ne yijo-lä. ¿Kós'ín kóma s'e-lä nga'ñó nga kótigomá? ²⁷ Jñò bixón-nò nga 'an sìkjeén nga'ñó-lä xi sko-lä xítä neii k'e nga ochrjekàjñaà inimä ch'o-lä neii. Tsà k'oqá s'ín tjín kjoä, jñà xítä tsajòn, ¿yá xi tsjá-lä nga'ñó k'e nga ochrjekàjìn neii? Koií kjoä-lä, tijñà-ne xítä-nò keènojmí nga mìtsà kixi kjoä nga jè sko-lä neii sìkjeén. ²⁸ Tanga 'an, k'e nga ochrjekàjñaà inimä ch'o-lä neii xi tijìn inimä-lä xítä, jè Inimä Tsjee-lä Nainá tsjá-na nga'ñó. Jè kjoä koi tsòyaá-ne nga Nainá, jyeé i tíhotígomá i it'aà nanguí.

²⁹ '¿Kó s'ín kóma kjoähas'en ni'ya-lä nga siìchijé-lä jngoo xítä nei-lä ni'ya xi tjín-lä nga'ñó tsà mìtsà ítjòn koìt'aà'ñó? K'ée kóma siìchijé-lä k'e nga jye kàsít'aà'ñó.

³⁰ 'Nitón yá-ne xi mì 'an fit'aà-na, jè-né kondrä-na; koä nitón yá-ne xi mìkiì síchját'aà-na nga bíxkóyako-na xítä xi ts'an kóma, jè tísitsjohoba xítä.

³¹ 'K'oqá xan-nò, Nainá sijjchàat'aà-lä jñà xítä nitä mé jé xi kohótsji, nitä mé 'én xi ch'o tsò kichjá. Tanga jè xi Inima Tsjee-lä Nainá kichjajno-lä mìkiì jchat'aà-lä jé-lä. ³² Nitón yá-ne xi kichjajno-na 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na, jchat'aà-lä jé-lä; tanga jè xi kichjajno-lä Inima Tsjee-lä Nainá, mìkiì jchat'aà-lä jé-lä ni jè nachrjein i'ndeí, kó ni jè nachrjein xi iskan kjoíí.

*Kós'ín 'ya-la kós'ín tjín iníma-la jñà xítä
(Lucas 6:43-45)*

³³ 'Tsà jngoo yá xi ndaà kji, ndaà toò xi ojà-la. Ko tsà jngoo yá xi mìkiì ndaà kji, mìkiì ndaà toò xi ojà-la. Jngoo yá, jè toò-la yaxkon-la. ³⁴ Jjñò, xítä tje-la ye-nò! ¿Kós'ín ma kinókjoaa 'én xi ndaà tsò nga ch'o tsò iníma-nò? Nga k'oqá tsò 'én xi chja jñà xítä koni tsò kjohítsjeèn xi tíjiùn iníma-la. ³⁵ Jngoo xítä xi 'én ndaà chja, koií-né nga kjondaà tíjiùn iníma-la; koä jngoo xítä xi 'én ts'en chja, koií-né nga kjoats'en tíjiùn iníma-la. ³⁶ K'oqá xán-nò k'e nga kijchò nàchrjein nga sindaajiùn, k'oqá s'ín tsjá kindä ngats'ii xítä nítä mé 'én xi tåxkj chja. ³⁷ Xi it'aà ts'e 'én-nò, k'oqá s'ín sindaajiùn-nò nga jcha-la tsà xítä ndaà-nò, o tsà jé tjín-nò.

Yá xi tsját'in 'én jñà xítä ts'en xi tjín nàchrjein i'ndei

(Marcos 8:12; Lucas 11:29-32)

³⁸ Jñà xítä fariseo ko xítä xi okoya kjotíxoma-la Nainá xi kiskiì Moisés kitsò-la Jesú:

—Maestro, mejèn-najen nga jcha jngoo-jen seña xi ji 'nì.

³⁹ Jesú kitsò-la:

—Jñà xítä ts'en ko xítä xi mìkiì 'nchréñijon-la Nainá, síjé jngoo seña xi jeya tjín; tanga nímé seña skoe; ta jè skoe ts'e Jonás, xítä xi kiùchja ngajo-la Nainá. ⁴⁰ Koni jè Jonás nga jàn nàchrjein ko jàn nítjen tsibijnaya indso'bä jngoo tìn je, k'oqá tís'ín 'an xi Ki'ndí-la Xítä xan-la yijo-na, jàn nàchrjein ko jàn nítjen kójna ijñaà nangui. ⁴¹ Jñà xítä naxàndá Nínive kósítjen-né jè nàchrjein k'e nga kojindaajiùn Nainá; jñà tsját'in 'én jñà xítä xi tjín

nachrjein i'ndeⁱ, koií kjoa-lä nga kisikájno jé-lä nga mì tì jé tsohótsji-ne k'e nga kiichjaya 'én-la Nainá Jonás; t̄anga nachrjein i'ndeⁱ, 'an xi t̄ichjàko-nò, ìsaá 'ñó jeya t̄ijnäa mì k'oqá-ne koni Jonás [t̄anga jñò, mìkiù mokjeiín-nò]. ⁴² Tikoáá jè chjoón ítjòn xi ya otíxoma nangui sur, kositjen-né jè nachrjein k'e nga koijindaajiün Nainá; jè tsját'in 'én jñà xítä xi tjín nachrjein i'ndeⁱ, koií kjoa-lä nga kjiün nangui j'iì-ne nga j'iì 'nchré-lä kjoachjine-lä Salomón; t̄anga nachrjein i'ndeⁱ, 'an xi t̄ichjàko-nò, ìsaá 'ñó jeya t̄ijnäa mì k'oqá-ne koni Salomón [t̄anga jñò, mìkiù na'yà-ná].

*Iníma ch'o-lä neií xi f'iì ijngooò k'a-ne
(Lucas 11:24-26)*

⁴³ 'K'e nga jngooò iníma ch'o-lä neií bitjokàjiün iníma-lä jngooò xítä, yaá ojmeè i'nde ñanda kixì choòn, ótsji'nde nga siikjaya; k'e nga mìkiù sakó'nde-lä, ⁴⁴ ijngooò k'a sítksjeeìn, tsò: "Kjín-la ijngooò k'a-nä ni'ya-nä ñanda inchrobà-na." K'e nga bijchó ijngooò k'a-ne, beè ni'ya-lä nga kijñá, ndaà kisatiìcha ko tsjeeìn choòn. ⁴⁵ Ikjoàn fikjaá nguì itoò xíkjín xi ìsa ch'o s'ín. K'eé fahas'en-jiün iníma-lä xítä jè; yaá bìtsajna. Xítä jè ìsaá 'ñó ch'o bijna koni s'ín tsibijna k'e nga sá ítjòn. Jñò, xi xítä ts'en 'mì-nò, k'oqá tjs'ín komat'ioòn nachrjein i'ndeⁱ.

*Nea-la ko 'ndse Jesús
(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)*

⁴⁶ Tákó tjk'ée thíhókø xítä Jesús nga ijchò nea-la ko 'ndse. Yaá tsibitsajna ján nditsiaán nga mejèn-lä kichjä-lä. ⁴⁷ Jngooò xítä kitsò-lä Jesús:

—Nea-lè ko jñà 'ndsi ján nditsiaán títsajna. Ji xó koòko-lé.

48 Jesúś kitsò-lä jè xítä xi ijchòko-lä 'én:
—¿A mejèn-lè nga jchii yá-né xi neä-na kó xi 'ndse?

49 K'ëé tsakó-lä jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä. Kitsò:
—Chítsején-lá jñá xítä koi, jè-né xi neä-na kó jñà-né xi 'ndse. **50** Ngats'iì xi síkitasòn koni s'ín mejèn-lä Ná'èn-na xi tíjna ngajmiì, jñà-né xi 'ndse xi tichja kó xi neä-na.

13

*Kjoä xi mangásòn ts'ë xítä xi kíjndi xojmá
(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)*

1 Tijè-ne nachrjein, Jesúś itjo-ne ni'ya, yaá tsibijnandì ndáchikon. **2** Kjín jchán xítä chixoñat'aà-lä; Jesúś jahas'en jngòò chitso; yaá tsibijnaya. Ngats'iì xítä xi i'nga, yaá tsibitsajna indiì nandá. **3** Tsibíts'ia Jesúś nga kjìn skoya kjoä xi mangásòn tsibénojmí kitsò:

—Jngòò xítä kiù kíjndi xojmá. **4** K'ë nga tsibíts'ia nga kiskíjndi xojmá, chixò chiba ya iya ndiyá. Ikjoàn j'ìì nìse; tsakjèn. **5** Nguì koä tjín chixò ñanda naxì choòn nga chiba ni'nde tjín-lä. Jñà xojmá koi, nitoón isò, koi-né nga mì nangä tjín nangui. **6** Tanga k'ë nga itjokàtji ts'oí nga kjòtsjè ndobá, kixiñó, ikjoàn jngòò k'aá kixì, koi-né nga tsjìn-lä ima. **7** Nguì koä tjín chixò ya ijìùn na'yá. K'ë nga kjò'nga na'yá, kisik'en-ngui xkä-lä xojmá. **8** Jñà xi chixò ñanda nangui ndaà, ndaà tsajà-lä toò. Tjín xi kitsjaà jngòò sindø nga jngòò ijngòò xojmá, tjín xi kitsjaà jàñ kaàn, koä tjín xi kitsjaà katé. **9** Ndaà tìná'yaà koni xan-nò.

*Mé-ne kjoaq xi mangásòn tsakóya-ne Jesús
(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)*

10 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús ijchòkon ñánda tijna koaq kiskònangui-lä kitsò-lä:

—¿Mé-ne k'oas'ín nokjoà-lä xítä kjoaq xi mangásòn k'e nga okoøyi?

11 Jesús kitsò-lä:

—Jñò, Nainá jye kitsjaà-nò nga jchaa kjoaq'ma-la xi bénöjmíya kó s'ín otíxoma jè xi ngajmíi nchrobá-ne. Tanga jñà xítä xi kj'eií, mìkiù tíjiìn-lä.

12 Jè xi tjín-lä kjohítsjeèn, k'oíí ìsa-lä skanda tsatoó s'e-lä, tanga jè xi tsjìn-lä, skanda tjá'aán-lä mé xi chiba tjín-lä. **13** Koií kjoaq-lä k'e nga okooya, koií 'én chjà-lä kjoaq xi mangásòn. Jñà xítä koi, sík'aá xkon tanga mìkiù tsejèn-lä. Binchá líká-lä tanga mìkiù 'nchré, tikoáá mìkiù machiya-lä. **14** Kjoaq ts'e xítä koi, k'oáá s'ín bitasòn koni kitsò Isaías xítä xi kiichja ngajo-lä Nainá, nga kitsò:

Jñò, nas'ín í'ñó-ìsa kiná'ya-nò tanga mìkiù kochiya-nò,

nas'ín í'ñó-ìsa chítsejèn-nò tanga mìkiù jchaa.

15 Inima-lä xítä koi, tájaàjiìn tjín; tsibíchjoàjto líká-lä, tichjoàjto xkon.

Koií kjoaq-lä mìkiù ndaà 'nchré kó mìkiù tsejèn-lä kó mìkiù fahas'en-jiìn-lä.

K'oáá ma-ne nga majin-lä nga 'an fit'aà-na mé-ne nga 'an sindaà-na.

16 Jñò, mé tà ndaà-nò nga tjín xkoòn nga ma tsejèn-nò kó tjín líká-nò nga ma na'yà kjoaq xi tíma nachrjein i'ndei. **17** Okixíí xi xan-nò, kjìn xítä xi kiichja ngajo-lä Nainá kó xi xítä kixi kjòmejèn-lä nga skoë jè xi jñò titsaq'yaà tanga mìkiù kijtseè;

tikoá kjìn xítà kjòmejèn-lä nga kji'nchré jè xi jñò titsa'na'yà tænga mìkiì kii'nchré.

*Kó tsòya-ne kjoa xi mangásòn ts'e xojmá
(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)*

¹⁸ 'Tiná'yaà kó tsòya-ne jè kjoá xi mangásòn ts'e xítà xi kíjndi xojmá. ¹⁹ Jñà xojmá xi chixò iya ndiyá, jè ngaya-lä koni jñà xítà xi 'nchré 'én-lä Nainá koni s'ín otíxoma tænga mìkiì machiya-lä; f'iì xítà neíi, ikjoàn faáxin jè 'én ijìùn inimä-lä xítà. ²⁰ Jñà xojmá xi chixò ya ñanda naxi choòn, jè ngaya-lä xítà xi 'nchré 'én-lä Nainá. Tsjaá ma-lä nga sa 'nchré. ²¹ Tænga jè-nè nga tsjìn-lä ima, ta chiba nàchrjein chíkjoá-lä. K'e nga mé kjoá xi sakó-lä ko tsà xítà fitjingui kondra-lä nga jè ngatjì-lä 'én-lä Nainá, nitqón síkjna ndiyá-lä Nainá. ²² Jñà xojmá xi chixò ijìùn ñanda tjín na'yá, jè ngaya-lä xítà xi 'nchré 'én-lä Nainá tænga 'ñó síkajno kjoá ts'e tsojmì xi tjín isò'nde ko jè kjoá nchiná konachan-lä. Jñà kjoá koi síkits'ón-jiùn 'én-lä Nainá, k'oáma-ne nga mìkiì makjìn-ya. ²³ Tænga jñà xojmá xi chixò ñanda nga nangui ndaà, jè ngaya-lä xítà xi 'nchré 'én-lä Nainá koá machiya-lä; ikjoàn makjìn-ya 'én, k'oá ngaya-lä koni yá xi ojá-lä toò. Tjín xi tsjá katé; tjín xi tsjá jàñ-kaàn; tjín xi tsjá jngooò sìndø nga jngooò ijngooò yá.

Kjoá xi mangásòn it'aà ts'e ijñá xi mìkiì ndaà

²⁴ Jesús nguì jngooò kjoá xi mangásòn tsakóya-lä xítà, kitsò-lä:

—Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oá ngaya-lä koni jngooò xítà xi 'ñó ndaà xojmá-lä trigò tsibítjesòn nangui-lä. ²⁵ Tænga k'e nga kjifè yije kóhotjín xítà, j'iì kondra-lä nga

tsibítjejiìn xka ijñá xi mìkiì ndaà ya ijììn trigo. Ikjoàn kiì. ²⁶ K'e nga jye kjò'nga jñà trigo koä kixò-lä natín, yaá tsatsejèn-jiìn ijñá xi mìkiì ndaà. ²⁷ K'ëé kii jñà chí'nda nga tsibénojmí-lä nei-lä. Kitsò-lä: "Na'èn, jñà xojmá xi tsibitjii ya nangui-lè, ndaà-né. Tånga, ¿ñánda j'ìì-ne ijñá xi mìkiì ndaà xi tsatsejèn-jiìn trigo?" ²⁸ Jè nei-lä nangui, kitsò: "Jngò-la xítä kondrä-na xi okis'iìn." K'ëé kitsò jñà xítä chí'nda: "¿A mejèn-lè nga konguí-jen, chjínèjiìn-jen jñà ijñá xi mìkiì ndaà?" ²⁹ Tånga jè nei-lä nangui kitsò: "Majìn, tsà chjínè jñò ijñá xi mìkiì ndaà, tsà koi nächrjein-lä yaá chjínèkjoò jñà trigo." ³⁰ Tíkoáá-ne kàtamajchákjoò ingajò skanda k'e nga jye kojchá. K'e nga jè nächrjein nga sincháxkó, 'aán koxán-lä chí'nda xi kojìxkó: "Ítjòn xìn kincha ijñá xi mìkiì ndaà, ko'ñójté-né mé-ne nga kití-ne. Nga kóma iskan kinchàxkó jñà trigo; yaá kincha iya ni'nga-na."

*Kjoä xi mangásòn it'aà ts'e xojmá mostaza
(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)*

³¹ Jesúś ijngòò k'a tsakóya-lä xítä kjoä xi mangásòn, kitsò-lä:

—Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, jè mangásòn-kö koni kji xojmá mostaza k'e nga jngòò xítä bítjejiìn nangui-lä. ³² Okixi-né xojmá jè, jè xi ìsa itsé kji ngats'iì xojmá xi tjín, tanga k'e nga jye majchá, ìsäá 'nga ma koni xkä xi ma chine xi sitje indiì ni'ya. K'oqá kji 'nga ma koni jngòò yá 'nga; f'iì nise xi tjímajììn isén, jñà chrja-lä ya býndaà'a tjé-lä nise.

*Kjoä xi mangásòn it'aà ts'e na'yø san
(Lucas 13:20-21)*

³³ Jesúś nguì jngóò k'a tsakóya-lä xítä kjoä xi mangásòn, kitsò-lä:

—Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oqá ngaya-lä koni jè na'yø san, k'ë nga jngóò chjoón síkájiìn jàn chibä skoan inchrájín, masan yije-né kóhökji na'yø.

*Jesúś, kós'ín kisikjeén kjoä xi mangásòn
(Marcos 4:33-34)*

³⁴ Ngats'iì 'én koi, Jesúś, nguì kjoä xi mangásòn tsakóya-lä xítä; nímé 'én kiichjä xi mìtsà kjoä xi mangásòn tsibénojmí. ³⁵ K'oqá s'ín tsitasòn koni s'ín kitsò jè xítä xi kiichjä ngajo-lä Nainá nga kitsò: Kjoä xi mangásòn kichjä.

Koií kjoä kēnojmíá kjoä xi tjí'ma skanda tjen-ne nga kisindaà isò'nde.

Kó tsòya-ne kjoä xi mangásòn it'aà ts'e ijñá xi mìkiì ndaà

³⁶ Jesúś k'ë nga kisìhixat'aà xítä xi kjìn ma; lkjoàn jahas'en ni'ya. Yaá ijchòkon xítä xi kota'yàt'aà-la. Kitsò-lä:

—Tènojmí-nájen kó tsòya-ne jè kjoä xi mangásòn ko jè ijñá xi mìkiì ndaà xi tjín ya ijìùn trigo.

³⁷ Jesúś kitsò:

—Jè xi kíndi xojmá xi ndaà, 'an-ná xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na; ³⁸ ko jè nangui, jè isò'nde; jñà xojmá xi ndaà, jñà-né xítä xi títsajnajiìn kjotíxoma-la ngajmiì; jñà ijñá xi mìkiì ndaà, jñà-né xi xítä-la xítä neii; ³⁹ ko jè xítä kondrä xi tsibítje ijñá xi mìkiì ndaà, tijè-ne xítä neii; k'ë nga jye sincháxkó tsojmì xi kojchá jè ngaya-lä k'ë nga kjoéhet'aà isò'nde; koä jñà xi bixkó tsojmì, jñà ngaya-lä àkjale. ⁴⁰ K'oqá s'ín sincháxkó ijñá xi

mìkiì ndaà mé-ne nga kotsjòjiìn-ne ni'ín nga kijti, k'oqá s'ín komá k'è nga kjoéhet'aà jsò'nde. ⁴¹ An xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä siìkasén àkjale-na it'aà ts'è kjotíxoma-nä mé-ne nga kojìxxkó ngats'ìì xítä xi bít'in-lä xítä xi kj'ejí nga kàtátsji jé, ko ngats'ìì xítä xi ch'o s'ín. ⁴² Yaá kotsjoya ngajo ñánda tití ni'ín; yaá skindàya ko siìjts'iìn nj'ñö. ⁴³ Koá jñà xi xítä kixi, k'oqá s'ín ote kótsejèn koni ndobá-lä ts'oí ya ñánda nga tihotíxoma Na'èn-la. Ndaà tìná'yaà koni xan-nò!

Jngooò tsojmì chjí xi kisijna'ma

⁴⁴ Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oqá ngaya-lä koni jngooò ton xi 'ñó chjí xi tijna'ma ijìùn nangui. Jè xítä xi sakó-lä, tsjaá ma-lä. Tiyaá ijngooò k'a bíjna'ma-ne. K'ee fì katíjna yije tsojmì xi tjín-lä; ikjoàn otse nangui jè, nga ts'è komá ton xi 'ñó chjí-lä.

Jngooò ndáton chjí

⁴⁵ Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oqá tìs'ín ngaya-lä koni jngooò xítä xi koi xá s'ín nga tsojmì otíjnaya. Ótsji ndáton chjí xi 'ñó ndaà. ⁴⁶ K'è nga jye sakó-lä xi 'ñó chjí, ikjoàn fì katíjna yije tsojmì-lä xi tjín-lä; k'ee otse ndáton jè.

Na'ya xi bìxkóya tìn

⁴⁷ Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, tikoáá k'oqá s'ín ngaya-lä koni jngooò na'ya xi nìkatjen-jiìn ndáchikon mé-ne nga komá kjìn skoya tìn kojìxxkóya-ne. ⁴⁸ K'è nga jye tse na'ya-lä jñà xítä xi sík'en tìn, fiko ya indiì ndáchikon; yaá faájiìn ngats'ìì tìn xi ndaà kjoàn; nìsiyá binchá; koá jñà tìn xi mìkiì ndaà kjoàn, síkatsjò-né. ⁴⁹ K'oqá s'ín

koma k'e nga kjoéhet'aà jsò'nde, kitjojen àkjale xi kjoaqájiìn jñà xítä xi ch'o s'ín ya ñánda títsajna xítä kixi. ⁵⁰ Ko jñà xítä xi ch'o s'ín kótsjoya ngajo ñánda tití ni'ín; yaá skindàya ko sijjts'iìn nj'ño.

Tsojmì chjí xi xitse ko xi jye kòjchíngá

⁵¹ Jesús kiskònangui-lä jñà xítä, kitsò-lä:

—¿A machiyaá-nò ngats'iì kjoaq koi?

Jñà xítä kitsò:

—Jon, Na'èn.

⁵² K'ee kitsò-lä Jesús:

—Jngoò xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisés k'e nga kota'yà kó s'ín otíxoma jè xi nga-jmiì nchrobá-ne, k'oqá s'ín ngaya-lä koni jngoò nei-lä ni'ya xi 'nchaxkó-lä tsojmì, koaq k'e nga mochjeén-lä, ochrje tsojmì chjí xi xitsé, o xi jye kòjchíngá.

Kó kitsò xítä k'e nga kiì Jesús ján naxandá-lä Nazaret

(Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)

⁵³ Jesús, k'e nga jye tsibénojmíya kjoaq xi mangásòn, kiì-ne. ⁵⁴ K'e nga ijchò-ne nangui-lä ján Nazaret, ya ni'ya ingo sinagoga, tsibíts'ia nga tsakóya-lä xítä 'én-lä Nainá. Koaq jñà xítä ta kjòxkón-lä, k'eé kitsò:

—¿Xítä jè, ñánda komà-lä ngats'iì kjoachjine xi okóya? ¿Kó ma-ne nga ma-lä s'ín kjoxkón xi ndaà tjín? ⁵⁵ ¿A mìtsà jè ti-lä chjineyá? ¿A mìtsà jè neaq-lä xi 'mì María? ¿A mìtsà 'ndse ma Jacobo, José, Simón, ko Judas? ⁵⁶ Tikoqá, ¿a mìtsà i títsajnajiìn-ná jñà íchjín ndichja? ¿Ñánda ma yije-lä kjoaq koi?

⁵⁷ K'oqá ma-ne nga mìkiì kòkjeíñ-lä jt'aà ts'e Jesús. Tænga jè Jesús kitsò-lä:

—Jngoò x̄ita xi ch̄ja ngajo-l̄ Nainá, n̄ita ñá nax̄andá-ne yaxkón-né, t̄anga ya nax̄andá-l̄ k̄o ni'ya-l̄ m̄ikiì yaxkón.

⁵⁸ M̄ikiì kj̄in kj̄oxkón xi ndaà tjín kis'iìn nga jñà x̄ita xi ya i'nde-l̄ m̄ikiì kòkjeíñ-l̄ it'aà ts'e Jesús.

14

*Kiú komà k'ë nga k'en Juan xi kis'iìn bautizar x̄ita
(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)*

¹ Jñà n̄achrjein koi, jè Herodes xi x̄itaxá ítjòn tíjna ya nangui Galilea, k̄il'nchré koni s'ín bénomí x̄ita mé kjoa xi tís'ín Jesús. ² Kitsò-l̄ jñà x̄ita xi síxá-l̄:

—X̄ita jè, jè-né xi 'mì Juan xi kis'iìn bautizar x̄ita xi jye jaáya ijngoo k'a-l̄. K'oqá ma-ne nga tjín-l̄ nga'ñó nga ma-l̄ s'ín kj̄oxkón xi ndaà tjín.

³ Nga ls̄a kj̄otseé, jè Herodes kitsjaà okixi nga kit-sobà'ñó Juan, ikjoàn kiskinìs'en ndayá, koiú kjoa-l̄ nga jè chjoón Herodías xi chjoón-l̄ Felipe xi 'ndse komà Herodes k'oqá s'ín kisijé. ⁴ Koiú kjoa-l̄ nga jè Juan xi kis'iìn bautizar x̄ita, kj̄in k'a okitsò-l̄ Herodes: “Mìkìl tjí'nde-lè nga jí tijnakoji chjoón-l̄ 'ndsi.”

⁵ K'oqá ma-ne nga jè Herodes mejèn-l̄ kisik'en Juan, t̄anga jñà kitsakjòn-l̄ x̄ita nax̄andá, nga jyeé tíjiìn-l̄ nax̄andá nga jè Juan, jè x̄ita xi chjaya ngajo-l̄ Nainá. ⁶ K'ë nga ijchò nó-l̄ jè Herodes, tsachrje s'eí-l̄ koa jè tsòti-l̄ Herodías kitè nga nguixkon x̄ita xi títsajna s'eí. Jè Herodes, 'ñó ndaà kisaseèn-l̄. ⁷ Koä kitsjaà kixi 'én-l̄ nga tsjá yije-l̄ mé xi sijé-l̄ jè tsòti. ⁸ Koä jè neä-l̄ chinchá'a ítjòn jè tsòti nga kàtasíjé-l̄ sko Juan. Jè tsòti, k'ëé kitsò-l̄ Herodes:

—Tjiì-ná sko Juan xi kis'iìn bautizar xítə, tinaya-ná chrobate.

⁹ Jè Herodes xi xítaxá ítjòn tíjna, kjòba-lə k'ē nga kii'nchré-lə jè tsòti. Tānga koií kjoq-lə nga jye kitsjaà kixi-lə 'én nga nguixkon xítə xi ya títsajna s'eí, k'ēé kitsjaà okixi nga k'oí-lə sko Juan jè tsòti. ¹⁰ Jè Herodes kitsjaà-lə okixi xítə-lə nga tsatesin Juan ya iya ndayá. ¹¹ Ikjoàn kílkə sko Juan, tjíya-lə chrobate nga kitsjaà-lə jè tsòti, ko jè tsòti kisìngatsja neq-lə.

¹² K'ēé ijchò xítə xi kota'yàt'aà-lə Juan; kiskoé yijo-lə nga jye k'en, ikjoàn kii kihijiìn; nga komà iskan, kisikí'nchré Jesús.

*Kó kis'iìn Jesús nga 'òn jmìì xítə kisìkjèn
(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)*

¹³ Jesús, k'ē nga jye kii'nchré jè kjoq xi komàt'in Juan, tà tajngoò kii-ne; tsibìjna'ya jingoò chitsò; ijchò jingoò j'nde it'aà xìn. Tānga jñà xítə, nga jye kii'nchré nga kii-ne Jesús, tikoqá kiitjingui-lə; saà ndsokoó kii-ne ngats'iì xítə xi ya chrañàt'aà-lə naxandá-lə. ¹⁴ Jesús, k'ē nga itjojen chitsò, kijtseeè nga 'ñó kjìn ma xítə xi títsajna; kjòhímakeè-né. K'ēé kisindaà-ne ngats'iì xítə xi xk'én. ¹⁵ Nga jye kjòhoxòn jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús ijchò kin-chat'aà-lə, kitsò-lə:

—Jye kjòhoxòn, ko j'nde jè, it'aà xìn-né; nímé tjín. Ko^t'in-lə jñà xítə kàtjì-ne nga kàtatse tsojmì xi skiné jñà naxandá ñanda nga chrañàt'aà.

¹⁶ Jesús kitsò:

—Mìkii kjoi-ne. Tjiì-lə jñò xi kokjen xítə koi.

¹⁷ Xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesús kitsò:

—Nimé tjín-najen. Tà 'òn ma inchrajín kó jò ma tñ xi títsajna-najen.

¹⁸ Jesús kitsò-lá:

—Nchrohókó-ná ijndé.

¹⁹ K'eeé kitsò-lá jñà xítá xi kjìn ma-ne nga kàtìtsajnajíln ijñá; ikjoàn kiskoé jñà inchrajín xi 'òn ma-ne kó jñà tñ xi jò ma-ne; ikjoàn kiskoótsejèn ngajmiì, kitsjaà-lá kjøndaà Nainá, ikjoàn kisìxkoaya inchrajín; k'eeé kitsjaà-lá jñà xítá xi kota'yàt'aà-lá, koá jñà xítá xi kota'yàt'aà-lá kisika'bí-lá jñà xítá xi kjìn ma-ne. ²⁰ Tsakjèn yiye kóhotjín xítá kó nga kjòskiì. K'eeé tsibíxkó-ne jñà xi tsiningui-ne. Ngùi tejò nisiyá komà. ²¹ Jñà xítá xi tsakjèn, 'òn jmiì ma-ne xi xítá x'in. Mìkiì kòxkeya jñà íchjín kó jixti.

Kjoxkón xi kis'iìn Jesús nga kiì-ne ndsoko ya isòn ndáchikon

(*Marcos 6:45-52; Juan 6:16-21*)

²² Nga komà iskan, Jesús kisikas'en xítá xi kota'yàt'aà-lá ya iya chitso mé-ne nga ìsa ítjòn kijchò-ne jáñ xijngoaà ndáchikon; koá jè Jesús k'eeé tísíhixat'aà xítá xi kjìn ma-ne nga jye nchifì-ne.

²³ K'e nga jye kisihixat'aà yiye jñà xítá, Jesús kiùmijíln-jno jngooò nindoò nga kiì kiùchjat'aà-lá Nainá nga tñ jè tajngoò. K'e nga jye kòjñò, Jesús tà tajngoò tñna ya i'nde jè. ²⁴ Jè chitso jye 'ñó kjìn ijchò. Jè nga'ñó-lá nandá jye ngaxìn ngajen tífiko chitso nga jè tñ bíchjoà ikon-lá. ²⁵ K'e nga tajñoya ìsa, Jesús kiùtjingui-lá xítá xi kota'yàt'aà-lá nga kiì-ne ndsoko ya isòn nandá. ²⁶ Jñà xítá xi kota'yàt'aà-lá k'e nga kijtseeè nga tífisòn nandá tà kitsakjòn-lá; k'eeé kiskindàya xkón, kitsò:

—Iníma ch'o-né.

²⁷ Tānga Jesú斯 nítóón kiìchjá-lá, kitsò-lá:

—'Nó t'è-lá takòn, kí tsakjoòn-jèn, 'an-ná.

²⁸ Jè Pedro, k'éé kiìchjá-lá kitsò-lá:

—Na'èn, tsà jí-né, tjii'nde-ná nga kjísoàn nandá skanda ñánda tísijni.

²⁹ Jesú斯 kitsò-lá:

—Nchroboí.

Jè Pedro itjojen-jno chitso koä tsibíts'iä nga kii-ne ndsoko ya isòn nandá ñánda síjna Jesú斯.

³⁰ Tānga k'ë nga kijtseè nga jè tjo 'ñó tí'ba, kit-sakjón-né, ikjoàn tsibíts'iä nga mejèn kiskaàjiìndá; k'éé kiskindàya kitsò:

—¡Na'èn, náchrjejiìn-ndá-ná!

³¹ Jesú斯 nítóón kitsobà'ñó tsja, kitsò-lá:

—¡Chibaá mokjeiín-lé it'aà ts'an! Mé-ne jò kòbeè-lá takoìn?

³² K'ë nga jahas'en-ne chitso ingajò, nítóón kisi-jyò-ne tjo. ³³ Jñà xítä xi títsajnaya chitso chincha-xkó'nchit'aà-lá Jesú斯, kitsò-lá:

—¡Xi okixí, jí-né xi Ki'ndí-lá Nainá!

Kí s'ín kjòndaà-ne xítä xi xk'én jáñ Genesaret

(Marcos 6:53-56)

³⁴ K'ë nga jye tsatojiìn ndáchikon, ijchò jáñ nanguí Genesaret. ³⁵ Jñà xítä xi ya j'nde-lá, k'ë nga kijtseèxkon Jesú斯 nga jè xi ya ijchò, kisikí'nchré xíkjín kóhökji ya j'nde ñánda chrañàt'aà; ikjoàn j'íiko-lá ngats'iì xítä xi xk'én ya ñánda tíjna Jesú斯.

³⁶ Tsibítsi'ba-lá nás'ín ta jè itjòn nikje-lá tsobà'ñó nga kàtandaà-ne; ngats'iì xi kitsobà'ñó nikje-lá kjòndaà yijeé-ne.

15

*Jè kjoaq xi síkits'ón xítá
(Marcos 7:1-23)*

¹ Ijchò i'nga xítá fariseo ko xítá xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskiì Moisés xi inchrobà-ne Jerusalén nga kiskònanguí-lá Jesúz, kitsò-lá:

² —¿Mé-ne jñà xítá xi kota'yàt'aà-lè, k'e nga kjèn, mì k'oqá s'ín oníjno-ne tsja koni s'ín síjé kjotíxoma-lá xítá jchíngá-ná?

³ Jesúz k'eé kiskònanguí-lá jñà xítá koi, kitsò-lá:

—¿Jñò, mé-ne mìkiì nìkitasòn-nò kjotíxoma-lá Nainá nga koi onguítjingui-lá kjotíxoma-lá xítá?

⁴ Jè Nainá k'oqá kitsò: “Jchaxkoín na'en-lè ko nea-lè”, ko: “Jè xi chajajno-lá na'en-lá ko nea-lá tjínè-lá nga kiyá.” ⁵ Tånga jñò bixón-nó: “Jngóò xítá ma kitsò-lá na'en-lá, o nea-lá: Mìkiì komá siichját'aà-lè; ngats'iì tsojmì xi tjín-na, jè Nainá jye kitsjaà-lá.” ⁶ Bixón-nó nga mì ti kiù tjínde-lá nga skoexkón na'en-lá ko nea-lá; mì ti kiù komá kosiko-nò. K'oqá s'ín 'nè jñò nga nìkjína kjotíxoma-lá Nainá nga koi onguítjingui-lá kjotíxoma tsajòn. ⁷ Jñò, xítá xi jò ma isén-nò, ndaà kiìchjá it'aà tsajòn Isaías, xítá xi kiìchjá ngajo-lá Nainá k'e nga kitsò:

⁸ Jñà xítá koi beèxkón-na xi tà 'én chjá tånga jè iníma-lá kjíin tijnat'aàxìn.

⁹ Nímé chjí-lá nga beèxkón-na,
nga kjotíxoma-lá xítá okóya koni tsà kjotíxoma-lá
Nainá.

¹⁰ Jesúz, k'eé kiìchjá-lá ngats'iì xítá, kitsò-lá:

—Tiná'yaà kó ndaà kàtachiya-nò. **11** Jñà tsojmì xi tso'ba kine-ne xítä, mìtsà jñà xi síkits'ón xítä nga nguixkòn Nainá; jñà xi tso'ba bitjo-ne xi síkits'ón.

12 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesúś ijchòkon, kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

—¿A tíjiùn-lè jñà xítä fariseo kòjti-lä k'ë nga kii'nchré 'én koni s'ín kinokjoì?

13 Jesúś kitsò-lä:

—Niton mé tsojmì tjè xi mìtsà jè Na'èn-nä xi tíjna ngajmiù tsibítje, tjánè-né skanda kó imä-lä. **14** Kì kiù 'nè kindä; jñà xítä fariseo mejèn-lä okó-lä ndiyá jñà xítä xi mìkiù tsejèn-lä, tånga jñà, tikoäá mìkiù tsejèn-lä. Tsà jngoo xítä xi mìkiù tsejèn-lä, mìkiù kóma kókò-lä ndiyá ijngoo xi tikoäá mìkiù tsejèn-lä. Ingajò, yaá kixoya ngajo ñánda ch'o choòn.

15 Pedro kitsò-lä Jesúś:

—Tènojmíya-nájen jè kjoä koi koni s'ín kasi.

16 Jesúś kitsò:

—¿Jñò, a tikoäá mìkiù machiya-nò kó tsòya-ne?

17 ¿A mì fiya-nò ngats'iì tsojmì xi ndsobaá chine-ná, indso'bá fí's'en, ikjoàñ bitjojiùn-ne yijo-ná? **18** Tånga ngats'iì 'én xi ndsobaá nokjoàa-ná, inimä-ná bitjojiùn; jñà 'én koi, jñà-né xi síkits'ón xítä nga nguixkòn Nainá. **19** Nga yaá bitjokàjiùn inimä-lä xítä kjohítsjeèn xi ch'o tsò, koni jñà xi xítä sík'en, kó xi kjoä chijngui s'ín ts'e xítä xi kj'eè kii bixan kó xi jye chixàñ, kó kjoä chijé, kó kjoä ndiso kó kjoä nga chjajno-ná. **20** Ngats'iì kjoä koi xi inimä-lä bitjokàjiùn-ne xítä, jñà-né xi síkits'ón xítä; tånga k'ë nga bichiaá, nás'ín mìkiù onìjnoaá ndsäá, mìkiù síkits'ón-ná.

*Kó kitsò jngooò chjoón xi xìn nangui-lə̄ nga kòkjeiñ-lə̄ it'aà ts'ę́ Jesús
(Marcos 7:24-30)*

²¹ Jesús itjokàjiñ yə̄ i'nde jè; kiì i'nde ñánda 'mì Tiro ko Sidón. ²² Jngooò chjoón xi xítə̄ Cananea xi yə̄ i'nde-lə̄, inchrobà-ne ijchòkon Jesús, 'ñó kiìchja, kitsò-lə̄:

—Na'èn, nga yə̄ nchrobàt'aà-ne tje-lə̄ xítaxá ítjòn David [nga ji tijna ngajo-lə̄] jchahima-ná! Ndí tsòti-nə̄ ch'in neii tíjìñ iníma-lə̄, tseé kjø'in tísíkjeiín.

²³ Tānga Jesús nì mé 'én kiìchja-lə̄ jè chjoón. Ko jñà xítə̄ xi kota'yàt'aà-lə̄ Jesús, kitsò:

—Kot'ìn-lə̄ chjoón jè, kàtjì-ne; tsí ch'o kjindáya tjingui-ná.

²⁴ K'ę́e kitsò Jesús:

—Nainá kisikasén-na, tà jñà j'i katsjià xítə̄ naxàndá Israel nga kichijà koni orrè.

²⁵ Tānga jè chjoón tsasìxkó'nchit'aà-lə̄ Jesús, kitsò-lə̄:

—Na'èn, tìchját'aà-ná.

²⁶ Jesús kitsò-lə̄:

—Mìkiì ndaà tjín nga chjaà'an-lá njñō jñà jixti, ikjoàn k'oì-lá nañá.

²⁷ Tānga jè chjoón kitsò:

—Jon, Na'èn, tānga jñà nañá kineé xi-lə̄ tsojmì xi bixòngui imixa-lə̄ nei-lə̄.

²⁸ Jesús k'ę́e kitsò-lə̄:

—Ji chjoón, 'ñó ndaà mokjeiñ-lè it'aà ts'ąn. K'oq'sín kàtama koni s'ín mejèn-lè.

Ko jè tsòti-lə̄ chjoón, tìk'ę́e kjònndaà-ne nga tijè-ne hora.

Kó kis'iìn Jesús nga kjìn skoya ch'in kisindaà-ne

²⁹ Jesús kìì-ne ya j'nde ñánda 'mì Tiro kó Sidón koa tsatot'aà indíì nandá Galilea. K'eé kùlmijìn-jno jngoo nindoò kó yaá tsibijna. ³⁰ Kjìn jchán xítá ijchòtjíngui-lá ñánda tójna; ijchòko-lá xítá xi tsá'yá kjoàn, xítá xi mìkiì tsejèn-lá, xítá xi kótó tsja kjoàn, xítá xi mìkiì ma chjá kó xítá xi kj'ejí ch'in tjín-lá; yaá kisikítsajnangui ndsoko Jesús. Ngats'iì xítá koi kisindaà-ne. ³¹ Tà kjòxkón-lá jñà xítá k'e nga kijtseeè nga komà kììchjá-ne jñà xi mìkiì ma chjá; koa jñà xi mìkiì ndaà síxá tsja, kjònidaà-ne; xi mì ma fì, komà kìì-ne; koa jñà xi mìkiì tsejèn-lá, kjòtsejèn-lá. K'eé jeya kisikíjna Nainá koni kisikó jñà xítá-lá naxàndá Israel.

Kó kis'iìn Jesús nga ñijòn jmìì xítá kisikjén
(Marcos 8:1-10)

³² Jesús kììchjá-lá xítá xi kota'yàt'aà-lá, kitsò-lá:
—Mahimakeè-ná jñà xítá koi. Jye kò jàn nachrjein tjín-lá nga titsajnako-na, koa nímé tjín tsojmì xi kine. Majìn-na nga tà k'oas'ín sìkasén chjan-na ni'ya-lá tsà ya kohindaaya ndiyá.

³³ Jñà xítá xi kota'yàt'aà-lá Jesús kitsò:
—Jngoò j'nde it'aà xìn ñánda nímé tsojmì tjín, ckós'ín komá sakó-ná tsojmì xi kokjen jñà xítá koi nga 'ñó kjìn ma-ne?

³⁴ Jesús kiskònangui-lá, kitsò-lá:
—¿Kó tjín ma inchrajín xi tíyijò-nò?
Jñà xítá xi kota'yàt'aà-lá kitsò:
—Itoò ma-ne inchrajín, kó tjín chiba-najen tìn jtobá.

³⁵ K'eé kitsò Jesús:
—Koatìn-lá katitsajnat'aà nangui jñà xítá.

³⁶ Jesú斯 kiskoé inchrajín xi itoò ma-ne kó jñà tín jtobá, kitsjaà-lá kjøndaà Nainá, ikjoàn kisìxkoaya, kjøngatsja jñà xítá xi kota'yàt'aà-lá mé-ne nga kitsjaà-lá jñà xítá xi kjìn ma-ne. ³⁷ Tsakjèn yije xítá kóhøtjín skanda kó nga kjòskìì. K'e nga tsibíxkó-ne xi tsiningui-ne, nguì itoò nisiyá komà. ³⁸ Jñà xítá xi tsakjèn, ñijòn jmiì ma-ne xi xítá x'in, mìkiì kòxkeya jñà íchjín kó ixti. ³⁹ Jesú斯 kisìhixat'aà xítá, ikjoàn jahas'en chitso koa kíì ya i'nde ñánda 'mì Magdala.

16

Kó kitsò Jesú斯 k'e nga jñà xítá fariseo kó xítá saduceo kisijé jngoò seña

(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

¹ Jñà xítá fariseo kó xítá saduceo kiìkon Jesú斯 ñánda týna nga mejèn-lá skót'aà tsà kixì kjoa nga Nainá kisikasén. Kisijé jngoò-lá seña xi jeya tjín xi it'aà ts'e Nainá nchrobá-ne. ² Tånga Jesú斯 kitsò-lá:

—K'e nga jye mahixòn, jñò, bixón-nò: “Ndaà choòn nchijòn-lè, inì choòn ján ngajmiì.” ³ K'e nga tajñòya bixón-nò: “Mìkiì ndaà choòn nachrjein i'ndeì; ngajmiì inì choòn kó ifi kjiya.” Jñò xi jò ma isén-nò, 'ya-nò kó choòn ngajmiì tånga mìkiì fiya-nò kó tsòya-ne kjøxkón xi tíma nachrjein i'ndeì. ⁴ Jñà xítá ts'en kó xítá xi mìkiì 'nchréñijon-lá Nainá, jngoò seña síjé xi jeya tjín; tånga nímé seña skoe, tà jè skoe ts'e Jonás, xítá xi kììchjá ngajo-lá Nainá.

Jesú斯 yaá kisikítsajna xítá koi; jè, kíì-né.

Jesú斯, mé kjoa xi tísíngásòn-kó kjøhítsjeèn xi okóya xítá fariseo

(Marcos 8:14-21)

5 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesúś, k'ë nga tsatot'aà xijngoaà nandá, kijchàajìin-lä mìkiì ts'a inchrajín.
6 Jesúś kitsò-lä:

—Chítsejèn-lä koä tíkindäa yijo-nò it'aà ts'e na'yo san-lä xítä fariseo kó xítä saduceo.

7 Xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesúś tsohókó xíkjín, kitsò-lä:

—Koií kotsò-ná nga mìkiì kich'á inchrajín.

8 Jesúś nítqón kijseeèya-lä, kitsò-lä:

—¿Mé-ne kokixón-nò nga tsjìn-nò inchrajín? 'Nó chibä mokjeiín-nò it'aà ts'an. **9** ¿A mì machiya-nò, a mì bítsjeen-nò k'ë nga kisika'biá inchrajín xi 'òn ma-ne koä 'òn jmiì xítä x'in tsakjèn? ¿Kó tjín nisiyá tsibíxkó-isa? **10** ¿A mì tíjiin-nò tikoá k'ë nga kisika'biá inchrajín xi itoò ma-ne kó ñijòn jmiì xítä tsakjèn? ¿Kó tjín nisiyá tsibíxkó-isa? **11** ¿Mé-ne nga mìkiì machiya-nò nga 'an mìtsà koi xi otìxan-nò it'aà ts'e inchrajín? Jè-né nga tíkindäa yijo-nò na'yo san-lä xítä fariseo kó xítä saduceo.

12 K'ëé kjöchiya-lä nga jè Jesúś k'ë nga okitsò-lä: “Tíkindäa yijo-nò”, mìtsà na'yo san-lä inchrajín xi tsibénojmí-lä, jñà kjohitsjeen xi okóya jñà xítä fariseo kó xítä saduceo.

**Kó kitsò Pedro yá xítä-ne Jesúś
(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)**

13 K'ë nga ijchò Jesúś yä i'nde ñánda 'mì Cesarea ts'e Filipo kiskònangui-lä jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä. Kitsò-lä:

—¿Kó tsò jñà xítä? ¿Yá-ná 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na?

14 Kitsò jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä:

—Tjín xi tsò: “Jè Juan xi kis'iìn bautizar xítə.”
 Kó tjín xi tsò: “Jè Elías.” Tíkoqá tjín xítə xi tsò: “Jè Jeremías.” Kó xi kj'eíí xítə tsò-né: “Jngooò xítə xi kiìchjá ngajo-lá Nainá.”

15 K'eeé kitsò Jesús:

—¿Koá jñò, kó bixón? ¿Yá-ná 'an?

16 K'eeé kiìchjá Simón Pedro kitsò:

—Ji-né xi Cristo [xi xó kisikasén-ne Nainá],
 Ki'ndí-lá Nainá xi týjnakon.

17 Ikjoàn kiìchjá Jesús; kitsò-lá:

—Mé tà ndaà-lé nga ji Simón, ki'ndí-lá Jonás. Jè Nainá xi týna ngajmiì tsakó-lé ngats'iì kjoá koi; mìtsà xítə isò'nde tsibénojmí-lé. **18** 'An, k'oqá xán-lé nga Pedro 'mì-lé [nga ndajo tsò-ne]; yaá isòn ndajo jè kíndaàsoàn naxandá-na; nas'ín jè nga'ñó-lá kjoabiyaà mìkiì sìlkijne-lá jñà xítə naxandá-na.

19 'Aán tsjaà-lé ibi-lá xotjoá-lá naxandá xi jè otíxoma-lá jè xi ngajmiì nchrobá-ne; ngats'iì kjoá xi koi'ndi i isò'nde, tíkoqá ján ngajmiì Nainá tsjá'nde-né; kó jñà kjoá xi mìkiì koi'ndi i isò'nde, tíkoqá ján ngajmiì, Nainá mìkiì tsjá'nde.

20 Jesús kitsò-lá jñà xítə xi kota'yàt'aà-lá:

—Kí yá xi bènojmí-lá nga 'an-ná xi Cristo [nga 'aan kisikasén-na Nainá].

*K'oqá s'ín tsibénojmí Jesús kjoabiyaà-lá
 (Marcos 8:31-9:1; Lucas 9:22-27)*

21 Tíkoi-ne nachrjein Jesús tsibíts'ia_ nga tsibénojmíya-lá xítə xi kota'yàt'aà-lá nga jè, ján kjoí Jerusalén, koá jñà xítə jchínga kó xítə sko-lá no'miì kó xítə xi okóya kjotíxoma-lá Nainá xi kiskiì Moisés, tseé kjo'in tsjá-lá. Sìlk'en-né. Tånga k'ë nga kijchò jàn nachrjein, kjoááya-lá. **22** Jè Pedro k'eeé

kiikò Jesús ñánda it'aà xìn nga kiichjákó nga mìkiì ndaà tjín koni tsò. Kitsò-lá:

—Na'èn, kì k'oqá s'ín nìkítsjiùn. Mì k'oqá tsò Nainá nga k'oqas'ín komat'in.

²³ Tængä Jesús kisikáfaya, kitsò-lá jè Pedro:

—Tisit'aàxín-ná ji xítä nejí. Tà mejèn-lè nga jé binchaàtsji-ná. Mìtsà k'oqas'ín nìkítsjiùn koni s'ín tjín kjohítsjeèn-lá Nainá. Ngaji tà k'oqá s'ín nìkítsjiùn koni s'ín tjín kjohítsjeèn-lá xítä.

²⁴ Jesús k'eé kitsò-lá xítä xi kota'yàt'aà-lá:

—Tsà yá xi mejèn-lá nga xítä ts'än komá, kàtatsjeiùn-takòn mé xi mejèn-lá yijo-lá; koni jingoò xítä xi 'yajen krò-lá, kàtijnandaà nga siìkjeiín kjo'in xi kjoq ts'än; ndaà kàtjìt'aà-na. ²⁵ Nga njita yá xítä xi mejèn-lá kochrjetjì yijo-lá nga njimé kjo'in sàkò-lá, tà sàá siìchija-né kó kjo'in kíjnajíùn; tanga jè xi tijnandaà nga tsjá yijo-lá xi kjoq ts'än, sàkò-lá kjoqbinachon nga it'aà ts'än ndaà kíjna.

²⁶ ¿Mé xi siìkjijne jngoò xítä nás'ín tjoé yije-lá isò'nde tsà siìchja inimá-lá? Njmé. ¿A komaaá koìchjí kjoabiyaà jngoò xítä xi majìn-lá nga kiyá? Majìn.

²⁷ 'An xi Ki'ndí-lá Xítä xan-lá yijo-ná kitjojeén ijngoò k'a-na nga kjoikoqa kjoajeya-lá Na'èn-ná kó àkjale-lá nga sichikon-t'ian nga jngoò ijngoò xítä koni s'ín kisikitasòn. ²⁸ Okixií xi xan-nò, títsajnjíùn i'nga ijndé xítä xi mì kì kiyá skanda k'e nga skoe-na xi Ki'ndí-lá Xítä xan-lá yijo-ná nga kítjojen ijngoò k'a nga kotiixoma.

*nindoò**(Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)*

¹ Nga komà joòn nachrjein Jesús kiìmijìn-jno jngóò nindoò xi 'nga kji; kiìkò jè Pedro, Jacobo, kò Juan xi 'ndse ma Jacobo. ² K'è nga ijchò i'nde jè, Jesús, jahatjìya íñó isén-là nga nguixkon jñà xítà koi. K'oqá kji komà isén-là koni kji ts'oí kò jè nikje-là kjòchroba-né koni isén ndobá. ³ Jñà xítà koi tà nitoón kijtseeè Moisés kò Elías nga nchijoókjòò Jesús. ⁴ Pedro kitsò-là Jesús:

—Na'èn, ndaa tjín nga i titsajnaá; tsà mejèn-lè jàn ni'ya xkójndà kíndaà-jen, jngóò tsiji, jngóò ts'e Moisés kò xi ìjngóò ts'e Elías.

⁵ K'è nga tichja Pedro, j'iì jngóò 'nguién-là ifi xi ote kji xi tsibí'ma xítà koi, kò ya ijìin ifi kina'yà jngóò-là 'én xi kitsò:

—Jè jèe xi ki'ndí-nà xi 'ñó matsjake kò xi xó jaàjiìn-na; jè tiná'ya-là.

⁶ Jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús k'è nga kiì'nchré, tà kitsakjòn-né. K'ee tsoyijò tsakjàn skanda jt'aà nangui. ⁷ Jesús kiìkasít'aà chrañà-là; kisikjaníyá-là, kitsò-là:

—Tisítjeen, kì tsakjón-jèn.

⁸ K'è nga kiskoòtsejèn xítà koi mì tí yá tjín-ne. Tà jè tajngóò síjna Jesús.

⁹ K'è nga inchrohòjen-t'aà-ne nindoò, Jesús kitsò-là:

—Kì yá xítà xi bënojmí-là jè kjoà xi kà'yaà skanda k'è nga kjoàáya-na jt'aà ts'e kjoàbiyaà 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-nà.

¹⁰ Jñà xítà xi kota'yàt'aà-là Jesús kiskònangui-là, kitsò-là:

—¿Mé-ne kotsò-ne xítä xi okóya kjotíxoma-la
Nainá xi kiskiì Moisés nga jè Elías kjoíí ítjòn?

11 Jesús kitsò:

—Okixi-né, jè kjoíí ítjòn Elías, ko jè koíindaàjiìn yije kjoa. **12** Tånga 'an, k'oqá xán-nò, jè Elías, jyeé j'ii. Jñà xítä, mìkiì kijtseèxkon. Ta k'oqá s'ín kiskó koni s'ín mejèn-la. K'oqá tjs'ín komat'ian 'an xi Ki'ndí-la Xítä xan-la yijo-nä; tseé kjo'in tsjá-na jñà xítä.

13 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-la Jesús k'eeé kjochiya-la nga jè Jesús, k'e nga tichja_it'aà ts'e Elías, jè Juan xi kis'iìn bautizar xítä xi otsò-la.

Kós'ín komá kitjokàjiìn iníma ch'o-la neíxi tjín-la xítä

(*Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43*)

14 K'e nga ijchò Jesús ñánda títsajna xítä xi kjin ma-ne, jngoo xítä ijchò kasit'aà-la nga tsasìxkó'nchit'aà-la, kitsò-la:

15 —Na'en, chahimai ki'ndí-nä. Ch'in biyaàxín tjín-la. 'Ñó tse kjo'in síkjeiín. Jyeé kòkjìn k'a kaàjiìn ni'ín ko nandá. **16** Ií kofílkó-la jñà xítä xi kota'yàt'aà-lè, tånga mìkiì mandaà-la.

17 Jesús kitsò:

—Jñò xítä xi mìkiì mokjeiín-nò jt'aà ts'an xi ch'o 'nè. ¿Skanda mé náchrjein kótijnakó-nò? ¿Skanda mé náchrjein skä-na kjoa-nò? Nchrohóko-ná jè ti ijndé.

18 Jesús tsohótiko jè iníma ch'o-la neí koa itjokàjiìn-ne yijo-la jè ti. Tijè-ne hora, nitóón kjondaà-ne.

19 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-la Jesús kiskònanguit'aàxín-la. Kitsò-la:

—¿Mé-ne ngajen mìkiì kòbitojiìn-najen jè inìma ch'o-là neíj?

²⁰ Jesú斯 kitsò-là:

—Mìkiì komà-nò koi-né nga tà chiba mok-jeiín-nò it'aà ts'an. Qkixií xi xan-nò tsà ta okji kokjeiín-nò koni kji xojmá mostaza nga itsé kji, komá k'oín-là nindoò: “Tixín ijndé. T'in ján xijngoaà ñánda it'aà xìn.” Koä jè nindoò kosit'aàxìn-né. Jñò, nímé kjoä xi 'in komá-nò tsà ndaà kokjeiín-nò.

²¹ Jñà inìma ch'o-là neíj xi okjoàn, k'ee bitjokàjiùn nga nokjoàt'aà-là Nainá ko nga bijnachjaán.

K'oqá s'ín tsibénojmí Jesú斯 kjoabiyaà-là xi ma-ne jò k'a

(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)

²² K'e nga tañña kitjen nga tjíma ya i'nde Galilea, Jesú斯 kitsò-là jñà xítä xi kota'yàt'aà-là:

—'An, xi Ki'ndí-la Xita xan-là yijo-na, yaá tsoba'ñó-na jñà xítä, ²³ ikjoàn siìk'en-na. Tanya k'e nga kijchò jàn nàchrjein nga kiyá, kjoäáya-na.

Jñà xítä xi kota'yàt'aà-là k'e nga kiì'nchré 'én koi ta ba komá-là.

Tsojmì xi machjítjì ts'e ingo ítjòn

²⁴ K'e nga ijchò Jesú斯 ko xítä xi kota'yàt'aà-là ján naxàndá Capernaum, jñà xítä xi bíxkó tòn ts'e ingo ítjòn kiskònanguí-là Pedro kitsò-là:

—Jè Maestro-lè, ¿a mìkiì bichjí tòn ts'e ingo?

²⁵ Jè Pedro kitsò:

—Jon, bichjí-né.

K'e nga jahas'en ni'ya Pedro, Jesú斯, jè kiìchjá ítjòn-là, kitsò-là:

—¿Kó si Simón, jè xítaxá ítjòn xi i isò'nde ts'e, yá-né xi síkíchjítjì tsojmì kó tōn-sá? ¿A jñà-né xi i naxàndá-lä, o xi jñá-né xi xìn i'nde-lä?

²⁶Pedro kitsò:

—Jñà xi xìn i'nde-lä xi bíchjí.

K'eeé kitsò-lä Jesús:

—Jñà xi i naxàndá-lä nimé kojìchjí. ²⁷Tanga mé-ne nga mì ch'o kítsö-ná jñà xítä, t'in ján indiì ndáchikon. Tikatjen-jílin kíchä libá-lè xi tsobà'ñó tìn, koä jè tìn xi chjoé ítjòn, chíx'eìì tso'ba; ya tjí'a jngooò tōn. Komaá-ne nga kíchjí xi ts'an kó tsiji. Tikojj, tíchjí-la.

18

*Yá xítä-ne xi tíjna ítjòn it'aà ts'e Nainá
(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)*

¹Jñà náchrjein koi jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús ijchòkon nga kiskònangui-lä; kitsò-la:

—Jñà xítä xi jè otíxoma-lä xi ngajmiì nchrobá-ne, yá-ne xi tíjna ítjòn nga isä 'ñó chjí-la?

²Jesús kiìchjä jngooò-lä ndí ti. Kisikasíjna jngooò osen-lä jñà xítä. ³Kitsò:

—Okixií xi xan-nò, jñò, tsà mì kì sikjatjìya-lä kjohítsjeèn-nò kó tsà mì kì k'oas'ín s'een koni jñà ndí ixti mikiì kitjás'en-jñoò ñánda tíhotíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne. ⁴Jè xi síkjajen-lä inìmä-lä koni ndí ti jè, jè-né xi tíjna ítjòn-lä ngats'iì xítä xi jè tíhotíxoma-lä xi ngajmiì nchrobá-ne. ⁵Nítä yá-ne xi it'aà ts'an skoétjò jngooò ndí ti koni jè, 'aán xi skoétjò-na.

*Mé xi ok'in-lä jñà xítä xi jé ótsji-lä xítä xi kj'eìì
(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)*

6 'Nítá yá-ne xi jé skínìjiìn jngòò ndí xítá imá xi mokjeiñ-lä jít'aà ts'an, ìsaá-la ndaà komá tsà singui'ñó jngòò ndajó natsí ís'iìn, ikjoàn sìkatjen-jiìn ndáchikon ñánda nga 'ñó nangá 'ncha nandá. **7** Imá xó-ne jñà xítá isò'nde nga tjín jchán xítá xi ótsji'nde-lä nga mején-lä nga sakó jé. Tanga xó k'oá komá-ne isò'nde, tanga imá xó-nè jé xítá xi ótsji-lä jé xi kj'eíí xítá.

8 'Tsà jé ndsáa ko ndsokoò ótsji jé-nò, tìchátjòn koá kjiìn tikatsjoò. Ìsaá ndaà-nè tsà xkoán tit-sjòò nga kitjás'een ñánda s'e-nò kjoabinachon, mì k'oáà-ne tsà jò ma ndsáa ko ndsokoò koá ján onguió ijìùn ni'ín ts'e j'nde kjo'in nítá mé naçchrjein-ne. **9** Tsà jé xkoòn ótsji jé-nò, tìnaçhrjee, kjiìn tikatsjoò. Ìsaá ndaà-nè tsà jngòò ma xkoòn nga kitjás'een ñánda s'e-nò kjoabinachon, mì k'oáà-ne tsà jò ma xkoòn koá ján onguió ijìùn ni'ín ts'e j'nde kjo'in.

*Kjoá xi mangásòn ts'e orrè xi kichijà
(Lucas 15:3-7)*

10 'Nijngòò ndí xítá koi xi naçhrjenguoò; k'oáá xán-nò, ján ngajmìì, jñà àkjale-lä xítá koi, yaá títsajna kjit'aà nga nguixkon Na'èn-na xi tíjna ngajmìì. **11** 'An xi Ki'ndí-lä Xítá xan-lä yijo-nä koií xá j'i-na nga j'í kàchrjekàjñaà kjo'in jñà xítá xi kichijà.

12 '¿Kó bixón? Tsà jngòò xítá xi jngòò sìndo ma orrè-lä koá tsà sìjchaya jngòò ján ijìùn ijñá, ¿a mìtsà sìjkitsajna jñà xi ñijòn-kaàn ko chrj'oòn ñijòn ma nga kjoí kátsji jé orrè xi kichijà jngòò? **13** Tsà kotsji-lä, okixíí xi xan-nò, ìsaá tsja komá-lä nei-lä jé orrè xi jngòò ma, mì k'oáà-ne jñà xi kjin ma xi

mì kì kichijà. ¹⁴ K'oqá s'ín mejèn-là Nainá xi tíjna ngajmiì nga níjngoò xítà siìchja iníma-là.

*Mé xi mochjeén k'ę nga sındaàjiìn jngoo-là xítà
(Lucas 17:3-4)*

¹⁵ 'Tsà jè 'ndsi ch'o tísíkó-lè, tìnókjoa-là k'ę nga tà jè tajngoò tíjna; tindaàjiìn-koiì jè kjoa-là; tsà kji'nchré-lè, jyeé ndaà kichibà-nò 'ndsi. ¹⁶ Tånga tsà mìkiì kji'nchré-lè, k'ęé tìnókjoa-là tsà jngoo kó tsà jò xítà mé-ne nga kji'nchré yije-ne 'én xi chibà koni s'ín tichja Xojon-là Nainá nga tsò: Mochjeén-né tsà jò kó tsà jàn xítà xi tsjá 'én nga komá sındaàjiìn nítà mé kjoa-ne mé-ne nga chjí-la. ¹⁷ Tsà mìkiì 'nchréñijon-là jñà xítà koi, koatìn-là xítà naxandá-là Nainá; koá tsà mìkiì 'nchréñijon-là jñà xítà naxandá-là Nainá, tà k'oas'ín jchåtakoìn koni tsà jngoo xítà xi mìkiì beèxkon Nainá, koni tsà jngoo xítà xi tsojmì síkíchjítì.

¹⁸ 'Okixíí xi xan-nò, jñò, ngats'iì kjoa xi koi'nde i isò'nde, tikoqá jáñ ngajmiì Nainá tsjá'nde-né; koá jñà kjoa xi mìkiì koi'nde i isò'nde, tikoqá jáñ ngajmiì Nainá mìkiì tsjá'nde.

¹⁹ 'Ijngoo k'a koá xan-nò: tsà jò ma-nò i isò'nde xi tijngoò takòn nga sijét'aà-là Na'èn-na xi tíjna ngajmiì nítà mé kjoa-ne, tsjá-nò. ²⁰ Yá ñánda títsajna jò jàn xítà-nà xi it'aà ts'ān bixoña, yaá tijnajiìn osen-là.

²¹ K'ęé kii kasit'aà chrañà-là jè Pedro, kiskònanguí-là Jesús, kitsò-là:

—Na'èn, ¿kó tjín k'a siìjchàat'aà-là xinguiqa k'ę nga tsà ch'o tísíkó-na? ¿A skanda itoò k'a?

²² Jesús kitsò-là:

—Mìtsà xan-lè itoò k'a; xaán-lè itoò k'a xi jàn-kaàn kó te.

Jngòò chí'nda xi mì kì kisìjchàat'aà-là xíkjín

²³ 'Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oáá s'ín tjín koni kis'iìn jngòò xítaxá ítjòn xi kisijé-là kindà xítà chí'nda-là. ²⁴ K'e nga tís'ín kindà j'íi jngòò chí'nda-là xi 'ñó kjìn millón ton kitjen-là. ²⁵ Chí'nda jè tsjìn-là ton xi koíichjí-là. Jè nei-là kitsjaà okixi nga kàtasatíjna osen jè chá, kó chjoón-là ko ixti-là, ngats'iì tsojmì xi tjín-là mé-ne nga kochjí-là ton xi kitjen-là. ²⁶ Chí'nda jè tsasíxkó'ncshit'aà-là jè nei-là; tsibítsi'ba-là, kitsò-là: "Na'én, tjín-lè kjondaà, chíñakjoa-ná; kíchjí yijeé-lè ngats'iì xi kitjen-na." ²⁷ Jè nei-là kjöhimakeè chí'nda-là, kisijchàat'aà-là nga yije kindà xi kitjen-là koá kisikíjnandeí-ne. ²⁸ Tik'e-ne nga itjo ni'ya chí'nda jè, kisatiükjòò jngòò chí'nda xíkjín xi tikoá ton kitjen chiba-là xi ts'e. Kitsobà'ñó ís'iìn nga mejèn-là kinchàjtala, kitsò-là: "Tíchjí-ná xi kitjen-lè." ²⁹ Koá jè chí'nda xíkjín tsasíxkó'ncshit'aà-là, tsibítsi'ba-là. Kitsò-là: "Chíñakjoa-ná, kíchjí yijeé-lè xi kitjen-ná." ³⁰ Tånga jè mìkiì kòkjeiín-là. Ta saà ndayá kiskinìs'en skanda k'e nga koíichjí yije-là kóhotjín xi kitjen-là. ³¹ K'e nga kijtseeè jñà chí'nda xíkjín xi i'nga, baá komala. K'ee kiì tsibénojmí-là nei-là ngats'iì kjoá xi komà. ³² Jè xítaxá ítjòn xi nei-là, k'eé kiskinìkjaá chí'nda jè, kitsò-là: "Jí chí'nda xi ch'o 'ní. 'An kisijchàat'aà-lè ngayije xi kitjen-lè k'e nga tsibítsi'ba-ná. ³³ Tikoáá ngaji tjí'nde-lè nga jchahimachiì chí'nda xinguíi koni s'ín kisiko-lè nga kjöhimakeè-lè." ³⁴ Jè nei-là kjöjtii-là, k'eé

kitsjaà ḥokixi nga kàt'iì-là kjo'in skanda k'e nga kojìchjí yije xi kitjen-là.

³⁵ Jesús kitsò:

—Jñò k'oqá tis'ín siìkó-nò nga jngooò ijngooò Ná'èn-ná xi tíjna ngajmiì tsà nga mì kqo inimá-nò siìchàat'aà-là jé-là xinguioo.

19

*Kiís'ín tsakóya Jesús it'aà ts'ē xítä xi tsjiìn xíkjín
(Marcos 10:1-12; Lucas 16:18)*

¹ K'e nga jye kiùchjá Jesús, kiì-ne ya Galilea jáñ nangui Judea xi tíjna xijngoaà xajngá nandá Jordán. ² 'Nó kjìn xítä kiùtjingui-là koa yaá kisindaà-ne j'nde jè jñà xítä xi xk'én.

³ Ijchò i'nga xítä fariseo ya ñánda tíjna Jesús nga mejèn-là skónaqchàn-là. Ikjoàñ kiskònanguilà, kitsò-là:

—¿A tjí'nde-là xi x'in nga tsjiìn chjoón-là xi nítä mé kjoä-ne?

⁴ Jesús kitsò-là:

—¿A kj'eè bìxkejñoò Xojon-là Nainá nga tsò: “Nainá, k'e nga sa tsibíndaà xítä, tsibíndaà x'in kó chjoón”? ⁵ K'oqá kitsò: “K'oqá ma-ne nga jè x'in siìkíjna na'èn-là kó neä-là nga kíjnakó chjoón-là. Ta jngooò xítä kóma-ne ingajò.” ⁶ Mìtsà tì jò ma-ne, tà jngooò kóma-ne. K'oíí kjoä-là nga mì yá xítä tjí'nde-là nga siìtsjiìn-ne xíkjín xi Nainá kisiìngooò.

⁷ Jñà xítä fariseo kiskònanguilà Jesús:

—¿Mé-ne jè Moisés kitsjaà'nde-ne nga tsò: xojon kàtasindaà nga kóma tsjín xíkjín xítä?

⁸ Jesús kitsò-là:

—Koií-né nga tájaàjiìn tjín iníma-nò, Moisés kit-sjaà'nde-nò nga kijnioò íchjín-nò, t̄anga k'è nga sa tats'en-lä kjoä, mì k'oäá s'ín tjín. ⁹ An k'oäá xán-nò, jè x'in xi tsjín-ne chjoón-lä, tsà mìtsà kjoä chijngui tísíko, ko tsà kj'ejí chjoón kixan-ko, jyeé kjoä chijngui tís'ín jè x'in. Tikoäá tsà jè x'in xi kixan-ko jngòò chjoón xi kitsjiìn x'in-lä, tikoäá kjoä chijngui tís'ín.

¹⁰ Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús kitsò:

—Tsà k'oäá s'ín 'íin tjín kjoä ts'e xítä xi bixan, ìsaá-la ndaà s'e tsà mì kì kixan xítä.

¹¹ Jesús kitsò-lä:

—Tjín xítä xi mìkiì mokjeiín-lä kjohítsjeèn jè; tà jñà xítä xi Nainá xó k'oä's'ín kitsjaà-lä. ¹² Tjín xítä xi mìkiì bixan nga xó k'oä's'ín kits'iìn-ne nga mì íchjín siìs'in-lä; tikoäá tjín xítä xi xítä xíkjín okisìko nga mì íchjín siìs'in-lä; tikoäá tjín xítä xi mìkiì bixan nga k'oä's'ín tsibiné-lä yijo-lä nga mì íchjín siìs'in-lä nga mejèn-lä siìxá it'aà ts'e kjotíxoma-lä ngajmiì. Jñà xítä xi chíkjoä-lä nga mokjeiín-lä kjoä koi, k'oä's'ín kàtasíkitasòn.

Kuí kitsò Jesús nga kisichikon-t'in ndí ixti

(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

¹³ Jñà xítä j'iìko-lä ndí ixti ñanda tijna Jesús nga mejèn-lä koòt'aà-lä tsja ko kiìtsi'batjì, t̄anga jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús tsohótikò jñà xítä xi j'iìko ndí ixti. ¹⁴ K'èé kitsò Jesús:

—Tjiì'nde-lä jñà ndí ixti nga kàtjanchrobákon-na. Kì binchahikon-lä. Jñà xi k'oä s'ín tjín iníma-lä koni ts'e ndí ixti, jyeé ts'e ngats'iì kjondaà xi tjín ya ñanda tíhotíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne.

¹⁵ Jesús tsohósòn-lä tsja jñà ndí ixti; ikjoàn kiì-ne ya i'nde jè.

*Xítə xi 'ñó kjìn tsojmì tjín-la
(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)*

¹⁶ Jngoo xítə ijchòkon Jesús, kiskònangui-la, kitsò-la:

—Maestro, ¿mé kjøndaà xi s'iaàn nga s'e-la kjoabinachon iníma-ná nítə kjé-ne?

¹⁷ Jesús kitsò-la:

—¿Mé-ne chjinangui-ná it'aà ts'e kjoə xi ndaà tjín? Mìtsà yá tjín xi ndaà xítə, tà jngoo Nainá. Tsà mejèn-lè nga s'e-lè kjoabinachon nítə kjé-ne, tikitasoìn kjotíxoma-la Nainá.

¹⁸ Xítə jè kiskònangui:

—¿Ñá-lá kjotíxoma-ne?

Jesús kitsò-la:

—“Kì xítə nìk'in; kì kjoə chijngui 'nì; kì chijé 'nì; kì 'én ndiso nokjoi it'aà ts'e xítə xi kj'eí;
¹⁹ jchàxkoín ná'èn-lè kó neq-lè; tìtsjachi xítə xinguji koni tsà tì yijo tsiji-ne.”

²⁰ —Ngats'iì kjotíxoma koi jyeé kisikitasoàn —kitsò jè ti. —¿Mé xi chija ìsa-ná?

²¹ Jesús kitsò-la:

—Tsà mejèn-lè nga ngùì kixi kijni, t'in, tatijni yije tsojmì xi tjín-lè. Jè tòn-lè tika'bí-la xítə imá mé-ne nga s'e-lè kjoə machikon-t'in ján ngajmiì. Ikjoàñ nchrobátjìngui-ná.

²² Xítə jè, k'e nga kii'nchré 'én koi, tà baá komà-la, koií kjoə-la nga 'ñó kjìn tsojmì tjín-la.

²³ K'ee kitsò-la xítə xi kota'yàt'aà-la Jesús:

—O_kixií xi xan-nò. 'Ñó 'in koma-la jñà xítə nchìná nga kjoəhas'en-jìln ñánda tíhotíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne. ²⁴ Nguì jngoo k'a koxan-nò, ìsaá mì 'in koma-la jngoo cho camello

nga kjoāhas'en xkōn nindoò xi tjahañ-a-ne nikje, mì k'oqá-ne koni jngoo xítä nchiná xi 'ñó tjín-lä tsojmì nga koma kjoāhas'en-jiìn ñánda tíhotíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne.

25 K'e nga kiì'nchré 'én koi jñà xítä xi kota'yát'aà-lä Jesús tà kjòxkón-lä. K'ee kitsò:

—¿Yá-né xi kitjokàjiìn kjo'in kjoä ts'e jé-lä?

26 Jesús kiskoò'an, kitsò-lä:

—Jñà xítä mìkiì koma-lä kochrjekàjiìn kjo'in inimä-lä. Tånga xi Nainá komaá-lä ngats'iì kjoä.

27 K'ee kitsò Pedro:

—Na'én, ngajen, jyeé kinikítsajna yije-jen ngats'iì tsojmì xi tjín-najen, koä ji tjaätjingui-lèjen. ¿Mé xi tjoé-najen?

28 Jesús kitsò-lä:

—Xi okixií xi xan-nò, k'e nga kijchò náchrjein nga koxítseya jngoo k'a isò'nde, ko 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na, k'e nga kótijnasoàn íxile xi 'ñó jeya tjína, jñò, xi jye 'an tjaätjingui-ná, tikoä yaá kitsajnasòn íxile ts'e kjoatíxoma xi tejò ma-ne, nga jñò kíndaäßiìn-lä jñà xítä xi tejò tje-lä ts'e naxàndá Israel. **29** Ngats'iì xi kjoä ts'an kisikíjna ni'ya-lä, 'ndse, ndichja, na'èn-lä, neä-lä, chjoón-lä, ixti-lä, nangui-lä, jngoo síndo k'a k'oä tjín tjoé isä-lä. Tikoä tjoé-lä kjoabinachon nítä kjé-nè. **30** I'ndei, kjín xítä xi títsajna ítjòn, k'e nga koma iskan jñà kítsajna tjingui. Ko xi títsajna tjingui i'ndei k'e nga koma iskan jñà kítsajna ítjòn.

20

Chi'nda xi kisixákø tsojmì tjè

¹ Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oqá s'ín ngaya-lä koni tsà jngòò xítä xi tjín-lä nangui. Kìì nga tajñòya nga kìì kátsji chí'nda xi síixákó ñánda tjín-lä toò uva. ² K'ë nga jye tsibíndaàjììn-kó nga koìchjí-lä koni tjín síkijne xítä chí'nda nga jngòò næchrjein, ikjoàn kisìkasén ñánda kisìxá.

³ Ijngòò k'a kìì jè nei-lä xá koni xi ñijaàn-la nga tajñòya. Kijtseè ìsa chí'nda xi tíyijòjiìn nditsin xi tsjìn-lä xá. ⁴ Kitsò-lä: “Tanguíò tixákó-ná. 'An kichjí-nò koni tjín machjí-nò.” Kìì chí'nda koi nga kisìxá. ⁵ Jè nei-lä xá, kìì ijngòò k'a k'ë nga ijchò nchisen. Tikoáá kìì ijngòò k'a k'ë nga ijchò xi jàñ nga kjòhoxòn. ⁶ Jye-la ijchò tsà xi 'òn nga kjòhoxòn, itjo ijngòò k'a jè nei-lä xá; koä kisakò ìsa-lä chí'nda xi tà jyò títsajna. Kitsò-lä: “¿Mé-ne tà jyò títsajna-nò kó nga kò'ba-nò næchrjein nga miì nìxá-nò?” ⁷ Jñà chí'nda koi kitsò: “Koií-né nga miì yá tsjá xá-najen.” K'ëé kitsò-lä: “Tanguí ñdaà tsà jñò; tanguí tixá ján ijiìn tsojmì tjè-na.” ⁸ K'ë nga jye kòjñò, jè nei-lä xá kitsò-lä jè xítä xi síkinda chí'nda-lä: “Tinókjoä-lä ngats'iì chí'nda. Tichjí-la. Títs'iäkó-ne jñà xi iskan kòfahas'en xá-lä; koä jñà xi ítjòn kòfahas'en, tíkjehet'aà-ne.” ⁹ K'ëé kiìchjä-lä jñà chí'nda xi jahas'en xi 'òn nga kjòhoxòn; k'oqá tjín tsibíchjí-lä koni tjín chjí-lä nga jngòò næchrjein nga jngòò ijngòò. ¹⁰ K'ë nga kjòchjí-lä jñà chí'nda xi jahas'en tajñòya, k'oqá komà-lä tsà ìsa tse kochjí-lä. Tanga tà ngásòn tjín kjòchjí-lä koni tjín machjí-lä nga jngòò næchrjein nga jngòò ijngòò. ¹¹ K'ë nga jye kjòchjí-lä chí'nda koi ikjoàn tsibíts'iä nga tsatít'aà jè nei-lä xá. ¹² Kitsò-lä: “Jñà chí'nda xi iskan kòbijchó, tà jngòò hora kàsíxá, koä ngajen kàníxá-najen nga

kò'ba nàchrjein koaq kànìkjeiín-lajen ndobá nga kò'ba nàchrjein. Tà ngásòn tjín tibichjí-nájen." 13 Tànga jè nei-la xá kitsò jngóò-la jñà chí'nda: "Ji amigo mìtsà mé xi ch'o tísiko-lè; k'oqá tjín tibichjí-lè koni tjín chjí-la nga jngóò nàchrjein nga k'oqá s'ín kàchibá. 14 Chjoí chjí-lè koaq t'in-ne. K'oqá s'ín mejèn-na nga k'oqá tì tjín tsjaà-la jè xi iskan kàsíxá koni tjín titsjaà-lè. 15 Nga kó tón-na, ¿a mì tjí'nde-na nga k'oqás'ín s'iaàn koni s'ín mejèn-na? ¿A maxítakòn-né nga 'an ndaà xítä?"

16 Jesús kitsò lsä:

—K'oqá s'ín kóma jñà xítä xi títsajna tjingui nàchrjein i'ndei, nga kóma iskan, jñà kítsajna ítjòn; koaq jñà xi títsajna ítjòn i'ndei nga kóma iskan jñà kjoéhet'aà-ne. [Kjìn ma-ne xi xó chjä-la Nainá tànga chiba ma-ne xi tjájün.]

K'oqá s'ín tsibénojmí Jesús kjoabiyaà-la xi ma-ne jàn k'a

(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

17 Jesús k'e nga nchifi ján naxandá Jerusalén, kíchjat'aàxìn-la jñà xítä xi kota'yát'aà-la xi tejò ma-ne, kitsò-la:

18 —I'ndei nga titsahonguiá naxandá Jerusalén, 'an xi Ki'ndí-la Xítä xan-la yijo-na yaá tsobà'ñó-na xítä sko-la no'miì kó xítä xi okóya kjotíxoma-la Nainá xi kiskiì Moisés nga koiì'nè-na kjoabiyaà, 19 ikjoàn sìngatsja-na jñà xi mìtsà xítä judío nga siisobà-na, kojà-na, kqót'aà-na krò. Tànga xi kóma jàn nàchrjein kjoáya-na.

Kjondaà xi kisijé nea-la Jacobo kó Juan
(Marcos 10:35-45)

20 Neaq-la Jacobo ko Juan ixti-la Zebedeo ijchòkon ñánda tijna Jesús. Tjikoqo ixti-la. Tsasìxkó'ncit'aà-la Jesús nga kisijé jngoo-là kjondaà. **21** Jesús kiskònanguilà, kitsò-la:

—¿Mé xi mejèn-lè?

Jè chjoón kitsò:

—Yaq ñánda kótxomai, tjii okixi nga ya kàtiyijòt'aà-lè ixti-nà. Jngoo kàtiyнакixi-lè koa jngoo katijnat'aà-lè xi ngaskón-lè.

22 Jesús kitsò-la:

—Mìkiì 'yaà mé xi njé. ¿A kichìkjoaá-nò nga kotojñoò jè kjo'in xi 'an kotojñaà?

Xítà koi kitsò:

—Kichìkjoaá-najen.

23 K'ëé kitsò-la Jesús:

—Okixi-né, k'oqá tís'ín kotojñoò kjo'in koni 'an, tanga xi 'an tsjaà-nò nga ya kitsajnat'aà-ná ya kixi-nà ko ngaskón-na mìtsà 'an oko-na nga tsjaà-nò. Jñà j'nde koi, jñà tjoé-là xítà xi Nainá tit'sajnandaà-la nga tsjá-la.

24 K'ë nga kíi'ncchré jñà xítà-la Jesús xi i'nga xi te ma-ne, kòjti-la it'aà ts'e xítà xi jò ma-ne. **25** Jesús kíichja-la, kitsò:

—Jyeé tjiin-nò nga jñà xítà sko-là naxandá, nanguí sít'sajna xítà-la xi jñà otíxoma-la. Tíkoqá jñà xita xi 'nga xá tjín-la, jñà xi beè nga otíxoma-la xita.

26 Tanga jñò mìkiì k'oqás'ín s'een. Tsà jngoo xítà xinguiqo mejèn-la 'nga kíjna, jè xi kàtasíxá-la xítà xi i'nga. **27** Ko jè xi mejèn-la kíjna ítjòn, chí'nda-nò kàtama. **28** 'An xi Ki'ndí-la Xítà xan-la yijo-nà, mìtsà koi xá j'i-na nga 'an kóq'sin-na, tà sáá 'an siixá-la

xítə xi i'nga kō tsjaà yijo-nā nga kiyá mé-ne nga kjìn xítə kítjokàjìñ-ne kjo'in xi kjoaq ts'e jé-lə.

Kó kisikə Jesú斯 nga kisindaà-ne xítə xi jò ma-ne xi mìkiù tsejèn-lə

(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

²⁹ K'e nga jye nchifi-ne ya naxandá Jericó, kjìn xítə kiitjingui-lə Jesú斯. ³⁰ Ya indiù ndiyá koni s'ín tífi Jesú斯, jò xítə xi mìkiù tsejèn-lə títsajna. K'e nga kiù'nchré nga jè Jesú斯 tífaya ndiyá, 'ñó kiichja-lə kitsò-lə:

—¡Na'èn, nga ya nchrobàt'aà-ne tje-lə xítaxá ítjòn David [nga jí tijna ngajo-lə] jchahimatakòn-nájen!

³¹ Jñà xítə xi tjiko Jesú斯 tsohótiko-ne nga jyò kàtitsajna, tānga jñà xítə xi mìkiù tsejèn-lə, ìsaá 'ñó kiichja, kitsò:

—¡Na'èn, xi tje-lə David, jchahimatakòn-nájen!

³² K'ee tsasíjna Jesú斯 koaq kiichja-lə, kiskònanguilə, kitsò-lə:

—¿Mé xi mejèn-nò nga siikə-nò?

³³ Jñà xítə koi, kitsò:

—Na'èn, mejèn-najen nga kàtatsejèn-najen.

³⁴ Jesú斯 kjohimäkeè jñà xítə koi. Tsohót'aà-lə tsja xkon koaq nitoón kjötsejèn-lə. Ikjoàn kiitjingui-lə Jesú斯.

21

*Kó kitsò xítə naxandá k'ē nga jahas'en-jiñ Jesú斯
ján Jerusalén*

(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

¹ K'e nga jye kjomeè bijchó chrañà-lə naxandá Jerusalén ijchò jngòò naxandá xi 'mì Betfagé ya

chrañat'aà-lə nindoò Yá Olivo. Jesú斯 kisìkasén jò xítə xi kota'yàt'aà-lə. ² Kitsò-lə:

—Tanguío ján ndí naxandá itsé xi kijnat'aà ján koa yə sakó jngoo-nò orra xi tjít'aà'ñó ko ndí búrró ki'ndí-lə. Chíjndə'ñó koa nchrohókə-ná. ³ Tsà yá xi kó kitsō-nò, kōt'ìn-lə: “Jè xó Na'èn-ná kochjeén-lə koa nitoón xó sjìkasén-ne.”

⁴ K'oqá s'ín komà mé-ne nga tsitasòn-ne koni s'ín kiskii xítə xi kiìchja ngajo-lə Nainá, nga tsò:

⁵ Kōt'ìn-lə naxandá Sión:

“Chítsejèn-lə Xítə Ítjòn-lè;

nga jjí nchrobá katsejèn-lè;

imaá kji;

tinasòn jngoo-lə búrró,

jngoo ndí búrró itsé xi ki'ndí-lə cho ch'á.”

⁶ Kiì jñà xítə xi kota'yàt'aà-lə Jesú斯, k'oqas'ín kisikitasòn koni s'ín kisatiìxá-lə. ⁷ K'ę nga ijchòkó ñanda tijna Jesú斯 jè orra ko ki'ndí-lə, jñà kisikjeén nikje-lə nga tsohójtsa-lə; ikjoàn tsibìjnasòn-lə Jesú斯.

⁸ Koá jñà xítə xi kjìn ma-ne tsohójngoo nikje-la ya iya ndiyá. Tjín i'nga xi chrja-lə yá tsate, ikjoàn tsohójngoo iya ndiyá. ⁹ Jñà xítə xi tjíma ítjòn-lə ko xi tjìngui-lə tsibíts'iə nga 'ñó kiìchja, kitsò:

—Jeya kàtìjna jè xi ya nchrobát'aà-ne tje-lə xítaxá ítjòn David [nga jè kíjna ngajo-lə]! ¡Mé ta ndaà-lə jè xi nchrobá ngajo-lə Na'èn-ná! ¡Jeya choòn ján ngajmiù!

¹⁰ K'ę nga jahas'en Jesú斯 ya naxandá Jerusalén ngats'iì xítə naxandá tà kjòxkón-lə, koa kiskònanguilə xíkjín. Kitsò:

—¿Yá xítə-ne jè?

¹¹ Jñà xítə xi kjìn ma-ne kitsò:

—Jè xítä xi chja ngajo-lä Nainá xi Jesús 'mì xi Nazaret ts'e, ya nangui Galilea.

*K'ë nga tsachrje ingo ítjòn jñà xítä xi otíjna tsojmì
(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)*

¹² Jesús jahas'en ya nditsin ingo ítjòn-lä Nainá, tsachrje yiye ngats'iì xítä xi ya nchihotíjna kó nchihotse tsojmì ya nditsin ingo. Kisìhitíkjá ímixa-lä jñà xítä xi síkjatjìya tón kó tíkoqá kisikatsjoò íxile-lä jñà xi otíjna nise paloma. ¹³ Kitsò-lä:

—Jè Xojon-lä Nainá tsò-né: “Ni'ya-nä, ni'ya-lä ochikoón k'oín.” Tänga jñò, nguijo-lä xítä chijé titsa'nè.

¹⁴ Nga ya ingo ítjòn tíjna Jesús, ijchò kinchat'aà-lä xítä xi mìkiù tsejèn-lä kó xi tsá'yá kjoàn; jè Jesús kisindaà-ne xítä koi. ¹⁵ Jñà xítä sko-la no'miù kó xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskii Moisés kòkjan-lä k'ë nga kijtseeè kjoxkón xi kis'iìn Jesús kó nga kiì'nchré 'én-lä jñà ndí ixti xi chjaya iya ingo ítjòn, nga tsò: “Jeya kàtìjna jè xi ya nchrobát'aà-ne tje-lä xítaxá ítjòn David [nga jè kíjna ngajo-lä]!”

¹⁶ K'ëé kiìchja xítä koi, kitsò-lä Jesús:

—¿A na'yá-né? ¿A ndaà tsò 'én xi chja jñà ixti koi?
Jesús kitsò:

—Jon, 'nchré-ná. ¿A kj'eè bìxkejñoò Xojon-lä Nainá nga tsò?:

Jñà ndí ixti xi jtobá kjoàn kó ki'ndí xi sà oki,
jñà-né xi títsajnandaà nga jeya siìkíjna Nainá.

¹⁷ Jesús yáá kisikítsajna jñà xítä koi, itjojiùn-ne ya naxàndá ítjòn Jerusalén. Kìì jáñ naxàndá Betania. Yáá kisikjáya nga nítjen.

*K'ë nga jè Jesús kisìxi yá-lä toò iko
(Marcos 11:12-14, 20-26)*

18 K'ē nga tajñòya nga tífi-ne Jerusalén, Jesús, kjòhojò-lä. **19** Kijtseeè jngòò yá-lä toò ikö xi ya chrañà indiì ndiyá síjna. Kìi katsejèn-lä tanga nímé toò yijà-lä. Tà xkqá tjín-lä. K'éé kitsò-lä Jesús:

—Ni ti jngòò nachrjein koja-lè toò.

Koä jè yá toò ikö nitoón kixì. **20** K'ē nga kijtseeè jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús, tà kjòxkón-lä. K'eé kiskònanguí-lä mé-ne nga tà nítón kixì-ne jè yá-lä toò ikö.

21 Jesús kitsò-lä:

—Xi okixì, tsà ndaà mokjeiín-nò it'aà ts'än, tsà mì jò tjín-lä inimä-nò, komaá-nò nga k'oas'ín s'eén koni s'ín kàsikoäa jè yá ikö; tikoäá komaá-nò k'oín-lä jè nindoò: “Tisixìn; ján tijkatjen-jílin yijo-lè ndáchikon.” Ko k'oäá s'ín koma. **22** Jñò, tsà ndaà mokjeiín-nò nítä mé xi sijé k'ë nga kítsi'ba, k'oäá s'ín tjoé-nò.

Kjotíxoma xi tjín-la jè Jesús

(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

23 K'ë nga jye komà kjoä koi, Jesús jahas'en ya nditsin ingo ítjòn kó k'ë nga tihokóya-lä xítä ijchòkon jñà xítä sko-lä no'miì kó xítä jchínga-lä jñà xítä judío. Kiskònanguí-lä:

—¿Mé kjotíxoma xi tsjá'nde-lè koni s'ín 'nì? ¿Yá xi kitsjaà-lè kjotíxoma koi?

24 Jesús kitsò-lä:

—Tikoäá 'an skònanguí jngòò-nò kjoä. Jñò, tsà kok'oín-ná, tikoäá 'an k'oäá xán-nò yá xi kitsjaà-nä kjotíxoma koni s'ín s'iaàn. **25** Jè Juan, k'ë nga kis'iìn bautizar xítä, ¿yá xi kitsjaà-lä kjotíxoma? ¿A Nainá-né xi tíjna ngajmiì, o xi tà xítä-né?

Jñà xítä koi k'ëé tsajoóya-ne. Kitsò-lä xíkjín:

—Tsà kixoán: “Nainá kitsjaà-lə kjotíxoma”, kitsq-ná: “¿Mé-ne mìkiù kòkjeín-nò it'aà ts'ę?”
26 Koä tsà kixoán: “It'aà ts'e xítə-né”, tsakjoòn-ná tsà koi nàchrjein-lə jñá xítə naxandá skààn-kö-ná, nga ngats'iì, nguì k'oqá tsò nga jè Juan, jngoo xítə xi kiìchjə ngajo-lə Nainá.

27 K'ęé kiìchjə, kitsò-lə Jesús:

—Mì kì 'ya-jen.

Koä jè Jesús kitsò-lə:

—Tikoäá 'an mìkiù k'oqá xán-nò yá xi kitsjaà-na kjotíxoma koni s'in s'iaàn.

Kjoä xi mangásòn ts'e ixti xi jò ma-ne

28 Jesús kiskònangui-lə, kitsò-lə:

—¿Jñò, kó bixón? Jngoo xítə xi jò ma ixti x'in-lə kitsò jngoo k'a-lə jngoo ti-lə: “Nä'èn, t'in, tixá-lə jè toò uva-na.” **29** Ti jè kitsò: “Majìn-na.” Tānga koma iskan, kisikitsjeèn; k'ęé kii síxá. **30** Nä'èn-lə k'ęé kiì nga kiìkon ti xi ijngoo. K'oqá tị kitsò-lə. Tānga ti jè, kitsò: “Ndaà tjín nä'èn, komaá kjián.” Tānga mìkiù kii. **31** ¿Ñá-ləá nga ingajò ixti xi kisikitasòn-lə na'èn-lə?

Jñà xítə kitsò:

—Jè xi ítjòn.

K'ęé kitsò-lə Jesús:

—Okixíí xi xan-nò, jñà xítə xi síkíchjítjì tsojmì ts'e Roma kō jñà íchjín ská, lsäá niton kjoahas'en ñánda nga Nainá tíhotíxoma mì k'oqá-ne koni jñò. **32** Nga jè Juan xi kis'iìn bautizar xítə k'oíí xá j'ìi-ne nga tsakóya-lə xítə kós'ín siijchá yijo-lə, tānga jñò mìkiù kòkjeín-nò. Koä jñà xi síkíchjítjì tsojmì kō jñà íchjín ská kòkjeín-lə. Tānga jñò ndaà näs'in

ki'yaà yije kjoaq koi, mìkiì kinikájno jé-nò kó mìkiì kòkjeíñ-nò.

Jñà chí'nda ts'en
(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

33 'Tiná'yaà ijngóò-lá kjoaq xi mangásòn. Jngóò xítá xi tjín-lá nangui, tsibítje toò uva kó tsibíndiì-lá ínchibá, ikjoàn tsibíndaà jngóò i'nde ñánda tsi'ñóngui nandá-lá toò uva. Tikoaq tsibíndaà jngóò torre ñánda bítṣajna xítá nga síkindá yije kóhotjín. Ikjoàn kisikìñña-lá nangui-lá xítá xi kj'eií nga kisixásòn. Ikjoàn kiì nei-lá nangui ñánda i'nde kjìn. **34** K'e nga ijchò nachrjein-lá nga jye kójchá toò uva, jè nei-lá nangui kisikasén xítá chí'nda-lá nga kisijé-lá xi jè okó-lá ts'e toò uva xi kójchá. **35** Tanga jñà xítá xi kisixásòn nangui kitsobà'ñó xítá-lá jè nei-lá nangui. Jngóò xi tsi'beé-lá kó jngóò xi kisik'en koaq jè xi ijngóò ndajo tsibínè. **36** K'e komà iskan jè nei-lá nangui ìsaá kjìn xítá-lá kisikasén tanga jñà xítá xi sításòn nangui ta ngásòn kisikó ngats'iì chí'nda xi j'ii.

37 'K'e nga jyehet'aà-ne kisikasén ki'ndí-lá. Kisikítsjeèn kitsò: "Skoekón-lá ki'ndí-na." **38** Jñà xítá xi sításòn nangui k'e nga kijtseeè jè ki'ndí-lá nei-lá nangui tsajoóya-ne, kitsò-lá xíkjín: "Jè jée xi tjoé kjotjò-lá i'nde, sìk'eén kó tsaján komá i'nde." **39** Kitsobà'ñó, tsachrjejiìn ya nangui ñánda titje toò uva. Ikjoàn kisik'en.

40 'Jñò, ¿kó bixón? K'e nga kjoíí nei-lá nangui, ¿mé xi sìlkó jñà xítá xi kisixásòn nangui-lá?

41 Jñà xítá xi nchi'nchré kitsò:

—Jngóò k'aá sììk'en jñà xítä ts'en; mìkiì kohimakeè. Kø jè nangui-lä, kj'eíí xítä sììkìña-lä xi kojichjí kó kji oko-lä k'ë nga kojchá toò uva.

⁴² Jesúz kitsò-lä:

—¿A kj'eè bixkejñoò Xojon-lä Nainá nga tsò?: Jè ndajo xi tsachrjekàngui chjinechrjó nga sa ítjòn, jè-né xi komà ndajo tats'en chrjó-lä ni'ya.

K'oqá s'ín kis'iìn Nainá.

Jñá, tà maxkón-ná k'ë nga 'yaá kjoä koi.

⁴³ K'oíí koxan-nò jñò, tjáxin-nò kjoä machikon-t'in nga jè Nainá tíhotíxoma-nò. Jñá tjoé-lä xítä xi k'oas'ín síxá koni s'ín ok'ín-lä xá-lä Nainá. ⁴⁴ Xi it'aá ts'ë ndajo, nítä yá-ne xi kixosòn ndajo jè, koxkoaya-né; kó tsà jè ndajo skanè xítä, kochijo-né.

⁴⁵ Jñá xítä sko-lä no'miì kó xítä fariseo, k'ë nga kíi'nchré koni s'ín kíichjä Jesúz nga tsibénojmí 'én xi mangásòn, k'ee kjòchiya-lä nga it'aà ts'e-né koni s'ín kíichjä Jesúz. ⁴⁶ Tík'ee-ne mejèn kitsobà'ñó Jesúz tænga jñá kitsakjòn-lä xítä naxandá, koi-né nga k'oqá s'ín mokjeiín-lä jñá xítä nga jè Jesúz, jngóò xítä xi chjä ngajo-lä Nainá.

22

*S'eí xi bitjo k'ë nga bixan xítä
(Lucas 14:15-24)*

¹ Jesúz tsibíts'ia jngóò k'a nga tsakóya-la xítä kjoä xi mangásòn. Kitsò:

² —Koni s'ín otíxoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oqá s'ín mangásòn koni jngóò xítaxá ítjòn xi tsibíjna jngóò s'eí k'ë nga chixàn ti-lä. ³ Kisìkasén chí'nda-la mé-ne nga kíi kíichjä-lä ngats'iì xítä xi

xó kinokjoá-lä nga ti-lä tibixan. Tānga jñà xítä koi, mìkiù kòkjeiín-lä nga kiì s'eí. ⁴ Ijngòò k'a kisikasén chi'nda-lä xi kj'eíí. Kitsò-lä: "Köt'ìn-lä jñá xítä xi jye kiì'nchré: Tsojmì xi skine, jyeé tjíndaà; jyeé kisik'en nchraja-nä, cho xi 'ñó xiné. Jyeé tjíndaà yije kóhotjín. Kàtjanchrobá s'eí." ⁵ Tānga jñà xítä koi mìkiù kisis'in. Tjín xi rancho-lä kiì-katsejèn-lä; tjín xi kjohimä-lä kiì. ⁶ Koä jñà xítä xi i'nga, kitsobà'ñó chi'nda-lä jè xítaxá ítjòn. Kiskaàn-ko koä kisik'en. ⁷ Jè xítaxá ítjòn, 'ñó kòjti-lä. K'eé kisikasén xítä soldado nga kisik'en yije kóhotjín jñà xítä koi nga ma-lä sík'en-ná, koä tsaká naxandá-lä. ⁸ Jè xítaxá ítjòn, ijngòò k'a kitsò-lä chi'nda-lä: "Kixíí kjoä, jyeé tjíndaà yije xi kjoä ts'e s'eí, tānga jñà xítä xi jye kiì'nchré, mìkiù mochjeén-lä nga i kjoíí. ⁹ Tanguió ijngòò k'a ya ndiyá jngoò osen-lä naxandá, tìnókjoä-lä xítä niñä yá-ne xi skajñoò nga s'eí tjín kjoä ts'e xítä xi bixan." ¹⁰ Jñà chi'nda-lä xítaxá ítjòn kiì kíxkóya xítä inchò calle niñä yá xi kjòtsja-lä nga kiì s'eí, xítä xi ndaà kó xi mìkiù ndaà; k'oqá s'ín kitseè ni'ya.

¹¹ Jè xítaxá ítjòn, k'e nga jahas'en ni'ya, kiskoótsejèn-lä jñà xítä xi ijchò. K'eé kijtseè jngoò xítä xi ya tijnajiín nga mìkiù íkjá nikje-lä xi ts'e kjoä bixan. ¹² Kitsò-lä: "Ji, amigo, ¿kó s'ín komà nga kòbitjaàs'jin ijndé nga mìkiù kichíkjeí nikje xi ts'e s'eí?" Tānga xítä jè, tà jyò tsibijna. ¹³ Jè xítaxá ítjòn kitsò-lä jñà xítä xi nchisís'in-lä imíxä: "Tit'aà'ñó ndsoko kó tsja. Íkjoàn tikatjeen jáñ ijiún jñò ya ñanda nga skindàya kó siijts'iin niñó."

¹⁴ Kitsò-isa Jesús:

—K'oqá s'ín komà nga kjìn ma-ne xítä xi

nokjoà-laq tanga tà chibaá ma-ne xi tjájiìn.

Kjoaq nga machjítì tsojmì
(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

¹⁵ Jñà xítq fariseo k'ee kiì tsajoóya-ne nga mejèn-la kohòngui Jesús mé 'én xi kichja. ¹⁶ Koií kjoaq-laq nga kisikasén-la Jesús xítq-laq ko xítq-laq Herodes; kiskònanguí-la, kitsò-la:

—Maestro, 'ya-nájen nga 'én kixií xi nokjoì koa k'oqá s'ín okoòyi ndiyá-laq Nainá koni s'ín tjín xi kjoaq kixi. Mikiì 'nì kindà koni tsò-lè xítq; ko mìtsà jè chítsejèn-jnoi kó kjoàn xítq. ¹⁷ Koatìn-nájen. ¿A ndaà tjín nga kichjítì-jen tsojmì jt'aà ts'e xítqxá ítjòn ts'e Roma, a xi majin-né?

¹⁸ Jesús kjòchíya-laq nga ch'o nchisíkítsjeèn. K'ee kitsò-la:

—Jñò, xítq xi jò isén tjín-nò, mé-ne chonachan-ná. ¹⁹ Tákó-ná jè ton xi machjítì-ne tsojmì.

K'ee j'iikó jingoò-laq ton denario. ²⁰ K'e nga kijtseeè Jesús, kiskònanguí-la, kitsò-la:

—¿Yá ts'e isén jè ko jè 'ín xi tjít'aà?

²¹ Kitsò xítq koi:

—Ts'eé César, xítqxá ítjòn ts'e Roma.

K'ee kitsò-la Jesús:

—Tjiì-lá César xi ts'e César koa tjiì-lá Nainá xi ts'e Nainá.

²² K'e nga kii'nchré 'én koi jñà xítq fariseo ko xítq-laq Herodes, tà kjòxkón-la. Kitsjiìn Jesús, ikjoàñ kiì-ne.

*Kó s'ín koma k'e nga kjoaqáya ijngoò k'a-la xítq xi
 jye k'en*

(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

²³ Tíkoi-ne nachrjein ijchòkon Jesús jñà xítä saddleo nga mìkiù mokjeiín-lä nga faáya-la jñà xítä xi jye k'en. Xítä koi kiskònangui-lä Jesús, ²⁴ kitsò-lä:

—Maestro, Moisés kitsò-né: “Tsà jngooò xítä x'in kiyá xi mìkiù kis'e-lä ixti kó chjoón-lä, jè 'ndse mik'en kixan-kó ijngooò k'a chjoón-lä 'ndse nga s'e-lä ixti xi tjé ts'e 'ndse.” ²⁵ Kis'e xó jngooò k'a xítä ijndé xi itoò komà 'ndse. Jè xi síjna ítjòn chixàn, tanga k'ë nga k'en, mìkiù kis'e-lä ixti koä jè 'ndse xi ma jò-ne tsibijnako jè chjoón ka'àn. ²⁶ K'oäá ti komàt'in jè 'ndse xi ma jò-ne kó xi ma jàñ-ne skanda komà itoò. Nijngoò xi kis'e-lä ixti. ²⁷ Xi jyehet'aà-ne, k'en jè chjoón. ²⁸ K'ë nga tsà kjoäáya ijngooò k'a-lä mik'en, ¿ñá-läá nga itoò 'ndse xi komà chjoón-lä? Nga jñà chixàn-kó nga itoò.

²⁹ K'ëé kitsò-lä Jesús:

—Jñò, maskáya-nò koi-né nga mìkiù 'yaà kó s'ín tichja Xojon-la Nainá kó ngañó xi tjín-la Nainá. ³⁰ K'ë nga kjoäáya ijngooò k'a-lä mik'en, íchjín, íchjá, mì ti kii kixan-ne. K'oäá s'ín s'e koni jñà àkjale xi títsajna ngajmiù xi ts'e Nainá. ³¹ Jè kjoä nga faáya ijngooò k'a-lä mik'en, ¿a kj'eè bixkejñoò Xojon-la Nainá nga jè sobà Nainá xi kitsò: ³² “An-ná xi Nainá tsò-na Abraham, Isaac ko Jacob”? ¡Jñà xi jye k'en, mìtsà Nainá tsò-lä xi Nainá; tà jñà xi títsajnakon xi Nainá tsò-lä! [Nga it'aà ts'e Nainá, títsajnakon xítä koi.]

³³ Jñà xítä naxandá, k'ë nga kii'nchré 'én koi, tà kjòxkón-lä koni s'ín tsakóya Jesús.

*Jè kjotíxoma-lä Nainá xi tíjna ítjòn
(Marcos 12:28-34)*

34 Jñà xítá fariseo k'ē nga kiì'nchré nga Jesús kisikítsajnajyò jñà xítá saduceo, tsibíxkóya xílkjín.
35 Jngoò xi xítá ts'ē, xi chjine xojoñ-lä kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisés, mejèn-lä skót'aà Jesús nga skónachan-lä. Kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

36 —Maestro, ¿ñá-läá kjotíxoma xi ìsa tíjna ítjòn nga yiye kjotíxoma ts'ē Moisés?

37 Jesús kitsò-lä:
 —“Titsjachi Na'èn-ná xi Nainá 'mì-lä, nga ko iníma-lè kó kjohítsjeèn-lè kó nga tijnakoin.” **38** Jè kjotíxoma xi ìsa 'ñó tjín kó xi tíjna ítjòn. **39** Jè xi ma-ne jò, k'oqá tì tsò-ne: “Titsjachi xítá xinguí xi i'nga koni tsà tì yijo tsiji-nè.” **40** Jñà títsajna ítjòn jñà kjotíxoma koi. Yaá bitjokat'aà kóhotjín kjotíxoma xi i'nga xi ts'ē Moisés kó xi ts'ē xítá xi kiùchja ngajo-lä Nainá.

Nánda kitjen-lä Cristo [xítá xi xó kisikasén-ne Nainá]

(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

41 Tà kó yaá títsajna jñà xítá fariseo. Jesús kiskònanguí-lä, kitsò-lä:

42 —¿Jñò, kó bixón it'aà ts'ē Cristo [jè xítá xi xó siikasén-ne Nainá]? ¿Nánda kitjen-lä?

Jñà xítá fariseo kitsò:

—Yaá kjinchrobàt'aà-ne tje-lä xítaxá ítjòn David [nga jè kíjna ngajo-lä].

43 K'eeé kitsò Jesús:

—Tanga jè David k'ē nga kiùchja nga kó nga'ñó-lä Iníma Tsjeè-la Nainá, kitsò it'aà ts'ē Cristo: “Jè otíxoma-na.” K'oqá s'ín kiùchja David:

44 Jè Nainá kitsò-lä jè xi otíxoma-na:
 “Tijnat'aà-ná i kixi-nä

skanda k'ę nga sìkítsajnanguia ndsokoìì
jñà xi kondra-lè nga 'an jye kisikijne-la."
45 Jè David, tsà kos'ín kitsò-la Cristo [jè xítà
xi xó síkasén-ne Nainá], ¿kó s'ín tjín-ne nga ya
nchrobát'aà-ne tje-la xítaxá ítjòn David?

46 Nijngòò xi koma-là nga kisikátji-ne 'én koi.
Tjen-ne nàchrjein koi, mì tị yá xi kjò'ñó-ne ikon
nga kiskònanguui ìsa-là 'én xi kj'ejí.

23

*Kiís'ín kiùchja Jesús it'aà ts'e xítà fariseo kò xítà xi
okóya kjotíxoma-là Nainá*

(Marcos 12:38-40; Lucas 11:37-54; 20:45-47)

1 Xi komà ìskan kitsò-la Jesús jñà xítà xi kjìn
ma-ne kò xítà xi kota'yàt'aà-là:

2 —Jñà xítà xi okóya kjotíxoma-là Nainá xi kiskiì
Moisés kò jñà xítà fariseo tjín-là xá nga okóya
kjotíxoma-là Nainá xi kiskiì Moisés. **3** Tiná'yaà
yije-là koni s'ín okóya-nò. Tanga mìkiì k'oà 'nè koni
s'ín jñà xítà koi. Kj'ejí tsò kò kj'ejí s'ín. **4** Jñà xítà
koi bínè-là xítà xi kj'ejí kjotíxoma-là xi 'ñó 'in tjín
koni tsà ch'á i'í sík'a xi mìkiì k'a-là; koà jñà xítà
xi okóya kjotíxoma, ni jtsé síchját'aà-là jñà xítà nga
siìkitasòn kjotíxoma-là. **5** Koní s'ín s'ín yije kjoà koi,
tà jè-né nga mejèn-là nga ìsa ndaà skoe xítà. Jè
Xojon-là Nainá xi ót'aà tjen-là kò chrja-là, ìsaá iì
s'ín; koà jè nikje xi ókjá, ìsaá ndojoò kjoàn s'ín lixto
xi titjòn-là nikje-là, tà jè xi mejèn-là nga okó yijo-là
nga tsò nga xítà tsjee-là Nainá-né. **6** Mejèn-là nga
jñà kítsat'aà ítjòn ímixà k'ę nga kjèn xítà ñánda tjín
s'eí kò ya ni'ya ingo sinagoga mejèn-là nga jñà
kítsanè íxile xi jncha ítjòn. **7** Tikoàá mejèn-là nga

skoexkón xítə xi kj'ejí, ndaà siìxat'aà ya nditsin; kítso-lá: "Maestro, Maestro."

8 Tanga jñò, mìkiì biì'nde nga "Maestro" kítso-nò xítə; ngats'ioò jñò, 'ndsè chibákoo xinguiqoo; tà jingoò ma xi Maestro-nò, jè Cristo [xítə xi xó kisikasén-ne Nainá]. **9** Nijngooò xi "Ná'èn" 'mì-là i it'aà nangui; tà jingoò ma xi Ná'èn-nò xi tijna ngajmiì. **10** Koà ni'yá xi xítə sko-lá kítso-nò; tajngoò Cristo xi sko-lá tijna-nò. **11** Jè xi 'ñó 'nga síkjna yijo-lá it'aà tsajòn, jè-né xi siìxá-lá xítə xi i'nga. **12** Jè xi 'nga síkjna yijo-lá, ìsaá nangui kíjna nga komá iskan; ko jé xi nangui síkjna yijo-lá, ìsaá 'nga kíjna nga komá iskan.

13 'Jlma xó-nò jñò, xítə xi okoòya kjotíxoma-la Nainá xi kiskiì Moisés, ko jñò xi xítə fariseo, xítə xi jò isén tjín-nò! Bichjoà-lá ndiyá-lá ngajmiì jñà xítə xi mejèn-lá fahas'en ya ñánda nga tíhotíxoma Nainá. Jñò, mìkiì bitjaàs'en-jñò ko mìkiì biì'nde-là xi kj'ejí xítə nga fahas'en-jiìn.

14 'Jlma xó-nò jñò, xítə xi okoòya kjotíxoma-la Nainá, ko jñò xi xítə fariseo, xítə xi jò isén tjín-nò! Chjáà'an-lá ni'ya-lá íchjín ka'àn xi jye k'en x'in-lá; ikjoà'nó ndojò onguíkoo ochikon-nò nga mejèn-nò nga bitsajna'ma nga mì jchá-nò mé kjoà xi 'nè. Koií kjoà-lá ìsaá tse kjo'in s'e-nò.

15 'Jlma xó-nò jñò, xítə xi okoòya kjotíxoma-la Nainá, ko jñò xi xítə fariseo, xítə xi jò isén tjín-nò! Bitjaàsòn yije isò'nde ko ndáchikon nga nokjoà-lá nás'ín tà jingoò xítə nga ya fit'aà-nò. Ko k'e nga jye bitasòn-nò xítə jè, jò k'a okji ok'ln-lá koni jñò nga s'e-lá kjo'in ya ñánda titiì ni'ín ts'e i'nde kjo'in.

16 'I^ma-xó-nò jñò, xⁱt^a xi mìkiì tsejèn-nò nga mejèn-nò okoò-là ndiyá xⁱt^a xi k^její! Bixón-nó: "Tsà jngoo xⁱt^a xi tsjá 'én-l^a xi it'aà ts'ë ingo, mìtsà mé-ne. T^anga tsà jngoo xⁱt^a tsjá 'én-l^a xi it'aà ts'ë tsojmì chjí xi oro ts'ë ingo, koií xi kjo'ñó kitasòn 'én-l^a." **17** Jñò xi xⁱt^a tòndo k^o xⁱt^a xkan 'mì-nò! ¿Ná-láxi ìsa ndaà tjín? ¿A jñà tsojmì chjí xi oro a xi jè ingo xi síchikon-t'in tsojmì chjí? **18** Jñò k'o^qá tⁱ bixón: "Tsà jngoo xⁱt^a tsjá 'én-l^a nga kitso: Tíbeè i'nde tsjeè ñanda binchasòn k^jotjò xi tsjá-l^a Nainá, jñà xⁱt^a mìkiì kjo'ñó kitasòn 'én-l^a. T^anga tsà tsjá 'én-l^a xi it'aà ts'ë tsojmì xi ya títsajnasòn jè i'nde tsjeè, jè xi okixi nga kjo'ñó kitasòn." **19** Jñò xi xⁱt^a tòndo k^o xⁱt^a xkan 'mì-nò! ¿Ná-láxi ìsa ndaà tjín? ¿A jñà tsojmì xi tjín-sòn ya i'nde tsjeè a xi jè i'nde tsjeè xi síchikon-t'in tsojmì? **20** Jè xi tsjá 'én-l^a xi it'aà ts'ë i'nde tsjeè, tⁱko^qá tsjá 'én-l^a xi it'aà ts'ë ngayije tsojmì xi ya tjín-sòn ya i'nde tsjeè. **21** Jè xi tsjá 'én-l^a it'aà ts'ë ingo mìtsà tà jè it'aà ts'ë ingo tsjá, tⁱko^qá tsjá 'én-l^a xi it'aà ts'ë Nainá xi ya tíjna. **22** Jè xi tsjá 'én-l^a it'aà ts'ë ngajmiì, tsjá 'én-l^a xi it'aà ts'ë íxile k^jotíxoma-l^a Nainá; tⁱko^qá tsjá 'én-l^a xi it'aà ts'ë Nainá xi ya tíjnasòn íxile.

23 'I^ma xó-nò jñò, xⁱt^a xi okoòya k^jotíxoma-l^a Nainá, k^o jñò xi xⁱt^a fariseo, xⁱt^a xi jò isén tjín-nò! Nga ma-nò 'biì-l^a Nainá xi teya oko-l^a ts'ë x^ka menta k^o x^ka anís k^o x^ka comino; t^anga mìkiì nìkitasòn jè k^jotíxoma xi ìsa 'ñó mochjeén koni jè kjo^q kixi, kjoahimatakòn k^o jè kjo^q nga kixi kàtakjeíñ-nò it'aà ts'ë Nainá. Koií kjo^q xi 'ñó mochjeén nga kitasòn; tⁱko^qá mochjeén-né nga kitasòn jñà kjo^q xi i'nga. **24** Jñò, xⁱt^a xi mìkiì

tsejèn-nò nga mejèn-nò okoò-là ndiyá xítä xi kj'ejí, jñò, nìkjaànguioò natse nga majìn-nò nga chíjeèn cho xi tjé, tånga mìkiì 'yaà k'ë nga chíjeèn cho ch'á xi 'mì camello!

²⁵ 'IImä xó-nò jñò, xítä xi okoòya kjotíxoma-lä Nainá, ko jñò xi xítä fariseo, xítä xi jò isén tjín-nò! Onìjnoò chitsín-nò ko chroba-nò ya isò'nga-lä tånga ya iya-lä kitseè tsojmì xi nìchijé ko nga tse mejèn-nò. ²⁶ Jñò xi xítä fariseo 'mì-nò, xi mìkiì tsejèn-nò. Ítjòn taniya chitsín-nò ko chroba-nò ya iya-lä, mé-ne nga kotsjeè-ne isò'nga-lä.

²⁷ 'IImä xó-nò jñò, xítä xi okoòya kjotíxoma-lä Nainá, ko jñò xi xítä fariseo, xítä xi jò isén tjín-nò! K'oqá titsjoò koni kjoàn chrjó-lä mik'en xi kit-siìnga isò'nga-lä. Ndaà kjoàn, tånga ya iya-lä kitseè nindaà-lä mik'en ko ngats'iì tsojmì xi ch'o kjoàn. ²⁸ Jñò, k'oqá s'ín 'nè nga nguixkon xítä, xítä ndaà-nò; tånga ijìùn iníma-nò kitseè kjoä xi jò isén tjín-lä ko kjoä nga ch'o 'nè.

²⁹ 'IImä xó-nò jñò, xítä xi okoòya kjotíxoma-lä Nainá, ko jñò xi xítä fariseo, xítä xi jò isén tjín-nò! Bindaà chrjó-lä mik'en ts'e xítä xi kiìchjä ngajo-lä Nainá ko nìkìnga chrjó-lä xi xítä kixi komà. ³⁰ Ikjoàn bixón: "Tsà jñá-la-ná xi titsajnakoaán jè nàchrjein-lä xítä jchíngá-ná mì-la kii kinìchját'aà-lä xítä jchíngá-ná nga kisik'en jñà xítä xi kiìchjä ngajo-lä Nainá." ³¹ K'oqá s'ín 'ya-lä nga tijñò 'ya-nò yijo-nò nga ixti-lä maá xítä xi kisik'en xítä xi kiìchjä ngajo-lä Nainá. ³² Jñò, koni s'ín tsibíts'iä xítä jchíngá-nò, jngoo k'a tìkitasòn yije kjoä.

³³ Jñò, k'oqá ngaya-lä koni ye, nga ya tjen-nò

it'aà ts'e ye. Mìkiì kojno-nò i'nde ts'e kjo'in.
34 K'oijí kjoaq-lá, 'an sìkasén-nò xítá xi kíchjá ngajo-lá
 Nainá, xítá xi tjín-lá kjoachjineq kó xi kokòya
kjotíxoma. Tānga jñò, tjín xi sìk'eèn, tjín xi kjót'aà
krò koaq tjín xi kixkàn-koo ya iya ni'ya ingo sinagoga;
koaq konguítjingui kondra-lá xítá koi nga xki
xi jáñ naxandá. 35 Jñò skanè yiye-nò kjo'in jè jní xi
kixíxteèn ts'e xítá ndaà xi k'en, mats'iako-ne Abel,
xítá kixi xi k'en ítjòn, skanda jè Zacarías, ki'ndí-la
Berequías, jè xi kisik'en xítá tsajòn ya i'nde jngoo
osen-lá ñanda tijna Ni'ya Tsjeè-lá Nainá kó ñanda
binchásòn kjotjò xi tsjá-lá Nainá jñà xítá. 36 Okixií
xi xan-nò, ngats'iì kjoaq koi, jñà skanè-lá kjo'in jñà
xítá xi tjín i'ndeí.

*Mé kjoaq-ne nga kos'ín kiùchjáko-ne Jesús xítá
 naxandá Jerusalén*
(Lucas 13:34-35)

37 'Jñò xi xítá naxandá Jerusalén tsajòn xi
nìk'eèn xítá xi chjá ngajo-lá Nainá kó bìnè ndajo
jñà xítá xi Nainá sìkasén-nò! ¡Kjìn k'a kjòmejèn-na
nga tsibíxkóya xítá naxandá-nò, koni s'ín xá'ndá
nga bíngui jngaa-lá jñà ixti-lá; tānga jñò, mìkiì
kòkjeiín-nò! 38 Chítsejèn-lá ni'ya-nò nga jye
tsjiìn-takòn Nainá. 39 K'oqá xán-nò mats'iä-ne
nachrjein i'ndeí mì tì kii jchäxkoòn-ná skanda k'ë
nga jè nachrjein nga kixón: “¡Mé ta ndaà-lá jè xi
 nchrobá ngajo-lá Nainá!”

24

*K'ë nga kiùchjá Jesús it'aà ts'e ingo kó s'ín tjínè-lá
 nga kixoña*
(Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)

¹ Jesúś k'ē nga jye itjo-ne ingo ítjòn, jyeé tífi nga ijchò kinchat'aà chrañà-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä. Íkjoàn tsakó-lä jè ingo ítjòn kó ni'ya xi tjín-lä.
² Jesúś kitsò-lä:

—¿A titsachítsejèn-lä ngats'iì ni'ya koi? Okixí xi xan-nò, nì tì jngoo ndajo siyijösòn-lä xíkjín. Kixoña yije-né kóhotjín.

Seña xi s'e k'ē nga nchrobá ma chrañà nga kjoéhet'aà isò'nde

(Marcos 13:3-23; Lucas 21:7-24; 17:22-24)

³ Jesúś, k'ē nga tijna ya nindoò Yá Olivo, ijchò kinchat'aà-lä jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä nga kiskònanguit'aàxìn-lä kitsò-lä:

—Koatìn-nájen, ¿mé náchrjein-ne nga okoma kjoä koi? ¿Mé seña xi s'e k'ē nga kjoii ijngoo k'a kó k'ē nga kjoéhet'aà isò'nde?

⁴ K'ëé kitsò-lä Jesúś:

—Tikindaa yijo-nò nga mì yá xítä xi skónachan-nò. ⁵ Kjìn xítä kjoí xi 'ín ts'ān siìkjeén; kitsqo: “An-ná xi Cristo, [nga 'aán kisíkasén-na Nainá]”; koä kjìn xítä skónachan-la. ⁶ S'e kjojchán ñánda chrañat'aà kó tikoä kiná'ya-lä kjoä ts'e kjojchán ñánda kjiùn i'nde, tanga jñò, kí tsakjoòn-jèn. Xó k'oqá koma-ne. Tanga kj'eè tsà isò'nde tífehet'aà. ⁷ Naxandá skààn-kjoò xi kj'ejí naxandá. Koä xítaxá kojìts'iä nga skààn-kjoòko xítaxá xi kj'ejí naxandá. S'e kjinchrá, s'e ch'in, kó k'oqá ch'ón nga xkí xi ján i'nde. ⁸ Ngats'iì kjoä koi, tà jè xi sa tímats'iako kjo'in.

⁹ 'Jñà xítä skinit'aà-nò ts'e xítaxá nga tsjá-nò kjo'in; siìk'en-nò. Ngats'iì xítä isò'nde kojlikee-nò koií kjoä-lä nga 'an onguít'aà-ná. ¹⁰ Jè náchrjein

koi, kjìn kōma xi mì kiù tì kōkjeiín-là it'aà ts'an. Tijñà kōótjinè-ne xíkjín xítq kō tsjénguikeè xíkjín.
11 Kjìn xítq s'e xi xítq ndiso xi kītsq nga Nainá chjá ngajo-lä. Tikoqá kjìn xítq skónachan-lä. **12** Ndaà jchán s'e kjoats'en; skanda mì tì kiù kotsjakeè-ne xíkjín xítq. **13** Tānga jè xi kixi kíjnako kjoaq xi mokjeiín-lä skanda k'e nga kjoéhet'aà-ne kjoa, jè xi kítjokàjiùn kjo'in. **14** Koaq jè 'én ndaà-lä Nainá koni s'ín otíxoma Nainá, kobísòn yije-né nga títsa isò'nde mé-ne nga kji'nchré-ne ngats'iì xítq naxàndá; ikjoàn k'eé kjoéhet'aà isò'nde.

15 'K'e nga jchaa nga 'ñó ch'o tíma ya I'nde Tsjeè-lä Nainá, koií kjoaq tibitasòn koni s'ín kiskiì Daniel, xítq xi kiùchjá ngajo-lä Nainá. (Kàtasiijiìn-lä jñà xítq xi bíxké xojon jé.) **16** Jñò, k'e nga jchaa kjoaq koi, jñà xítq xi títsajna Judea, kàtanga, kàtjì ñánda nindoò choòn. **17** Jè xi tíjnasò'nga ni'ya-lä, kì tì kiù fahas'en-ne ni'ya nga skoé tsojmì-lä. **18** Jè xi tísíxájiùn nangui-lä, kì tì kì nchrobá-ne nga nchrohókjá nikje-lä. **19** jíma xó-ne jñà íchjín xi ki'ndí 'ya ko xi ixti xó nchisíkaki jñà nachrjein koi! **20** Tijét'aà-lä Nainá mé-ne nga mì k'eé kiyó-nò k'e nga nachrjein-lä cho 'nchán kō k'e nga nachrjein níkjáya. **21** Jñà nachrjein koi, tseé kjo'in s'e; k'ee kì k'oq ma skanda tjen-ne nga kisindaà isò'nde. Koaq mì tì kiù okoma-ne nga kōma iskan. **22** Tsà mì k'oqá kītsq Nainá nga isaq chiba nachrjein s'e kjo'in nijngoò xítq kítjokàjiùn kjo'in. Tānga koií kjoaq-lä jñà xítq xi xó jaàjiùn-ne Nainá, isaq chiba nachrjein s'e kjo'in.

23 'K'e nga tsà yá xítq xi kītsq-nò: "¡Chítsejèn-là ií tíjna Cristo [xítq xi xó kisikasén-ne Nainá]!", o tsà

kitsø-nò: “¡Ján tijna ján!”, kì kiì mokjeiín-nò. ²⁴ Kjoíí xítä ndiso xi Cristo kítsø-lä yijo-lä, tikoá kjoíí xítä xi koä ti kítsø nga jñà xi chjä ngajo-lä Nainá. K'oäá tjs'ín kókò seña kó kjoxkón xi ndaà tjín nga skónachan. Skanda jñà xítä xi jye jaàjìn Nainá mejèn skónachan-lä tsà kókjieiín-lä. ²⁵ Kangui nachrjeiín tibenojmíya yije-nò kjoä xi komá iskan. ²⁶ Tsà yá xítä xi kítsø-nò: “¡Chítsejèn-lä yaá tijna Cristo ya i'nde it'aà xin ñánda nangui kixì choòn!”, kì kiì onguió; kó tsà kítsø-nò: “¡Yaá tijnaya inga ni'ya!”, tikoá kì kiì mokjeiín-nò. ²⁷ Koni ma ni'ín ch'ón k'e nga ote ñánda bitjokàtji-ne ts'oí skanda ñánda okaàtji-ne, k'oäá s'in komá k'e nga kjoiaa ijngoo k'a xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na. ²⁸ Ya ñánda kijna mik'en, yaá kítsajnjaitín jñà líké.

*Mé xi komá k'e nga kjoíí ijngoo k'a Ki'ndí-lä Xita
(Marcos 13:24-37; Lucas 21:25-33; 17:26-30,
34-36)*

²⁹ 'Tijè-ne nachrjein, k'e nga kjoéhet'aà kjo'in koi, jè ts'oí, mì tì kiì siìhiseèn-ne, kójñò-né, mì tì kiì kotsjè-ne ndobá-lä. Tikoá jè sá, mì tì kiì siìhiseèn-ne. Ni'ño xi tjín ngajmiì, kixongui-né. Jñà nga'ñó xi tjín ngajmiì kitiya yijeé-lä. ³⁰ Ikjoàn skoe xítä ján ngajmiì seña-na xi Ki'ndí-lä Xita 'mì-na. Ngats'iì naxàndá xi tjín i isò'nde, jñà xítä skindàya-né nga 'ñó tsakjón. Koä skoe-na xítä xi Ki'ndí-lä Xita xan-lä yijo-na nga kjinchrobàjñàà ijün ifi xi tjín ngajmiì; tse nga'ñó kó kjoajeya kjoíikoäa. ³¹ Siìkasén àkjale-na nga 'ñó siìkjindáya chrjo nga kojìxkóya xítä-na xi 'an xó jaàjìn-na nga ñijòn chrjanguí-lä isò'nde, nga jngoo ijngoo ngobà-lä isò'nde.

32 'Chítá'yàkqò jè yá-lä toò iko mé xi okóya-ná; k'ë nga ma kíndíya chrja-lä, ikjoàn bíjs'én xkä-lä, tíjiìn-nò nga jye nchrobá machrañà chon ndobá.

33 K'oqá tís'ín tjín, k'ë nga jchäa nga k'oqas'ín tíma kjoä koi, kàtasijiìn-nò nga 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na jyeé nítön kjoiaä, k'oqá ngaya-lä koni tsà jye tijna chrañà xotjoä-lä ni'ya. **34** Okixíí xi xan-nò, k'oqá s'ín kítasòn yije kjoä koi, k'ë nga tík'ëe biyaà xítä xi tjín nachrjein j'ndei. **35** Jè ngajmiì ko isò'nde kjoehet'aà-né, tånga jñà 'én-na mikìì kjoehet'aà; kítasòn-né.

36 'Tanga k'ë nga okoma, mì yá xi tíjiìn-lä mé nachrjein-ne kó mé hora-ne; ni jñà àkjale xi tjín ngajmiì, ko ni jè Ki'ndí-lä Nainá tíjiìn-lä; tajngòò Nainá xi Na'èn-ná tíjiìn-lä.

37 'Koni s'ín komà nachrjein-lä Noé, k'oqá tís'ín komá k'ë nga kjoiaä ijngoò k'a 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na. **38** Jñà nachrjein koi, k'ë nga tík'ëe 'ba jtsí xkón, jñà xítä xi tjín k'ë-ne, nchikjèn, nchi'biì, nchibixan íchjá kó íchjín skanda k'ë nga jè nachrjein nga jahas'en ni'ya chitso jè Noé. **39** Xítä xi tjín koi nachrjein, mikìì tíjiìn-lä mé xi komá skanda k'ë nga j'iì jtsí xkón xi kiìchrjoakó nandá ngats'iì xítä. K'oqá tís'ín komá k'ë nga kjoiaä ijngoò k'a 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-na. **40** Jè nachrjein k'ë nga 'an xi kjoiaä, jò xítä xi nchisíxá jáñ ijiìn ijñá, jngòò tjámiìtjen, xi ijngoò sijna-né. **41** Jò íchjín nchat'aà natsí xi nchi'o na'yo, jngòò tjámiìtjen, xi ijngoò sijna-né.

42 'Titsajnakoòn nga mikìì 'yaà mé nachrjein-ne kó mé hora-ne nga kjoiaä 'an xi Nainá 'mì-na.

43 Kàtasijiìn-nò, tsà jngòò nei-lä ni'ya sijiìn-lä mé

hora-ne k'e nga jñò kjoí xítä chijé nga siìchijé-lä, siìkindäá ni'ya-lä; mìkiì tsjá'nde nga kochijé-lä. **44** Jñò, tikoäá titsajnandaà; nga 'an xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä, k'ëé kjoiaä ìjngoo k'a k'e nga jñò mìkiì titsachiñà.

*Chínda xi ndaà s'in kó xi ch'o s'in
(Lucas 12:41-48)*

45 'Yá-ne xi chínda kixi xi tjín-lä kjoachjine? Jè nei-lä siìkíjna'nda jñà chínda-lä xi i'nga xi ya síxá ni'ya-lä mé-ne nga k'e kijchò chiba-lä, siìkjén chínda xíkjín. **46** Mé tà ndaà-lä jè chínda xi k'oas'ín ndaà tísíkitasòn k'e nga kjoí-ne nei-lä. **47** Xi okixií xi xan-nò, nei-lä chínda jè, jè siìkíjna'nda yije tsojmì xi tjín-lä. **48** Tanga tsà jè chínda ts'en kitsö nga koòko iníma-lä: "Nei-nä, kjìn nàchrjein kochrjein-lä nga kjoí-ne." **49** Ikjoàn kojìts'iä nga skààn-kö chínda xíkjín, koä kokjen-kö kó skoókö xita ch'i. **50** Chínda jè, kjoí-ne nei-lä jè nàchrjein kó jè hora k'e nga mìkiì tikoña-lä. **51** 'Nó tse kjo'in tsjá-lä. Tà ngásòn okji kjo'in tsjá-lä koni jñà xítä xi jò isén tjín-lä. Ikjoàn skindaya kó siìjts'iìn nj'ño.

25

Kjoa xi mangásòn ts'e ixti íchjín xi te ma-ne

1 Jè nàchrjein k'e nga kòtixoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oqá s'in kóma koni komàt'in jñà ixti íchjín xi te ma-ne. Kiskoé ni'ín lámpara-lä xi ts'e asítì. Kììkoña-lä jè xítä xi bixan. **2** 'Òn ma-ne ixti íchjín xi tjín-lä kjohítsjeèn koä 'òn ma-ne xi tsjìn-lä kjohítsjeèn. **3** Jñà ixti íchjín xi tsjìn-lä kjohítsjeèn kiskoé lámpara-lä tanga mìkiì ts'a-lä asítì. **4** Koä jñà ixti íchjín xi jye tíjiìn-lä ts'a nomità

asítì-là ko lámpara-la. ⁵ Jè xítà xi tibixan, mìkiì xátí j'ìì, koà kjònijñá-là ngats'ìì ixti íchjín; tsohofè í'ñó. ⁶ K'è nga ijchò osen nítjen, 'ñó kìichjá jñà xítà, kitsò: "Jye nchrobá jè xítà xi bixan. Títjoo ni'ya, tanguíchjaà indiaà." ⁷ Ngats'ìì ixti íchjín tsasítjen, koà tsibítsajnandaà lámpara-la. ⁸ Jñà xi 'òn ma-ne xi tsjìn-là kjohítsjeèn kitsò-la jñà xi tjín-là: "Tjìì _itsé-nájen asítì-nò. Jè ni'ín-naíjen jye tíbits'o." ⁹ Tanga jñà ixti íchjín xi tjín-là kjohítsjeèn, kitsò-là: "Mìkiì komà, mìkiì kíchóya-là tsajen. Tanguí kindá ñánda satíjna." ¹⁰ Tanga jñà ixti íchjín xi tsjìn-là kjohítsjeèn k'è nga kíù katse asítì-là, k'eej j'ìì xítà xi bixan. Koà jñà ixti íchjín xi 'òn ma-ne xi títsàndaà nga tití lámpara-la, jahas'en ko jè xítà xi bixan ya ni'ya ñánda tjín s'eí. Ikjoàn kisichjoà xotjoà-là ni'ya. ¹¹ Komà ißkan j'ìì-ne jñà ixti íchjín xi ngui 'òn ma. Kitsò: "Na'èn, Na'èn, chíx'á-nájen ni'ya." ¹² Tanga jè xítà xi bixan, tà kitsò-là: "Okixíj xi xan-nò, mìkiì bexkon-nò yá-nò jñò."

¹³ Jesús kitsò-ìsa:

—Jñò, titsajnandaà, nga mìkiì 'yaà mé nachrjein-ne koà mé hora-ne nga kjoiaà 'an xi Ki'ndí-là Xítà xan-là yijo-na.

Kjoà xi mangásòn ts'ë tòn xi kitjoé-là jñà chí'nda

¹⁴ Jè nachrjein k'è nga kòtixoma jè xi ngajmiì nchrobá-ne, k'oáá ti ngaya-là koni tsà jngooò xítà xi tjín-là chí'nda. Kjìlin i'nde tífi. Kìichjá-là chí'nda-la; kisìngatsja tòn-là nga jngooò ijngooò nga kàtasíkinda.

¹⁵ Jngooò chí'nda xi kitsjaà-là 'òn jmiì tòn oro; xi ijngooò jò jmiì kitsjaà-là; xi ma-ne jàñ jngooò jmiì kitsjaà-là. K'oáá s'in kitsjaà-là koni s'in komà-là nga siìxákò nga jngooò ijngooò. Ikjoàn kíù jè nei-là xá

ñánda i'nde kjiìn. ¹⁶ Jè chi'nda xi kitjoé-lä 'òn jmiì, kisixákø ton xi kitjoé-lä koä ngui òkji kisíkjunesòn. ¹⁷ Ko jè chi'nda xi jò jmiì kitjoé-lä, k'oqá tì kis'iìn, tikoä ngui jò jmiì kisíkjunesòn. ¹⁸ Tænga jè chi'nda xi kitjoé-lä jingoò jmiì, tà tsibíjna'ma-né ton xi kitsjaà-lä nei-lä. Yaqá tsibíjnajìin it'aà nangui.

¹⁹ K'e nga jye kjòtseé kiì nei-lä chi'nda koi, j'iì jingoò k'a-ne; kis'iìn-lä kinda jè ton xi kitsjaà-lä. ²⁰ Ijchò jè xi kjòngatsja xi 'òn jmiì, koä ngui 'òn jmiì ijchòkosòn. Kitsò-lä nei-lä: "Nä'en, 'òn jmiì ton xi ji kinìngatsja-ná, koä ngui 'òn jmiì kisíkjunesoàn." ²¹ Jè nei-lä kitsò-lä: "Ndaà tjín; ngaji, xítä ndaà-né. Ndaà kinìtasòn-ná nas'ín tà chiba ton kitsjaà-lè. 'An, isaqá tse tsja isaq-lè. Tijás'en-jìin nga titsjako-ná." ²² Ikjoàn ijchò jè chi'nda xi jò jmiì kjòngatsja, kitsò: "Nä'en, jò jmiì ton kinìngatsja-ná koä ngui jò jmiì kisíkjunesoàn." ²³ Jè nei-lä kitsò-lä: "Ndaà tjín; ngaji, xítä ndaà-né. Ndaà kinìtasòn-ná nas'ín tà chiba ton kitsjaà-lè. 'An isaqá tse tsja isaq-lè. Tijás'en-jìin nga titsjako-ná." ²⁴ Koä k'e nga ijchò jè chi'nda xi jingoò jmiì kjòngatsja kitsò-lä nei-lä: "Nä'en, bexkoón-lè nga xítä jti takòn-né nga bìxkoí tsojmì xi mì ji bìtjii, ko bìxkoí jñà xi mì ji chíndji. ²⁵ Koií kjoä-lä nga kitsakjòn-na nga tsibíjna'ma ton-lè ya ijiìn nangui. I tíjna-ne ton-lè xi jingoò jmiì kinìngatsja-ná." ²⁶ Jè nei-lä kitsò-lä: "Ngaji, chi'nda ch'o-né koa xítä ts'eè-né! Tsà jye tíjìin-lè nga 'an bìxkoá ñánda mì 'an bìtjee ko bìxkoá ñánda mì 'an kíjndia. ²⁷ Tsà ya tsibíjni ton-nä ya banco mé-ne k'e nga kjoä-nä, tjoé-nä ton-nä ko ki'ndí-lä ton xi ts'an." ²⁸ Ikjoàn kitsò-lä jñà xítä xi ya títsajna: "Chjà'a'an-lä jè ton xi jingoò jmiì; jè

tjiì-lä chi'nda xi te jmiì ma ts'e. ²⁹ Ngä jè xi tjín-lä, k'oíì lsä-lä skanda tsatoó s'e-lä, tænga jè xi tsjìn-lä, skanda tjá'aán-lä mé xi chiba tjín-lä. ³⁰ Jè chi'nda xi nì mé chjí-lä, tïkatjéen jáñ nditsiaán ya ñánda jñò choòn, yaá skindaya ko yaá siijts'iìn ni'ñó.”

K'ë nga jè Nainá koiìndaàjiìn-lä ngats'iì xítä isò'nde

³¹ 'K'ë nga kjoiaa ìjngooò k'a 'an xi Ki'ndí-lä Xita xan-lä yijo-nä konijngoò xítaxá ítjòn nga kjoijkoaa kjoajeya-nä, ko àkjale tsjeè-nä xi títsajnandii-nä, k'ee kótijna soàñ íxile ts'e kjotíxoma-nä xi 'ñó jeya tíjna. ³² Ngats'iì xítä xi tjín isò'nde, yaá koxxkoya nguixkoaan; ikjoàn siijjöya koni s'ín paxtò xi ko'ndà tíndsó nga ochrjekàjiìn orrè ko tíndsó ska. ³³ Jñà orrè, yaá kítsajnat'aà kixi-nä, koa jñà tíndsó ska, yaá kítsajnat'aà ngaskón-nä. ³⁴ 'An xi xítaxá ítjòn 'mì-nä xán-lä jñà xi títsajnat'aà kixi-nä: “Nchrobá jñò xi Nainá kisichikon-t'in-nò; chjoé kjondaà xi tíjnandaà-lä Nainá skanda k'ë nga kisindaà isò'nde, nga ya kítsajnaà ya ñánda nga jè tíhotíxoma. ³⁵ K'ë nga kjòhojò-na, kits'iì-ná jñò xi tsoókjéen; k'ë nga kjòxíndá-na, kits'iì-ná nandá nga kits'iqa; k'ë nga tsjìn-na i'nde ñánda sikkáya, kits'iì'nde-ná ni'ya-nò. ³⁶ K'ë nga tsjìn-na nikje xi ónakjá, jñò kits'iì-ná; k'ë nga kjòxk'én, tsanguì nìkinda-ná; k'ë nga ndayá tsohotíjna'ya, tsanguì chítsejèn-ná.” ³⁷ Koä jñà xi xítä kixi skonanguí-na, kitso-na: “Na'èn, ¿kjé-né nga ki'ya-léjen nga kjòhojò-lé, ko kíts'iì-léjen xi chichi?, o ¿kjé-né nga ki'ya-léjen nga kjòxíndá-lé, ko kíts'iì-léjen nandá nga ki'yo? ³⁸ ¿Kjé-né nga ki'ya-léjen nga tsjìn-lè i'nde ñánda nìkjáyi, ko kíts'iì'nde-léjen ni'ya-najen, nás'ín mìkiì

yaxkon-lèjen? ¿Kjé-né nga ki'ya-lèjen nga tsjìn-lè nikje xi chíkjeí, kó kíts'iì-lèjen? ³⁹ ¿Kjé-né nga ki'ya-lèjen nga kjòxk'ín, kó tsanguì níkinda-lèjen?, o ¿kjé-né nga ki'ya-lèjen nga tina'yi ndayá, kó tsanguì chítsejèn-lèjen?" ⁴⁰ An xi xítaxá ítjòn 'mì-na xán-la: "Okixíí xi xan-nò, k'ë nga k'oas'ín kinikó jingoò xítaxá xinguiqa nás'ín tákó 'ñó xítaxá imá kji, 'aán xi k'oas'ín kinikó-ná."

⁴¹ An xi xítaxá ítjòn 'mì-na xán-la jñà xítaxá xi títsajna ngaskón-na: "Tinchat'aàxìn-ná jñò xi kjo'in tjínè-nò. Tanguió ya i'nde ñánda tití ni'ín xi mìkiì bits'o nítä kjé-ne, jè i'nde xi tjíndaà it'aà ts'e xítaxá neií kó àkjale-la. ⁴² K'ë nga kjòhojò-na, jñò, mìkiì kíts'iì-ná xi tsoókjeen; k'ë nga kjòxíndá-na, mìkiì kíts'iì-ná nandá nga kíts'iqa; ⁴³ k'ë nga tsjìn-na i'nde ñánda sìkjáya, mìkiì kíts'iì'nde-ná ni'ya-nò. K'ë nga tsjìn-na nikje xi ónakjá, jñò mìkiì kíts'iì-ná; k'ë nga kjòxk'én mìkiì tsà kinikinda-ná; k'ë nga ndayá tsohótijna'ya, mìkiì tsanguì chítsejèn-ná." ⁴⁴ Tikoqá jñà xítaxá xi títsajna ngaskón-na skonangui-na, kítsø-na: "Na'en, ¿kjé-né nga ki'ya-lèjen nga kjòhojò-lè, nga kjòxíndá-lè nga tsjìn-lè i'nde ñánda níkjáyi, nga tsjìn-lè nikje xi chíkjeí, nga kjòxk'ín, o k'ë nga tina'yi ndayá kó mìkiì kinichját'aà-lèjen?" ⁴⁵ An xi xítaxá ítjòn 'mì-na, xán-la: "Okixíí xi xan-nò, k'ë nga mìkiì k'oas'ín kinikóò jingoò xítaxá nás'ín tákó 'ñó imá kji, 'aán xi mìkiì k'oas'ín kinikó-ná." ⁴⁶ Jñà xítaxá ts'en koi s'ee-lä kjo'in nítä kjé-ne, koä jñà xi xítaxá kixi s'ee-lä kjoäbinachon nítä kjé-ne.

Kiís'ín tsajoóya-ne xítá kondra-la Jesús nga tsoba'ñó

(*Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53*)

¹ Jesús k'ë nga jye kiìchjá yije 'én koi kitsò-la xítá xi kota'yàt'aà-la:

² —Jñò, jye tíjùn-nò nga tà jò nàchrjein chija ts'e s'eí Paxko; 'an xi Ki'ndí-la Xítá xan-la yijo-na, yaá kongatsja jt'aà ts'e xítá naxàndá nga koòt'aà-na krò.

³ Nàchrjein koi jñà xítá sko-la no'miì, xítá xi okóya kjotíxoma-la Nainá xi kiskiù Moisés ko xítá jchíngá-la jñà xítá judío, yaá chixoña ya nditsin ni'ya-la Caifás xi no'miì ítjòn. ⁴ Yaá tsajoóya-ne kós'ín tsobà'ñó Jesús xi kjoaq chijé, ikjoàn siìk'en.

⁵ Kitsò-la xíkjín:

—Mì nàchrjein-la s'eí siìk'eén nga mì kots'en jñà xítá naxàndá.

Jngòò chjoón xi kisìkaàjno xkiì jne sko Jesús

(*Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8*)

⁶ Jesús, k'ë nga tíjna ján naxàndá Betania, ya ni'ya-la jngòò xítá xi tsindojno chrjoaq yijo-la nga sa ítjòn xi 'mì Simón, ⁷ ijchò jngòò chjoón xi 'ya jngòò lamità ndajo xi 'mì alabastro xi tjíya-la xkiì jne, xi 'ñó chjí-la. K'e nga tíjnat'aà ímixa Jesús, chjoón jè, tsibíxteèn-sòn sko jè xkiì jne. ⁸ Jñà xítá xi kota'yàt'aà-la Jesús k'ë nga kijtsee, kòjti-la, kitsò:

—¿Mé-ne nga kasíkits'ón-ne jè xkiì jne? ⁹ Tsà kàsatíjna, 'ñó-la tse chjí-la koaq jè tòn-la komaá kochját'aà-la xítá imá.

¹⁰ Kìì'nchré Jesús. K'ëé kitsò-la:

—¿Mé-ne njíti-la chjoón jè? Koni s'ín kasíkó-na ndaà kàs'ín. ¹¹ Jñà xítá imá kítsajnakó kjit'aà-nò;

tanga 'an mì i tìjnäko kjit'aà-nò. ¹² Koni s'ín kasíkó-na chjoón jè, nga kàbíxteèn-jno xkiì jnë yijo-nä, koií okás'ín-ne nga síkíjnandaà-na nga sijjñaà. ¹³ Ókixjí xi xan-nò, njita ñánda-ne nga tíjtsa isò'nde nga kobísòn 'én ndaà-lä Nainá, tikoáa kobísòn-nè koni s'ín kasíkó-na mé-ne nga siìkítsjeèn-ne xítä it'aà ts'e chjoón jè.

*Kó kis'iìn Judas nga tsatíjna Jesús
(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)*

¹⁴ Jè xi 'mì Judas Iscariote xi ya itjojììn ts'e xítä xi tejò ma-ne xítä-lä Jesús, kiikón jñà xítä sko-lä no'mìi, ¹⁵ kitsò-lä:

—¿Kó tjín ton k'oí-ná nga sìngatsja-nò Jesús?

Jñà xítä sko-lä no'mìi, katé ixo ton chroba tsibíndaàjììn-ne. ¹⁶ Judas, k'eé tsibíts'ia nga tsohótsji'nde-lä kós'ín siìngatsja Jesús.

*Kiís'ín tsibíjna okixi Jesús k'e nga tsakjèn-ko
xítä-lä xi tejò ma-ne*

*(Marcos 14:12-25; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30;
1 Corintios 11:23-26)*

¹⁷ Jè nàchrjein xi mats'ia ítjòn ts'e s'eí k'e nga kjèn inchrajín xi tsjìn-lä na'yo san jñà xítä judío, jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús ijchòkon, kiskònangui-lä, kitsò-lä:

—¿Ñánda mejèn-lè nga onguí kíndaà-jen tsojmì xi chjineé ts'e s'eí Paxkò?

¹⁸ Jesús kitsò-lä:

—Tanguíchòn ni'ya-lä jngoò xítä ya ijììn naxàndá. Kot'ìn-lä: “Jè maestro k'oqá tsò: Jyeé tíma chrañà nàchrjein-nä nga kiyá. Yaá ni'ya-lè kjián kachrje s'eí Paxkò kó xítä xi kota'yàt'aà-na.”

19 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä, k'oqá s'ín kis'iìn koni s'ín kitsò-lä Jesús. Yqá tsibíndaà tsojmì xi kókjén kjoq ts'e s'eí Paxko.

20 K'ë nga jye kójñò, Jesús, tsibínat'aà ímíxä kó xítä-lä xi tejò ma-ne. **21** K'ë nga nchikjèn, Jesús kitsò-lä:

—Okixíí xi xan-nò, jñò, i tíjnajiìn jngoò-nò xi siìngatsja-nä it'aà ts'e xítä kondrä-nä.

22 Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús 'ñó kjòba-lä k'ë nga okitsö. K'ëé jngó jngó kiskònangui-lä, kitsò-lä:

—Na'èn, ¿a 'an-ná?

23 Jesús kitsò-lä:

—Jè xi kóngájììn-kó-na chrobä, jé xi siìngatsja-na.

24 'An xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä, k'oqá s'ín komat'ian koni s'ín týchja Xojon-lä Nainá. iTanga imä xó-ne jè xítä xi siìngatsja-na! Ìsaá-lä ndaà komà tsà mìkiì kits'iìn xítä jè.

25 K'ëé kíichjä Judas, jè xi siìngatsja Jesús, kitsò:

—Maestro, ¿a 'an-ná?

Jesús kitsò-lä:

—Jon, ngaji-né.

26 K'ë nga nchikjèn, Jesús kiskoé inchrajín, kíichjat'aà-lä Nainá nga kisichikon-t'in, kisìxkoaya ikjoàn kitsjaà-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä, kitsò-lä:

—Chjoé, týchioò, yijo-nä né.

27 Ikjoàn kiskoé jngóò chitsín, kitsjaà-lä kjondaà Nainá, k'ëé kitsjaà-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä. Kitsò-lä:

—Ngats'ioò, t'iqo jè xi tjíya chitsín. **28** Jè-né xi jní-nä xi síkixiya kjoq xítse xi bïndaàjiìn-kó-nò. Jè jní-nä xíxteèn xi kjondaà ts'e kjìn xítä mé-ne nga jchåt'aà-lä jé-lä. **29** K'oqá xán-nò, mì ti kiì skì-na

vino skanda jè nāchrjein k'ē nga skikō ijngòò k'a-nò vino xitse jè nāchrjein k'ē nga kotixoma Na'èn-na.

*'Én xi kiìchja Jesús nga jè Pedro kjó'mat'in
(Marcos 14:26-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)*

³⁰ K'ē nga jye kiseè jngòò-lä sò Nainá ts'ē Salmo, ikjoàñ kii jáñ i'a nindoò Yá Olivo. ³¹ Jesús kitsò-lä xítä xi kota'yàt'aà-lä:

—Ngats'ioò jñò, nitjen jè, kijneí takòn-ná, nga k'oqá s'ín tichja Xojon-lä Nainá nga tsò: “Kiyá jè paxtò koa jñà orrè tsjohoya-né.” ³² Tanga koma iskan, k'ē nga kjoqáya-na, kjín ítjòn-nò jáñ nanguí Galilea.

³³ Kitsò Pedro:

—Nas'ín ngats'iì xítä-lè xi i'nga tsjín takòn-lè, 'an, nimé nāchrjein-ne nga tsjiìn takòn-lè.

³⁴ K'eeé kitsò-lä Jesús:

—Okixií xi xan-lè, nitjen jè, k'ē nga tijk'eè kjindáya kóxtí, ngaji, jàn k'a tsjá'mat'in-ná.

³⁵ Pedro kitsò:

—Nas'ín skanda ya kiyákö-lè mìkiì kójnä'mat'in-lè.

Ngásòn kitsò ngats'iì xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús.

Kíí kitsò Jesús nga tsibítsi'ba ya i'nde ñánda 'mì Getsemaní

(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

³⁶ K'eeé kii Jesús ya ñánda 'mì Getsemaní ko xítä xi kota'yàt'aà-lä. Kitsò-lä:

—Titsajna ijndé. 'An, ya kò-là kjián nga kichjät'aà-lä Nainá.

³⁷ Jesú斯 kiìkó Pedro kó ingajò ixti-lá Zebedeo. Ikjoàn tsibíts'iá nga kjòba-lá koá kisikájno inimá-lá.

³⁸ K'eeé kitsò Jesús:

—Tsí baá ma-lá inimá-ná koni tsí mejèn kíyá. Titsajna ijndé koá titsajnakon-kó-ná.

³⁹ Jesú斯 kiìkjá chiba-isa. Ikjoàn tsohojna tsakjàn skanda it'aà nangui koá kisijét'aà-lá Nainá, kitsò:

—Jí xi Na'èn-ná xan-lé, tsà kóma, kàtatjaàxìn-ná kjo'in koi, tanga mìtsà jè 'én ts'án kítasòn, jè kàtitasòn 'én tsiji.

⁴⁰ Ikjoàn j'ìì ljngóò k'a-ne ya ñánda títsajna xita-lá xi kota'yàt'aà-lá, tanga jñà xita-lá, kjiyijòfè-né. Jesús kitsò-lá Pedro:

—¿A mì kachíkjoa-nò tsà tà ljngóò hora kòbíttsajnakon kó-ná? ⁴¹ Titsajnakon kó tìtsi'ba-lá Nainá mé-ne nga mì síjkijne-nò kjoa ts'e jé. Xi okixi, jé inimá-nò tíjnandaà-né tanga jè yijo-nò xi tsjìn-lá nga'ñó.

⁴² Xi ma-ne jò k'a kiì ljngóò k'a Jesús nga kiì kítsi'ba. Kitsò:

—Jí xi Na'èn-ná xan-lé, tsà mìkìù kóma tjáxìn-na kjo'in koi, kos'ín kàtitasòn koni s'ín mejèn-lé.

⁴³ K'e nga j'ìì ljngóò k'a-ne, jñà xita xi kota'yàt'aà-lá, tákó kjiyijòfè-né nga 'ñó nijñá-lá.

⁴⁴ Komà jàn k'a nga kiì kítsi'ba. Yaá kisikítsajna xita xi kota'yàt'aà-lá. Tákó k'oqá tì kitsò nga tsibítsi'ba. ⁴⁵ J'ìì ljngóò k'a-ne ya ñánda títsajna xita xi kota'yàt'aà-lá. Kitsò-lá:

—¿A tákó titsanìkjáya-nò kó titsafè-nò? Jyeé ijchò hora-lá, 'an xi Ki'ndí-lá Xita xan-lá yijo-ná, yaá kongatsja jñà xita jé. ⁴⁶ Tisítjeen, chítsejèn-lá, tík{jiaán, jyeé nchrobá chrañà jè xi sìngatsja-na.

*Kií komà k'ē nga kindobà'ñó Jesús
(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:2-11)*

⁴⁷ Tákó tìk'eé tìchjà-ísà Jesús nga ijchò Judas xi ya itjojiìn ts'e xítä-lä Jesús xi tejò ma-ne. Kjìn xítä tjikò xi 'ya kichä ndojò kó yá. Jñà kisikasén xítä sko-lä no'miì kó xítä jchíngá xi ts'e xítä judío. ⁴⁸ Judas, jè xi tsatíjna Jesús, ítjòn tsibénojmí-lä kós'ín kókò-lä Jesús. Kitsò-lä:

—Jè xi skíne'a, jè-né xi tìndoba'ñó.

⁴⁹ Nitóón kiù kasít'aà chrañà-lä Jesús. Kitsò-lä:

—Ndaà-lè Maestro.

Ikjoàn kiskine'a. ⁵⁰ Jesús kitsò-lä:

—Amigo, ¿mé xá kjoi-ne?

Jñà xítä xi tjikò Judas, nitóón kitsobà'ñó Jesús.

⁵¹ Jngoò xítä xi tìkoä ya tsóhoko Jesús, tsachrje kichä ndojò-lä. Tsajá-la jè xítä chì'nda-lä no'miì ítjòn; tsatet'aà líká-lä. ⁵² Jesús kitsò:

—Tìkájnatjoì kichä ndojò-lè ya j'nde-lä; jñà xi kichä skàan-ne nga sìlk'en xíkjín, ngásòn kichä kiyá ngajo-ne. ⁵³ ¿A mì 'ya-jèn tsà 'an sijé-lä Na'èn-na, tsatoó tejò jmiì àkjale nitóón sìkasén-na? ⁵⁴ Tànga tsà k'oas'ín sijé, mìkiì kítasòn koni s'ín tìchjà Xojon-lä Nainá nga mochjeén-né nga k'oas'ín koma.

⁵⁵ Jesús kitsò-lä jñà xítä xi kjìn ma-ne:

—¿Mé-ne kós'ín kòf'iì ndobà'ñó-ná nga kó kichä kó yá kich'à koni tsà jngoò xítä chijé? Nàchrjein nchijòn tìjnako-nò ján ingo ítjòn nga okoòya-nò kó mìkiì kindobà'ñó-ná. ⁵⁶ K'oíí kjoä-lä okoma-ne nga kítasòn 'én xi tjít'aà xojon-lä jñà xítä xi kiìchjà ngajo-lä Nainá.

Tìk'eé-né ngats'iì xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús tsanga kó kitsjeiìn takòn.

*Kíí komà k'ę nga tsibijna Jesús nguixkön no'miì ítjòn
 (Marcos 14:53-65; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:12-14, 19-24)*

⁵⁷ Jñà xítä xi kitsobà'ñó Jesús kiikö ñánda tíjna Caifás xi no'miì ítjòn. Yaá títsajna xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskiì Moisés kó xítä jchíngä-lä xítä judío. ⁵⁸ Jè Pedro, tà kjiùn tà kjiùn tsajmeètjingui-lä skanda ijchò nditsin ni'ya-lä no'miì ítjòn. Jahas'en ni'ya. Yaá tsibijnat'aà-lä ñánda títsajna xítä xi síkindä ni'ya ingo nga mejèn-lä skoë kós'ín kóma nga kjoéhet'aà kjoä.

⁵⁹ Jñà xítä sko-lä no'miì kó xítä jchíngä, ngats'iì xítä xi tjín-lä xá ts'e xítä judío, tsohotjsi'nde-lä nga tsját'in 'én xi kondrä ts'e Jesús mé-ne nga koma siìngatsja-ne xítä Roma nga siìk'en Jesús. ⁶⁰ Tanga njimé 'én kisakò-lä nás'ín ijchò xítä ndiso xi kondrä ts'e. Xi komà iskan ijchò jò xítä ndiso ⁶¹ xi kitsò:

—Xítä jè kitsò-né: “An, kóma-na nga sìhixòña ingo ítjòn-lä Nainá koä jàn nachrjein kindàyà ijngoò k'a-na.” ⁶² K'ee tsasíjna kixi jè no'miì ítjòn. Kitsò-lä Jesús:

—¿A nímé 'én nokjoì, koni tsò 'én xi tsjá xítä koi xi kondrä tsiji?

⁶³ Jesús mìkiì kiichjä. Jè no'miì ítjòn kitsò-lä:

—Tènojmí kixi nga nguixkön Nainá xi tíjnakon. Kot'ìn-nájen. ¿A ngaji-né xi Cristo [xítä xi xó kisikasén-lä Nainá] nga Ki'ndí-lä mai?

⁶⁴ Jesús kitsò-lä:

—Ngajíí xi k'oä si nga 'an-ná. Tikoä, k'oäá xán-nò, jñò jcha-ná xi Ki'ndí-lä Xítä xan-lä yijo-nä nga kótijnat'aà kixi-lä ñánda tíjna Nainá

xi 'ñó tse nga'ñó tjín-lä. Tikoáá jcha-ná k'e nga kjinchrobàjñaà ijíin ifi xi ts'e ngajmiì.

⁶⁵ Jè no'miì ítjòn tsatijndajno yijo-lä nikje-lä xi íkjá nga 'ñó kójti-lä, kitsò:

—Xita jè, jyeé kà'yaà nga chajno-lä Nainá koni tsò 'én xi chja. ¿Mé s'eén-ìsa-ná xita xi k'ejí xi tsjá 'én? Jñá, jyeé kàna'yà-lá koni s'ín chajno-lä Nainá.

⁶⁶ ¿Jñò, kó bixón, mé xi sikoáá?

Ngats'iì xita kitsò:

—Tjín-lä jé, ok'ín-lä nga sik'en.

⁶⁷ Ikjoàn tsibíchrá'a ko tsi'beé-lä. Koä tjín xi isén-lä tsi'beé'a, ⁶⁸ kitsò-lä:

—Jí Cristo [xi xó kisikasén-lè Nainá], kot'in-nájen, ¿yá xi tí'beé-lè?

*K'e ngajè Pedro jàn k'a tsoho'mat'in Jesús
(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ Jè Pedro k'e nga tijna nditsin ni'ya, ijchòkon jngoo chjoón chí'nda xi kitsò-lä:

—Tikoáá ngají, yaá tjaàkoii Jesús xi Galilea i'nde-lä.

⁷⁰ Tanga jè Pedro tsoho'mat'in-né nga nguixkon ngats'iì xita. Kitsò:

—Mìkiì be mé 'én xi tinokjoì.

⁷¹ Jè Pedro jyeé tibitjo xotjoá ni'ya k'e kijtseeè ijngoo chjoón xi k'oä ti kitsò-lä jñà xita xi ya títsajna. Kitsò:

—Xita jè, tikoáá ya tsóhoko Jesús xi Nazaret ts'e.

⁷² Pedro ijngoo k'a tsoho'mat'in. Kitsò:

—Tíbeè Nainá, mìkiì bexkoan xita jè!

⁷³ Nga komà iskan jñà xita xi ya títsajna ijchòkon nánda tijna Pedro. Kitsò-lä:

—Okixi-né, tikoqá ngaji xítá xi kota'yàt'aà-la Jesús-né. 'Yaà-lè; k'oqá tís'ín nokjòi.

⁷⁴ K'ee isá 'ñó kiìchjá Pedro kitsò:

—¡Beè Nainá, nás'ín tik'eèn-ná, mìkiì bexkoan xítá jè!

Tik'e-ne kiskindàya jngóò kóxtí. ⁷⁵ K'ee tsibítsjeèn-lá Pedro koni kitsò-lá Jesús: "K'e tik'ee kjindáya kóxtí, ngaji, jàn k'a tsjá'mat'in-ná." K'ee itjo ni'ya Pedro, jàn nditsiaán; ndaà jchán kiskindàya.

27

*Kjoq xi komàt'in Jesús k'e nga kjòngatsja Pilato
(Marcos 15:1-2; Lucas 23:1-2; Juan 18:28-32)*

¹ K'e nga kis'e isén, ngats'iì xítá sko-lá no'miì, jñà xítá jchínga ts'e xítá judío tsajoóya-ne nga kon-dra kjoí-lá Jesús mé-ne nga koma siìngatsja-ne jñà xítá Roma nga siìk'en. ² Tsibít'aà'ñó, kiìkø nga kisìngatsja Pilato xi xítaxá gobernador tíjna ts'e Roma.

Kíí komàt'in Judas k'e nga k'en

³ Judas, jè xi tsatíjna Jesús, k'e nga jye kijtseè nga jye kitjoòt'in kjoqá nga kiyá, 'ñó kokájno-lá kjoqá xi kis'iìn koqá kisikátji-ne tón chroba xi katé ma-ne jñà xítá sko-lá no'miì ko xítá jchínga. ⁴ Kitsò-lá:

—Tseé jé tsohótsji-lá yijo-ná nga kisìngatsja-nò jngóò xítá xi nímé jé tjín-la.

Tànga jñà xítá koi kitsò:

—Ngajen, mìkiì 'ya-jen. Kjoq tsiji-né.

⁵ Judas tsibítsjo tón ya ingo ítjòn. K'ee kiì tsibítjohóngui yijo-lá.

⁶ Jñà xítá sko-lá no'miì, kiskoé tón, kitsò:

—Mìkii komà ya sijngoaá tòn xi tjíya kaxà-là tòn kjotjò-là Nainá. Tòn jè, chjí-là mik'en-né.

⁷ K'ee tsajoóya-ne nga jè tòn jè, nanguií kòtse jingoò 'nde-ne, xi 'mì: I'nde Ñánda Mandaà Tijí, mé-ne nga s'e-ne i'nde ñánda komà sijiìn xítà xi xìn naxàndá-là. ⁸ K'oií kjoa-là, skanda nachrjein i'ndeí, tákó k'oqá 'mì i'nde jè nga I'nde-là Jní 'mì. ⁹ K'oqá s'ín tsitasòn koni s'ín kitsò Jeremías xítà xi kiichjá ngajo-là Nainá nga kitsò: “Kiskoé tòn chroba xi katé ma-ne, koni tjín tsibíjna-là chjí-là jñà xítà Israel, ¹⁰ kò k'oqá s'ín kisikjeén tòn jè nga tsatse i'nde-là xítà xi tijí bíndaà koni s'ín kitsjaà-na okixí Nainá.”

*'Én xi kiichjá Pilato k'è nga kiskònanguí-la Jesús
(Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)*

¹¹ Jesús, k'è nga síjna nguixkon jè xítaxá gobernador kiskònanguí-là, kitsò-là:

—¿A ji-né xi xítaxá ítjòn-là jñà xítà judío?

Jesús kitsò:

—Ngajíí xi k'oq si nga 'an-ná.

¹² K'è nga nchihóngui Jesús jñà xítà sko-là no'miì kò xítà jchíngá-là xítà judío, Jesús nímé 'én kiichjá. ¹³ K'ee kitsò Pilato, jè xi xítaxá gobernador:

—¿A mì na'yà-là koni tsò-lè? Kjìn 'én tsjá xi kondrà tsíji.

¹⁴ Tænga Jesús njingooò 'én kiichjá. K'oií kjoa-là nga jè xítaxá gobernador tà k'oqá komà-là.

*Kíí komà k'è nga kitjoònè kjoa Jesús nga kiyá
(Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25; Juan 18:38-19:16)*

15 Nga xki nó k'e nga bitjo s'eí Paxko, jè xítaxá gobernador síkíjnandeíí jngóò xítá xi títs'a'ya ndayá, jè xi mején-lä xítá naxandá nga kíjnandeíí. **16** Tík'eé-ne tíjna'ya ndayá jngóò xítá xi 'ya-lä nga 'ñó ts'en xi 'mì Barrabás. **17** K'e nga chixoña xítá naxandá, jè Pilato kiskònangui-lä, kitsò-lä:

—¿Yá-né xi mején-nò nga kíjnandeíí? ¿A Barrabás-né, o xi Jesús-né xi Cristo 'mì-lä?

18 Koií okitsò-ne Pilato nga jyeé tíjiìn-lä nga tà kjoaxítakón-né nga ya ijchò síngatsja Jesús.

19 Jè Pilato k'e nga tíjna ni'ya osen, jè chjoón-lä kisikasén xá-lä, kitsò-lä: “Kiì ji chingájììn kjoa-lä xítá kixi jè. Nañi nítjen, tsí 'ñó ch'o tsò nijñá xi kò'bii-na it'aà ts'e.”

20 Tanga jñà xítá sko-lä no'miì ko xítá jchínga, chinchá'a xítá naxandá nga kàtasíjé nga kàtijnandeíí Barrabás ko kàtasík'en Jesús. **21** Jè xitaxá gobernador ijngóò k'a kiskònangui-lä jñà xítá naxandá; kitsò-lä:

—¿Ñá-läá nga ingajò xítá koi xi mején-nò nga sikíjnandiá?

Jñà xítá naxandá kitsò:

—Jè Barrabás.

22 Pilato kiskònangui-lä jñà xítá naxandá. Kitsò-lä:

—¿Mé xi sikoáá Jesús xi Cristo 'mì-lä?

Ngats'iì xítá naxandá kitsò:

—¡Kàtasit'aà krò!

23 K'eé kitsò Pilato:

—¿Mé jó xi tsohótsji, mé-ne kiyá-ne?

Jñà xítá, isqá 'ñó kílchja, kitsò:

—¡Kàtasit'aà krò!

24 K'ē nga kijtseè Pilato nga nì mé kjoaq sin-daàjiñ, tà ìsaá tímatsé kjoasìì, kiskinìkjaá nandá nga tsaníjno tsja nga nguixkon xítä naxàndá [mé-ne nga skoë-ne jñà xítä nga njimé jé tjín-la]. Kitsò:

—Njmé jé tjín-na xi it'aà ts'e xítä kixi jè nga mejèn-nò nìk'eèn. Kjoaq tsajòn-nò.

25 Ngats'iì xítä kjìn kitsò:

—Kjoabiyaà-lä xítä jè, kindä tsajen-nájen ko ixti-nájen.

26 Pilato, k'ëé kisikíjnandeí Barrabás; k'ë nga jye kitsjaà okixi nga tsajá-lä Jesús, ikjoàn kisingatsja nga sit'aà krò.

27 Jñà soldado-lä xítaxá gobernador kiìkó Jesús jáñ ni'ya osen. Ikjoàn kiìchja yiye-lä soldado xíkjín nga tsibitsajnandiì-la. **28** Tsachrje nikje-lä koaq kisikjá jngoo nikje xi inì kji. **29** Ikjoàn tsibí'a sko jngoo corona na'yá xi jñà xó tsibíndaà-ne, koaq jngoo yá tsohóya tsja kixi; k'ëé chincha-xkó'nchit'aà-lä nga kisìsobà-lä. Kitsò-lä:

—¡Viva xítaxá ítjòn-lä xítä judío!

30 Tikoaqá tsibíchrájno koaq kiskoé yá xkajnchra xi kjiya tsja, tsatjì sko. **31** K'ë nga jye kisìsobà-lä, jaàxìn-lä nikje inì xi ikjá. Ikjoàn kisikákjá-ne xi nikje ts'e. K'ëé kiìkó nga kosit'aà krò.

*Kií kinìkó Jesús k'ë nga kisasít'aà krò
(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)*

32 K'ë nga jye nchifiko Jesús, kiskaàkjoò jngoo xítä xi Cirene i'nde-lä xi 'mì Simón. Jñà soldado kjo'ñó kis'iìn-lä nga kisik'ajen krò-lä Jesús.

³³ K'ē nga ijchòkó ya i^ñnde ñánda 'mì Gólgota 'én xi tsòya-ne i^ñnde sko mik'en, ³⁴ yaá kitsjaà-lä vino xi tsjájiìn-lä ndá chikitsja. K'ē nga kiskoót'aà Jesúś mìkiì kits'iì.

³⁵ K'ē nga jyeé tsasìt'aà krò, jñà soldado kisískákō nikje-lä Jesúś nga kisika'bí-lä xíkjín yá ts'e komá. K'oqá s'ín tsitasòn 'én-lä jè xítä xi kiìchjä ngajo-lä Nainá nga kitsò: "Kisika'bí nikje-nä koä kisískákō yá ts'e komá." ³⁶ I^ñkjoàn yaá tsibitsajna nga kisikindá Jesúś. ³⁷ Ya isòn sko krò tsibít'aà 'én xi k'oqá kitsò mé jé xi komà-lä nga kinik'en. Jñà 'én koi, tsò: "Jè jéè xi Jesúś xi Xitaxá Ítjòn-lä xítä judío."

³⁸ Tikoqá kisit'aà krò jò xítä chijé. Jngoo kisit'aà nga kixi-lä koä jngoo kisit'aà nga ngaskón-lä. ³⁹ Jñà xítä xi ya ja, síkatji sko nga kiìchjajno-lä, ⁴⁰ kitsò-lä:

—Jì, k'oqá kisi nga siixiòñi ingo ítjòn-lä Nainá ko jàn nachrjein kíndaà ngajo-ne; tìkijnandeí yijo-lè. Tsà kixi kjoä nga jì xi Ki'ndí-lä Nainá, chinajen-t'i yijo-lè krò.

⁴¹ K'oqá tìs'ín kisìsobà-lä jñà xítä sko-lä no'miì, ko xítä xi okóya kjotíxoma-lä Nainá xi kiskü Moisés, ko xítä jchínga ts'e xítä judío. Kitsò:

⁴² —Xítä jè, tsachrjekàjiìn kjo'in xi kj'ejí xítä, tànga jè xi yijo-lä, mìkiì ma ochrjekàjiìn kjo'in. Tsà kixi kjoä nga jè Xitaxá Ítjòn-lä Israel, kàtitjojen-t'aà krò mé-ne nga kókjeiín-ná it'aà ts'e. ⁴³ Xítä jè, it'aà ts'e Nainá kjò'ñót'aà ikon. Tsà kixi kjoä tsjakeè Nainá, i^ñndeí, jè kàtasìko. Ngä k'oqá tì kitsò nga Ki'ndí-lä Nainá ma.

⁴⁴ Skanda jñà xítä chijé xi tìkoä ya kjit'aà krò tìkoqá tsatí't'aà.

*Mé xi komà k'ę nga k'en Jesús
(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)*

⁴⁵ K'ę nga ijchò nchisen skanda xi jàn nga kjòhoxòn, kóhokji nga títsa isò'nde kòjñò. ⁴⁶ Tijè-ne hora Jesús 'ñó kiìchjá nga kitsò: “Elí, Elí, ¿lama sabactani?” 'Én jè tsòya-ne: Nainá, Nainá, ¿mé-ne kàjneitakòn-ná?

⁴⁷ Tjín i'nga xítä xi ya títsajna xi kiì'nchré-lä, kitsò:
—Xítä jè, jé chjá-lä Elías.

⁴⁸ K'eé tsangachikon jngooò xi kiìkjaá tsangä; kisika'nchi-lä ko vinagre; ikjoàn tsibísko-lä ínañxö; kitsjaà-lä Jesús nga kàt'iì. ⁴⁹ Tånga kitsò xítä xi i'nga:

—Kiì k'oä nìko, chítsejèn-lá, ¿a kjoíí Elías nga skónájen-t'aà krò?

⁵⁰ Jesús ljngoo k'a 'ñó kiskindàya. Ikjoàn k'en. ⁵¹ Jè nikje velo xi tjohóya jngooò osen ingo ítjòn kixajndà. Jòya komà skanda it'aà nangui; ts'a ch'ón koä tsàkjàn naxi ⁵² nga kitáx'ä jñà itsjó-lä mik'en. Kjìn xítä tsjee-lä Nainá jaáya-lä xi kjòtseé k'en. ⁵³ Jñà xítä mik'en xi itjo-ne itsjó-lä, k'ę nga koma iskan nga jaáya-lä Jesús, xítä koi, jahas'en ya naxandá tsjee Jerusalén; kjìn xítä kijtseeèxkon.

⁵⁴ Jñà xítä xi nchisíkindà Jesús ko jé xítä sko-lä soldado, k'ę nga kijtseeè nga ts'a ch'ón, ngats'iì kjoä xi komà, tsí ndaà kitsakjón. K'eé kitsò:

—Kixíí-lä kjoä, xítä jè, Ki'ndí-lä Nainá-né.

⁵⁵ Tikoqá kjìn íchjín títsajna xi kjìùn nchikot-sejèn-ne xi inchrobà-tjingui-lä Jesús skanda ján Galilea nga kisichját'aà-lä. ⁵⁶ Yaá títsajna xi 'mì

María Magdalena, María xi nea-lə ma Jacobo kō José, kō nea-lə ixti-lə Zebedeo.

*K'ē nga kisihijiìn Jesús
(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)*

⁵⁷ K'ē nga jye kòjñò, j'iì jngòò xítə nchjná xi 'mì José. Yáá j'nde-lə jè naxəndá xi 'mì Arimatea. Xítə jè tikoáá yaá kiskoòta'yàt'aà-lə Jesús. ⁵⁸ K'eé kiichja-lə Pilato nga kisijé-lə yijo-lə Jesús. Jè Pilato kitsjaà okixi nga kàtatjoé-lə. ⁵⁹ José kiskoé yijo-lə Jesús; kisikájté jngòò nikje sábana tsjee. ⁶⁰ Kiì kíhijiìn ya nangui-lə xi ts'e José. Kiskinìs'engui jngòò ngajo itsjó xitse xi xó tsibíndaà-ne ya ingui nguijo. Ikjoàn tsohójtsa xotjoa-lə ngajo jngòò ndajo teè; ikjoàn kiì-ne. ⁶¹ Jè María Magdalena kō María xi jngòò, yaá tsibìtsajnat'aà chrañà-lə ñanda kisihijiìn Jesús.

Mé-ne soldado kisikində-ne ñanda kisihijiìn Jesús
⁶² K'ē nga komà inchijòn, jè nàchrjein nìkjáya, jñà xítə sko-lə no'mì kō xítə fariseo kiìkon Pilato.
⁶³ Kitsò-lə:

—Na'èn, bítsjeèn-najen, jè xítə ndiso jèe, k'ē nga sa tsibijnakon kitsò-né: “K'ē nga kijchò jàn nàchrjein kjoáaya-na.” ⁶⁴ K'oíí kjoa-lə kàtamakinda itsjó-lə skanda k'ē komà jàn nàchrjein nga mì yaá kijchò xítə-lə xi kota'yàt'aà-lə k'ē nga nitjen nga kíiko chijé yijo-lə. Ikjoàn kitsò jñà xítə-lə nga keènojmí-lə jñà xítə naxəndá: “Jyeé jaáya-lə xi it'aà ts'e kjoabiyaà.” Koá isqá ch'o komà 'én ndiso koi koni jñà xi ítjòn.

⁶⁵ Kitsò Pilato:

—Ya títsajna soldado. Tanguió tíkindaa. 'Ñó tichjoà jè itsjó nga 'ñó kàtas'e.

⁶⁶ K'ee kiì nga tsibíchjoà'ñó jè itsjó koà tsasén jngoo-là sello ya isò'nga-là ndajo xi kijtsa. Ikjoàñ kisikítsajna soldado xi kisikindaa.

28

Mé xi komà k'ë nga jaáya-là Jesú斯 it'aà ts'ë kjoabiyaà

(*Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10*)

¹ K'ë nga jye tsato nàchrjein nìkjáya, nga jye tís'e isén jè nàchrjein tahàngó nga tàts'en xomàna, kiì María Magdalena ko María xi ijngoo nga kiì katsejèn-là itsjó-là ñanda kisihijiìn Jesú斯. ² K'ë nga itjokàjen jngoo àkjale-là Nainá xi inchrobà-ne nga-jmìù, tà nìtoón ts'a jngoo ch'ón xi 'ñó ts'a nga jaàxin jè ndajo xi kijtsa ngajo itsjó; yaá tsibìjnásòn. ³ Jè àkjale ote kji koni jngoo ni'ín ch'on; ko jè nikje-là xi íkjá, chroba kji koni kjoàñ 'nchán. ⁴ Jñà soldado k'ë nga kijtseè, tsí ndaà kitsakjòn-là. Tsí chibà-là tsatsé-né koà yaá k'en-ña. ⁵ Jè àkjale kitsò-là jñà íchjín:

—Kì tsakjoòn-jèn. Be-ná, jè binchaàtsjioò Jesú斯 xi kisit'aà krò. ⁶ Mì ti jí tíjna-ne. Jyeé kòfaáya-là koni s'ín kitsò nga kjoááya-là. Nchrobá chítsejèn-là j'nde-là ñanda kisijna. ⁷ Nìtoón tanguió, koatìn-là xítà xi kota'yàt'aà-la: “Jyeé kòfaáya-là. Jè, yaá tífi ítjòn-nò ján Galilea. Yaá jchàxkoón ijngoo k'a.” Ta k'oqá tjín 'én xi tsja-nò.

⁸ Jñà íchjín nìtoón itjongui-ne nguijo; kiì tsangachikon; okji tsakjón koà okji 'ñó tsja s'e-là nga kiì kenojmí-là xítà xi kota'yàt'aà-là Jesú斯. ⁹ K'ë

nga nchifi íchjín, tà nítqón kisatiìkjoò Jesús koä kisihixat'aà. Jñà íchjín, kii kinchat'aà chrañà-lä, ikjoàn chincha-xkó'nchit'aà-lä nga kijtseèxkón, k'ee kitsohòkjá ndsókó. ¹⁰ Jesús kitsò-lä:

—Kì tsakjoòn-jèn. Tanguió tìkí'ncchré jñà 'ndse mé-ne nga kàtji-ne ján Galilea. Yáá skoe ijngoo k'a-na.

'Én xi kitsjaà jñà soldado

¹¹ K'ë nga nchifi-ne jñà íchjín, tìkoáá kii i'nga-ne jñà soldado xi kisikindä jé itsjó; kii ján jngoo osen naxàndá nga kii kenojmí-lä jñà xítä sko-lä no'miì ngats'ii kjoä xi komà. ¹² Jñà xítä sko-lä no'miì kìükáko jñà xítä jchínga. K'ë nga jye tsajoóya-ne, tseeé tön kitsjaà-lä jñà soldado, ¹³ ikjoàn kitsò-lä:

—Jñò, k'oqá tixón: “K'ë nga ijchò osen nítjen nga titsayijòfè-jen, jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús ijchòkjaá chijé yijo-lä.” ¹⁴ Tsà kji'ncchré jè xitaxá gobernador nga titsayijòfè, ngajeén ongúichoòn-jen mé-ne nga mì kjo'in tsjá-nò.

¹⁵ Jñà soldado kiskoé tön xi kitsjaà-lä kò k'oqá s'ín kitsò koni s'ín ki'mì-lä. Skanda nàchrjein i'ndej tákó k'oqá tsò jñà xítä judío.

Kíí kitsò Jesús nga kitsjaà-lä xá xítä xi kota'yàt'aà-lä

(*Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23*)

¹⁶ Jñà xítä xi kota'yàt'aà-lä Jesús xi nguì tejngoo ma-ne, kii ján Galilea ya nindoò ñánda nga okitsò-lä Jesús. ¹⁷ K'ë nga kijtseè Jesús, chincha-xkó'nchit'aà-lä nga kijtseèxkón. Tånga tjín i'nga xi mìkiì kòkjeiñ-lä tsà jè-né. ¹⁸ Jesús, k'ee kii kasít'aà chrañà-lä, kitsò-lä:

—Jyeé kitjoé yije-na nga'ñó nga 'an kotiìxoma ngajmiì ko i isò'nde. ¹⁹ Tanguíchòn yije xítà xi tjín nga tít̄tsa naxàndá xi tjín isò'nde; takóya-là nga it'aà ts'an kàtakota'yà; t'een bautizar it'aà ts'e 'ín-là Na'èn-ná ko ts'e Ki'ndí-là koà ko ts'e Iníma Tsjeè-là Nainá; ²⁰ takóya-là nga kàtasíkitasòn yije kjoà xi 'an tsakoòya-nò. Kì nìjchàajiìn-jèn nga 'aán tìjnåko-nò nachrjein inchijòn skanda k'e nga kjoehet'aà isò'nde. K'oqá s'ín kàtama.

**'Én-la Nainá xi kjoa ts'e Jesucristo
New Testament in Mazatec, San Jerónimo Tecóatl
Mazateco de S Jeronimo Teccoatl; maa
(MX:maa:Mazatec, San Jerónimo Tecóatl)**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazatec, San Jerónimo Tecóatl

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, San Jerónimo Tecóatl [maa], Mexico

Copyright Information

© 2013,Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazatec, San Jerónimo Tecóatl

© 2013,Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
9f778253-d34e-5037-af35-7bca16479aa0